

Τά Νέα τῆς Α.Σ.Β.Σ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ
ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1955 — 1956

Η ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ

Φυσική — Γεωργική — Οικονομική — Δημο-
γραφική — Κοινωνική — Πολιτιστική κατάστασις
τῆς Κοινότητος «Ἐπτάλοφος» τοῦ Παρνασσού

ὑπό τοῦ σπουδαστοῦ τῆς Σχολῆς

ΑΝΑΓΥΡΟΥ ΚΟΦΙΝΗ

ΕΤΟΣ

Γ'

ΤΕΥΧΟΣ

14

**ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΤΗΣ ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΣΧΟΛΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Προεδρείον

Πρόεδρος Σταῦρος ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, τ. Ὑπουργός καὶ τ. Διοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἀντιπρόσωπος τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Βιομηχάνων.

Α' Ἀντιπρόεδρος Μιχαὴλ ΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ, Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἀωνόμων Ἐταιρειῶν, τ. Βουλευτὴς καὶ Δήμαρχος Πειραιῶς, ἀντιπρόσωπος τοῦ Συνδέσμου τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἀωνόμων Ἐταιρειῶν.

Β' Ἀντιπρόεδρος Χρῆστος ΠΑΝΑΓΟΣ, Βιομήχανος, Ἀντιπρόεδρος τοῦ Διεθνoῦς Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου, Σύμβουλος καὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἐμπορικοῦ καὶ Βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἀθηνῶν.

Γενικὸς Γραμματεὺς Παναγῆς ΣΟΛΟΜΟΣ, Ἐμπόρος, Ταμίας τῆς Ἐταιρείας Ἐπιστημονικῆς Ὄργανώσεως, ἀντιπρόσωπος αὐτῆς.

Ταμίας Γεώργιος ΤΕΡΜΕΝΤΖΗΣ, Βιοτέχνης, Πρόεδρος τοῦ Βιοτεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἀθηνῶν, κοινὸς Ἀντιπρόσωπος τοῦ Βιοτεχνικοῦ καὶ Ἐπαγγελματικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἀθηνῶν.

Σύμβουλοι

Γεώργιος ΑΓΚΑΣ, Ἀντιπρόεδρος Βιοτεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου Πειραιῶς, κοινὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ Βιοτεχνικοῦ καὶ Ἐπαγγελματικοῦ Ἐπιμελητηρίου Πειραιῶς

Νικόλαος ΒΟΥΓΙΟΥΚΛΗΣ, Διευθυντὴς τῆς Α.Τ.Ε., ἀντιπρόσωπος τῆς Γενικῆς Συνομοσπονδίας τῶν Ἐργατῶν Ἑλλάδος.

Δημοσθένης ΓΟΥΛΑΣ, Προσωπάρχης τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, ἀντιπρόσωπος τοῦ Συλλόγου τῶν Πτυχιούχων τῆς Α.Σ.Β.Σ.

Δημήτριος ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ, Ἐπιθεωρητὴς τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας, ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ.

Νικόλαος ΚΑΡΑΠΑΤΑΚΗΣ, Διευθυντὴς τοῦ Ὑπουργείου Ἐργασίας, ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ.

Ἀχιλλεὺς ΚΑΡΡΑΣ, Μηχανικός, τ. Πρόεδρος τοῦ Τεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου τῆς Ἑλλάδος, ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ.

Κωνσταντῖνος ΚΩΤΣΙΟΠΟΥΛΟΣ, Βιομήχανος, Ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἐμπορικοῦ καὶ Βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου Πειραιῶς, ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ.

Ἀντώνιος ΜΟΥΖΑΚΗΣ, Γενικὸς Διευθυντὴς Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ.

Στράτος Κ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ, Διευθυντὴς τῆς Σχολῆς.

Νικόλαος ΠΟΛΥΖΟΣ, Διευθυντὴς τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ.

Μιχαὴλ ΣΠΕΤΣΙΕΡΗΣ, Προϊστάμενος τῆς Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας.

Γραμματεὺς τῆς Σχολῆς ΕΥΑΓΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ

Τὰ ΝΕΑ τῆς Α.Σ.Β.Σ.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΤΗΣ ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΣΧΟΛΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Ἔτος Γ' 1955/6

Δραχμὴ 1

Τεύχος 14

Ἡ Α.Σ.Β.Σ., ἀποδίδουσα μεγάλην σημασίαν εἰς τὸν θεσμόν τῆς Ἀντιδιωκίσεως καὶ ἐπιθυμοῦσα νὰ προαγάγῃ κατὰ τὸ δυνατόν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν δῆμων καὶ κοινοτήτων, τῶν κυριῶν τοῦ πολιτικοῦ σώματος, ἐπέβαλεν ὡς ὑποχρεωτικὴν ἄσκησιν εἰς τοὺς σπουδασίας αὐτοὺς τὴν ὑποβολὴν μελέτης περὶ τῆς κοινότητος ἐξ ἧς ἕκαστος προέρχεται. Οὕτω παρέχει τὴν εὐκαιρίαν μελέτης τῶν ἰδιαζόντων εἰς ἑκάστην κοινότητα προβλημάτων, τῶν λόγων εἰς οὓς ὀφείλονται ταῦτα, καθὼς καὶ τῶν ἐνδεικνυομένων μέσων διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν αὐτῶν. Μὲ τὴν συνειδητοποίησιν τῶν προβλημάτων τούτων φρονεῖ δι γίνεσθαι ἓνα μεγάλο βῆμα πρὸς ἐπίλυσιν αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ ἄλλην ὠφέλειαν διαβλέπει ἡ Σχολὴ εἰς συγγραφὴν παρομοίων μελετῶν ἐκ μέρους τῶν σπουδαστῶν αὐτῆς. Ἀποτρέπουσα αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ξηρὰν ἀπομνημόνευσιν γνώσεων τοὺς ὠθεῖ εἰς τὴν μελέτην συγκεκριμένων ζητημάτων, ἀνάλυσιν καταστάσεων, ἐπιδίδωσιν ἐξερευσεως λύσεων καὶ μετατρέπει τὸν στείρον θησαυρισμὸν γνώσεων εἰς δημιουργικὴν χρησιμοποίησιν αὐτῶν, καθιστῶσα οὕτω τοὺς ἀποφοίτους τῆς ἱκανοὺς πρὸς αὐτενέργειαν καὶ πρωτότυπον ἐργασίαν ἐργάτας τοῦ πνεύματος. Ἡ κατωτέρω δημοσιευομένη ἐργασία εἶναι μία μελέτη τοῦ εἴδους τούτου. Ψυχικὰ δὲν προβάλλεται μὲ ἀξιῶσεις πλήρους, ἐμπειροστατωμένης ἐπιστημονικῆς ἐργασίας, ἀφοῦ ἄλλωστε εἶναι ἔργον πρωτοπειροῦν. Ἐκρίναμεν ὅμως σκόπιμον καὶ χρήσιμον τὴν δημοσίευσιν αὐτῆς τῆς μελέτης διὰ νὰ παρακινήσωμεν καὶ ἄλλους πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν καὶ διὰ νὰ παρὰσχόμεν εἰς αὐτοὺς ἓν διάγραμμα βάσει τοῦ ὁποίου θὰ ἔδει νὰ συνταχθοῦν παρόμοιαι ἐργασίαι.

Α.Σ.Β.Σ. ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Η ΣΥΝΤΑΞΙΣ

ΑΡΙΘΜΟΣ
ΚΙΣΤΑΓΗΣ

5241

ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

ΤΟ ΚΕΝΤΡΟΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΤΗΣ Α. Σ. Β. Σ.

συνέταξε τὰ κατωτέρω ὑποδειγματικά διαγράμματα διὰ τὴν κατάρτισιν μελετῶν σχετιζομένων εἴτε μὲ τὴν ἐξέτασιν μιᾶς Κοινότητος ἢ Δήμου γενικῶς, εἴτε μὲ τὴν ειδικωτέραν τουριστικὴν ἔρευναν μιᾶς περιοχῆς. Τὰ διαγράμματα παρατίθενται πρὸς διευκόλυνσιν τῶν ἐπιθυμούντων νὰ ἀσχοληθῶσι μὲ τὰ ζητήματα ταῦτα καὶ δὲν εἶναι ἐπομένως περιοριστικά, ἀλλ' ἀπλῶς καθοδηγητικά.

ΕΞΕΤΑΣΙΣ ΜΙΑΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ (ἢ ΔΗΜΟΥ)

1. Ὄνομα Κοινότητος σημερινόν, παλαιόν, ἀρχαῖον. Ὄνομα τῆς Δήμου εἰς ὃν ἡ Κοινότης ὑπήγετο ἄλλοτε. Ἐπαρχία καὶ Νομός εἰς ὃν ὑπάγεται. Ποῦ ὑπάγεται δικαστικῶς; (πρωτοδικεῖον, ἐφετεῖον). Ποῦ ὑπάγεται ἐφοριακῶς καὶ ταμειακῶς;

2. Ὑψόμετρον. Ὄρος ἢ πεδιάς εἰς ἣν ἀνήκει. Σύστασις ἐδάφους (ἀζωτοῦχον, καλιοῦχον κτλ.). Ὑδρογραφικὴ ἐξέτασις (ποταμός, χεῖμαρρος, λίμνη, λιμνοθάλασσα, ἔλη, ἰχθυοτροφεῖον). Βροχομετρικὴ κατάστασις. Κλίμα, μεγίστη καὶ ἐλαχίστη θερμοκρασία.

3. Ὅρια Κοινότητος, ἔκτασις αὐτῆς. Σημερινὸς πληθυσμός. Πυκνότης πληθυσμοῦ. Ἐξέλιξις αὐτοῦ κατὰ τὰς διαφόρους ἀπογραφάς: 1920, 1928, 1940, 1950. Γεννήσεις, θάνατοι, γάμοι κατὰ τὴν τελευταίαν τριετίαν. Γλῶσσα, γλωσσικὰ ἰδιώματα. Κατανομὴ πληθυσμοῦ: α) ἄρρενες καὶ θήλειες· β) κατ' ἐπαγγέλματα (γεωργοί, κτηνοτρόφοι, ναυτικοί, ἀλιεῖς, βιομήχανοι, βιοτέχναι, δημόσιοι ὑπάλληλοι, ἰδιωτικοί, ἐργάται, ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα, συνταξιοῦχοι, ἄνευ ἐπαγγέλματος, σπουδασταί). Ὑπάρχει μόνιμος καὶ περιοδικὴ ἀνεργία, καὶ διατρί;

4. Εἶναι Κοινότης ἢ Δήμος, καὶ ἀπὸ πότε; Ποσαμελὲς εἶναι τὸ Κοινοτικὸν ἢ Δημοτικὸν Συμβούλιον; Προϋπολογισμὸς τελευταίου ἔτους κατὰ κεφάλαια ἐσόδων καὶ ἐξόδων. Ἡ κοινότης ἔχει ἰδίαν περιουσίαν καὶ πόσιν; Ὑπάρχει κοινοτικὸν κτίριον; Δημοτικὴ ἐκπαίδευσις (ἀριθμὸς μαθητῶν 1929)30, 1939)40, 1949)50 καὶ τελευταίου ἔτους). Μέση ἐκπαίδευσις (ἀριθμὸς μαθητῶν 1939)40, 1949)50 καὶ τελευταίου ἔτους). Πόσαι ἐκκλησίαι καὶ μοναὶ ὑπάρχουσιν; Ἐχουσιν ἱστορικὴν ἢ καλλιτεχνικὴν ἀξίαν; Ποίων ἀρχῶν εἶναι ἔδρα; Ὑπάρχουσιν προξενεῖα;

5. Πόσαι οίκiai υπάρχουν; Πώς είναι τὸ πλείστον ἐκτισμένοι; Ἐχουν ἰδιάζοντα ρυθμόν; Ἐχουν ἀποχωρητήρια; Ὑπάρχει κοινωνικὸν ἀποχωρητήριον καὶ πλυντήριον; Εἰς ποίαν κατάστασιν εἶναι; Ὑπάρχει σχέδιον πόλεως;

6. Ποῖον εἶναι τὸ ἐμπορικὸν κέντρον ἀπὸ τὸ ὁποῖον προμηθεύεται ἢ εἰς τὸ ὁποῖον πωλεῖ ἢ Κοινότης προϊόντα; Πόσον ἀπέχει τῆς Κοινότητος; Πώς γίνεται ἡ ἐπικοινωνία; Πόσον στοιχίζει ἡ μεταφορὰ κατὰ χλμ.; Γίνεται ἐτήσια πανήγυρις καὶ πότε; Ἐχει συσταθῆ διὰ Διατάγματος καὶ ποίου; Εἶναι ἀξία λόγου; Ποίου εἶδους, κυρίως, συναλλαγὰι γίνονται; Ὑπάρχουν τοπικὰ μέτρα καὶ σταθμά; Ἐχει ὄρμον φυσικὸν ἢ τεχνητὸν λιμένα; Ἐχουν νηολογηθῆ εἰς αὐτὸν πλοῖα, καὶ πόσα. Πώς γίνεται ἡ συγκοινωνία μετὰς Ἀθήνας καὶ πόση ἢ ἀπόστασις; Ἡ ὁδὸς ἢ συνδέουσα μετὰ τὸ ἐμπορικὸν κέντρον εἶναι ἐπαρχιακὴ ἢ ἐθνικὴ; Πόθεν εἰσάγονται τὰ κυριώτερα προϊόντα; Ποῦ ἐξάγονται τὰ προϊόντα; Ποῖαι αἱ τιμαὶ τῶν τὸ 1939 καὶ σήμερον; Ποία ἡ παραγωγὴ τὸ 1939, 1946 καὶ σήμερον; Ποία ἡ συσκευασία τῶν κυρίων ἐντοπίων προϊόντων; Ἐχετε ἐπ' αὐτῶν παρατηρήσεις; Δόσατε καὶ ἄλλας οἰκονομικῆς φύσεως πληροφορίας.

7. Ὑπάρχουν τοπικοὶ δημόσιοι ὄργανισμοί, καὶ ποῖοι; Λειτουργεῖ παράρτημα τοῦ Ι.Κ.Α. ἢ ἄλλων ἀσφαλιστικῶν ὀργανισμῶν! Πόσοι οἱ ἠσφαλισμένοι; Ποῖαι αἱ ὑπὲρ αὐτῶν εἰσφοραὶ καὶ πόσαι αἱ παρ' αὐτῶν ἐπιδοτήσεις; Ὑπάρχουν Συνεταιρισμοί; Ὑπάρχουν Τράπεζαι (ὑποκαταστήματα ἢ πρακτορεῖα αὐτῶν) καὶ ποῖαι;

8. Ὑπάρχει Ἐμπορικὸν ἢ Ἐπαγγελματικὸν Ἐπιμελητήριον, Ἐμπορικὸς Σύλλογος, Ὁργάνωσις Ἐπαγγελματιῶν, Ἐργατικὸν Κέντρον; Πόσοι οἱ ἐγγεγραμμένοι; Δόσατε πίνακα τῶν προέδρων καὶ διευθυντῶν.

9. Πόσα καφενεῖα καὶ ζαχαροπλαστεῖα υπάρχουν; Ὑπάρχει κινηματογράφος, θέατρον; Πόσα ραδιόφωνα λειτουργοῦν; Ὑπάρχει Βιβλιοθήκη; Ὑπάρχει Φιλοδασικὴ Ἐνωσις καὶ ἐξωραϊστικὸς Σύλλογος, Σύλλογος Φιλοπροόδων κλπ.; Ὑπάρχει Μουσεῖον; Ὑπάρχει ἰδιάζουσα λαϊκὴ τέχνη; Ἐκδίδονται ἡμερησῖαι, ἑβδομαδιαῖαι καὶ ποῖαι; Ἐκδίδονται περιοδικὰ; Ὑπάρχει τοπικὴ πνευματικὴ κίνησις;

10. Ἐχει ἀξιοθέατα μέρη ἢ Κοινότης; Ἐχει ἰαματικὰς πηγὰς καὶ θαλάσσια λουτρά; Ποία ἡ τουριστικὴ κίνησις; Δόσατε φωτογραφίας ἢ κάρτ - ποστάλ τῶν ἀξιοθεάτων τῆς Κοινότητός σας. Ὑπάρχει τοπικὴ τουριστικὴ Ἐπιτροπὴ; Ὑπάρχουν κατάλληλα ξενοδοχεῖα;

11. Ἐγένοντο καταστροφαὶ εἰς τὴν Κοινότητά σας, ποῖαι καὶ παρὰ ποίων; Ἐγένοντο ἔργα ἀνασυγκροτήσεως, ποῖα καὶ διὰ ποίων μέσων;

12. Ποία γενικῶς ἢ πολιτιστικὴ κατάστασις τῆς Κοινότητός σας; Ἐχουν γραφῆ βιβλία εἰδικῶς διὰ τὴν Κοινότητά σας; ποῖα; Δόσατε σύντομον ἱστορικὴν ἀνασκόπησιν τῆς Κοινότητός σας.

ΤΟ ΧΩΡΙΟΝ "ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ"

ὑπὸ τοῦ κ. ΑΝΑΡΓΥΡΟΥ ΚΟΦΙΝΗ

Σπουδαστοῦ τῆς Α.Σ.Β.Σ.

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Διὰ τῆς παρουσίας μας μελέτης σκοποῦμεν νὰ παραστήσωμεν σκιαγραφικῶς τὰς φυσικὰς καὶ κοινωνικὰς συνθήκας τοῦ χωρίου "Ἐπταλόφου" Παρνασσίδος καὶ νὰ μελετήσωμεν τὴν ζῶν καὶ ἐξέλιξιν τῆς γεωργικῆς οἰκονομίας ὡς αὕτη διαμορφοῦται ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν συνθηκῶν τούτων.

Ἰδιαιτέρως δὲ ἀσχολούμεθα μὲ τὴν προβατοτροφίαν τοῦ τόπου, ὡς κατ' ἐξοχὴν ἐνδιαφέροντα κλάδον τῆς γεωργικῆς ἀπασχολήσεως καὶ παραγωγῆς.

Ἐὰν ἡ μακροχρόνιος παραμονὴ εἰς τὸ χωρίον καὶ ἡ ἐκ τοῦ σύγγεγυς παρακολούθησις τῆς καταστάσεως ἐπιτρέπον τὴν ἀσφαλῆ σύλληψιν τῶν γεγονότων καὶ τὴν μετ' ἀκριβείας ἐκθεσίαν τῶν, ὁμολογοῦμεν ὅτι κατέχομεν τοιαύτην πείραν.

Διὰ τῶν ἐφοδίων ἐπιπροσθέτως ἄτινα ἀπεκτήσαμεν ἐκ τῆς μελέτης συγγραμμάτων καὶ βοηθητικῶν βιβλίων καὶ ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν γεωργικὴν ἡμῶν πείραν προσπαθοῦμεν νὰ διατυπώσωμεν κρίσεις, νὰ ἐξάγωμεν συμπεράσματα, βάσει τῶν ὁποίων δυνάμεθα νὰ ὑποδείξωμεν καλυτέρους τρόπους ἀξιοποιήσεως τῶν πλουτοπαραγωγικῶν τοῦ τόπου πηγῶν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ βελτίωσιν τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου τοῦ πληθυσμοῦ.

Δὲν ἠδυνήθημεν ὁμῶς νὰ ὑπερβῶμεν ὠρισμένα ἐμπόδια ἄτινα ἐδημιούργησεν ἡ ἔλλειψις στατιστικῶν δεδομένων καὶ κλιματολογικῶν παρατηρήσεων, καὶ ἡ προσπάθειά μας ἐν μέρει μόνον ἐξουδετέρωσεν ταῦτα.

Μάρτιος 1955

Α.Κ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Γ Ε Ν Ι Κ Η Μ Ε Λ Ε Τ Η Τ Ο Υ Χ Ω Ρ Ι Ο Υ

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Ι

Γ Ε Ω Γ Ρ Α Φ Ι Κ Α Κ Α Ι Ι Σ Τ Ο Ρ Ι Κ Α Δ Ε Δ Ο Μ Ε Ν Α

1. *Γεωγραφικὴ καὶ διοικητικὴ θέσις αὐτοῦ.* Ἐπὶ τοῦ ὄρεινου ὄγκου τοῦ ὄρους Παρνασσοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ Β.Δ. τομέως αὐτοῦ κεῖται τὸ ὑπὰ μελέτην χωρίον "Ἐπταλόφος". Αἱ οἰκίαι του, κτισμέναι ἐπὶ ὀμαλῶν λοφρείδων ἐξάρσεων, εὐρίσκονται εἰς ὑψόμετρον 800 ἕως 850 μέτρων. Δυτικῶς ἕως Νοτίως καὶ Νοτιοανατολικῶς ὑψοῦνται ἀποτόμως καὶ ἀλληλοδιαδόχως αἱ ὄροσειράι τοῦ Παρνασσοῦ. Ἐπὶ τῆς Ν. Α. κατευθύνσεως καὶ εἰς ἀπόστασιν 8 χιλιομέτρων περίπου εὐρίσκεται ἡ ὑψηλότερα κο-

ρυφή του ὄρους, ἡ «Λιάκουρα», με ὑψόμετρον 2490 μ.

Ἡ τοιαύτη τοπογραφική του θέσις καὶ τὸ δασώδες καὶ δύσβατον τῶν ὄροσειρῶν ἔχουν σχεδὸν ἀπομονώσει τὸ χωρίον ἀπὸ τὰ ἐκεῖθεν τῶν ὄροσειρῶν χωρία καὶ ὡς μόνη διέξοδος ἀπομένει ἡ πρὸς Β. κατεύθυνσις, ἔνθα εἰς ἀπόστασιν 5 χιλιομέτρων περίπου κεῖται ἡ πεδιάς τοῦ Κηφισοῦ ποταμοῦ με̄ μέσον ὑψόμετρον 350 μέτρων. Μετὰ τῆς πεδιάδος καὶ δὴ μετὰ τοῦ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους εὐρισκομένου χωρίου Λιλαίας συνδέεται δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ, δι' ἧς γίνονται κυρίως αἱ προμήθειαι ἢ ἡ διάθεσις τῶν προϊόντων τοῦ χωρίου.

Ἀνατολικῶς συναρεύει μετὰ τοῦ χωρίου Ἄνω Σουβάλα, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς οὐδεμίαν ἐπικοινωνίαν ἔρχονται οἱ κάτοικοι, λόγῳ τοῦ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην δυσβάτου τῶν ὄροσειρῶν. Νοτίως καὶ ὀπισθεν τοῦ ὄρεινου ὄγκου τοῦ Παρνασσοῦ κεῖνται κατὰ σειρὰν καὶ ἀπὸ Ν.Α. ἕως Ν.Δ. τὰ χωρία Ἀράχωβα, Δελφοί, Χρυσό, Τοπόλια, Κολοβάτα, Βάριανη, μετὰ τῶν ὁποίων οὐνορεύει καὶ συνδέεται δι' ἀτραπῶν, ἢ διὰ τῶν ὁπίων διάβασις ὅμως εἶναι δύσκολος, ἀποκλείεται δὲ τελείως εἰς ὠρισμένης ἐποχᾶς τοῦ ἔτους.

Διοικητικῶς ὑπάγεται εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Παρνασσίδος τοῦ Νομοῦ Φωκίδος με̄ ἔδραν Πρωτοδικείου τὴν Ἄμφισσαν.

Ἡ κλίσις τοῦ ἐδάφους ὡς συνάγεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω δύναται νὰ ὑπολογισθῇ κατὰ μ. ὀ. εἰς 10 ‰ με̄ ἔκθεσιν βορείαν, τὰ στοιχεῖα ὅμως ταῦτα κυμαίνονται τὰ μέγιστα, λόγῳ τῶν πολλῶν χαραδρώσεων καὶ ἀνωμαλιῶν τοῦ τοπογραφικοῦ ἀναγλύφου τῆς περιοχῆς.

2. **Ἱστορικά.** Παλαιότερον τὸ χωρίον εὕρισκετο Β.Α. τοῦ σημερινοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν 500 μέτρων ἀπ' αὐτοῦ, ἐκεῖ ὅπου τὸ σημερινὸν ἐξωκλήσιον τῆς Ἁγίας Μαρίνας καὶ ὠνομάζετο ὁμοίως Ἁγία Μαρίνα. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ὅμως, ἄγνωστον διὰ ποίους ἀκριβῶς λόγους, οἱ Τούρκοι κατέστρεψαν ὀλοσχερῶς τὸ χωρίον, καὶ τοὺς μὲν ἄνδρας ἐφόνευσαν ὅλους παρὰ τὴν θέσιν «Πίσω Ρέμα» τὰ δὲ γυναικόπαιδα μετέφεραν εἰς τὴν περιφέρειαν Λεβαδείας, ἀπηγόρευσαν δὲ τὴν παραμονὴν καὶ τὴν ἐπανεγκατάστασιν εἰς πάντας. Λέγεται μάλιστα ὅτι τὸ σημερινὸν χωρίον «Ἁγία Μαρίνα» τῆς περιφερείας Λεβαδείας προέρχεται ἐκ τῶν ἐκπατρισθέντων τούτων. Ἀργότερον εἰς ὄνοματι Τράκας, προερχόμενος ἐκ Πελοποννήσου κατῶρθωσέ νὰ πάρῃ τὴν ἄδειαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ ἐγκατεστάθῃ ἐκεῖ ὅπου τὸ σημερινὸν χωρίον.

Ἐκ τοῦ λόγου δὲ ὅτι οὗτος ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τοὺς πολλοὺς τοῦ υἱοῦς, ὠνομάσθη τὸ νεοδημιουργηθὲν τοῦτο χωρίον Ἄ γ ὀ ρ ι α ν ἦ .

Ἡ δύσκολος ὅμως διαβίωσις τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου ἠνάγκασε τοὺτους ὅπως διατηροῦν καλύβας εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους πρὸς τὴν πεδιάδα τοῦ Κηφισοῦ, ἐκεῖ ὅπου ἡ σημερινὴ Λιλαία, καὶ νὰ παραμείνουν εἰς ταύτας ἐπὶ ἕνα χρονικὸν διάστημα, ἐργαζόμενοι ὡς ἀγροεργάται ἢ ὡς ποιμένες κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον. Ἀποκτήσαντες ὅμως οἱ «καλυβῖται» ἰδιοκτησίαν ἐπὶ τῆς πεδιάδος ἐθεώρησαν περιττὴν καὶ κοπιώδη τὴν ἐκάστοτε ἐπιστροφὴν των εἰς τὸ παλαιὸν τῶν χωρίον καὶ ἐγκατεστάθησαν μονίμως, δημιουργοῦντες οὕτω τὸ χωρίον «Κάτω Ἄγόριανη». Ἴνα μὴ δὲ δημιουργηται σύγχυσις μετωνομάσθησαν ἀργότερον ἢ μὲν Ἄνω

Ἀγόριανη Ἐπτάλοφος, λόγω τοῦ ὅτι εὑρίσκεται κτισμένη ἐπὶ ἑπτὰ λόφων, ἢ δὲ Ἀγόριανη, Λιλαία.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀκμῆς τῶν Δελφῶν φαίνεται ὅτι ἔπαιξε τὸν ρόλον τοῦ τελευταίου σταθμοῦ τῶν ἐπισκεπτῶν τοῦ Μαντείου, καθ' ὅτι εἰς πολλὰ σημεῖα σώζονται ἀκόμη τμήματα ἀμαξιτῆς πλακοστρώτου ὁδοῦ, ἢ ὅποια ὠδηγοῦσε πρὸς τοὺς Δελφοὺς καὶ διήρχετο διὰ τοῦ χωρίου. Ἄγεται ὅτι ὑπῆρχε πολυτελὲς πανδοχεῖον εἰς ὃ παρέμενον τὴν τελευταίαν των νύκτα οἱ ἐπισκέπται τῶν Δελφῶν.

Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἔπαιξε σπουδαῖον ρόλον ὡς «λημέρι» τῶν κλεφτῶν, δίδουσα συγχρόνως εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα πολλὰ τῆς παλληκάρια. Στὸ Χάνι τῆς Γραβιάς ἀναφέρεται ὅτι ἔλαβε μέρος καὶ εἰς Ἀγοριανίτης.

Ἡ τοιαύτη ὁμως γεωγραφικὴ καὶ τοπογραφικὴ τῆς θέσις καὶ ὁ ρόλος ποῦ ἔπαιξε πάντοτε εἰς τὰς διαφόρους Ἐπαναστάσεις ἔγιναν ἀφορμὴ καὶ αἰτία νὰ καταστραφῇ πλειστάκις. Δὲν εὑρίσκεται βεβαίως καὶ ἐκτὸς τοῦ μακροῦ καταλόγου τῶν καταστραφέντων ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κατὰ τὴν τελευταίαν κατοχὴν χωρίων. Τὴν 7ην Ὀκτωβρίου τοῦ 1943 ἐνεπρήσθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ ἡ καταστροφὴ τῆς ὑπῆρχε τελεία. Ἐχρηιάσθησαν μεγάλα προσπάθεια ἐκ μέρους τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου καὶ τοῦ Κράτους διὰ νὰ ἀναπληρώσουν τὰς τεραστίας ταύτας καταστροφάς καὶ νὰ ἐπαναφέρουν τοῦτο εἰς μίαν ὁμαλὴν καὶ ἀνεκτὴν ζωὴν.

Δὲν παραλείπω νὰ ἀναφέρω ὡς ἱστορικὸν γεγονὸς καὶ τὸν ἀείμνηστον Πέτρον Κοντόν, ὅστις διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ Γενικὸς Διευθυντὴς Δασῶν Ἑλλάδος, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ φήμη καὶ ἡ δρᾶσις τιμᾷ τὴν ἰδιαιτέραν τοῦ πατρίδα Ἐπτάλοφον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ

ΦΥΣΙΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΑΙ

Α'. Κλίμα. Τὸ ἀνάλυφον τῆς περιοχῆς καὶ τὸ μεγάλο σχετικῶς ὑψόμετρον δημιουργοῦν τοπικὰς κλιματολογικὰς συνθήκας πολὺ διαφόρους τῶν τοιούτων ἄλλων περιοχῶν, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἐξομοίωσις των ἢ ἡ συσχέτισις των μὲ στοιχεῖα περιοχῶν διαθετουσῶν μετεωρολογικὰ στοιχεῖα νὰ θεωρῆται λίαν παρακεκινδυνευμένη.

Λόγω τῆς ἐλλείψεως εἰδικῆς μελέτης ἐπὶ τοῦ κλίματος τῆς περιοχῆς περιοριζόμεθα εἰς μίαν χονδρικὴν σύγκρισιν τῶν στοιχείων τοῦ κλίματος μετὰ τοιούτων τῆς περιοχῆς Λαμίας πρὸς κατατόπισιν. Τὸ μόνον ἀκριβὲς στοιχεῖον τὸ ὅποιον διαθέτομεν εἶναι τὸ τῆς βροχοπτώσεως, καθόσον παλαιότερον ἐλειτούργησεν εἰς τὸ χωρίον μετεωρολογικὸς σταθμὸς 4ης τάξεως. τὰ δεδομένα τοῦ ὁποίου ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι ἐπαρκῶς διαφωτιστικά. Τὸ θερμὸν πάντως θέρος καὶ ὁ ψυχρὸς χειμὼν ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν ἐτησίαν κατανομὴν τῶν βροχοπτώσεων χαρακτηρίζουν τὸ κλίμα τῆς περιοχῆς ὡς μεσογειακόν, μὲ ἐκδηλον ἐπίδρασιν τοῦ ἠπειρωτικοῦ Εὐρωπαϊκοῦ τοιούτου.

Συγκριτικά διαφοραὶ τοῦ κλίματος τῆς περιοχῆς μετὰ τοῦ κλίματος τῆς περιοχῆς Λαμίας

1) Ἀφθονωτέρα πτώσις χιόνων.

2) Μεγαλυτέρα βροχόπτωσησις με κανονικωτέραν κατανομήν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους.

3) Μεγαλυτέρα ὑγρασία.

4) Μεγαλυτέρα ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ κλίματος τῶν τοπικῶν ἀνέμων καὶ ἰδίᾳ τοῦ λίβα.

5) Μικρότερον ἡμερήσιον καὶ ἐτήσιον εὖρος κυμάνσεως θερμοκρασιῶν.

α. Θερμοκρασία. Ἀκριβῆ στοιχεῖα ἐλλείπουν. Οἱ τοπικοὶ πάντως ἄνεμοι καὶ ἡ συχνότης των ἐπηρεάζουν πολὺ τὴν κύμανσιν τῆς θερμοκρασίας τοῦ ἀέρος κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἔτους. Ὁ Β. ἄνεμος βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ ἀναγλύφου τῆς περιοχῆς καὶ πνέων με μεγαλυτέραν συχνότητα κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἔτους καταβιβάζει ἔτι περισσότερον τὴν ἐκ τοῦ μεγάλου ὑψομέτρου χαμηλὴν θερμοκρασίαν, ὡς ἀνοδικὸς ἄνεμος. Ὁ δὲ Ν. ἢ λίβας, ὡς καθοδικὸς, ὑψώνει τὴν θερμοκρασίαν τοῦ θέρους, εἰς τρόπον ὥστε ἡ διακύμανσις τῆς ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἐποχῆς νὰ παραλλάσῃ τὰ μέγιστα ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς συχνότητος τῶν ἀνέμων.

β. Παγετοί. Ἀρχίζουσιν πολὺ ἐνωρὶς τὸ φθινόπωρον, ἐνίοτε καὶ μετὰ τὰς πρώτας φθινοπωρινὰς βροχάς, καθιστάμενοι οὕτω λίαν ἐπικίνδυνοι, ἰδίᾳ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν σιτηρῶν, ἅτινα πολλάκις οὐδὲ νὰ φυτρώσουν δύνανται. Ἐνεκα τούτου τὰ σιτηρὰ κατὰ ἓνα μεγάλο ποσοστὸν σπείρονται ὡς ἔαρινά. Κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον οἱ παγετοὶ εἶναι συχνότατοι, καθόσον σπανίως ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἐδάφους εἶναι ἀκάλυπτος ὑπὸ χιόνων. Οἱ ἔαρινοὶ ὄψιμοι παγετοὶ σπανίως προκαλοῦν ζημίαν εἰς τὰς καλλιέργειας λόγῳ ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς μεγάλης σχετικῆς ὑγρασίας τοῦ ἀέρος καὶ τῆς ὡς ἐκ τούτου ἀποφυγῆς τῶν λίαν ἐπικινδύνων μελανῶν τοιοῦτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς μεγάλης κλίσεως τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους, ἡ ὁποία ἐπιτρέπει τὴν εὐκόλον ἀπομάκρυνσιν τοῦ ψυχροῦ ἀέρος πρὸς τὰ κατάντη.

γ. Ἄνεμοι. Ἐξασκοῦν μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ κλίματος καὶ τῆς ἐξελιξέως καὶ ἀναπτύξεως τῶν φυτῶν. Με μεγαλυτέραν συχνότητα παρουσιάζονται κατὰ σειρὰν οἱ ἑξῆς ἄνεμοι:

Βοριάς. Περισσότερον συχνὸς κατὰ τὸ θέρος, ἀλλὰ καὶ σποραδικὸς καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Ἡ μεγάλη χαράδρα, ἡ ὁποία συνδέει τὸ χωρίον μετὰ τῆς πεδιάδος τοῦ Κηφισοῦ, ὑποβοηθεῖ τοῦτον. Εἶναι ἐλαφρὸς καὶ ψυχρὸς, καθιστάμενος ψυχρότερος ὡς ἀνοδικὸς. Θεωρεῖται ὡς εὐνοϊκὸς καθόσον ἐμποδίζει τὴν πρόωρον ὀρίμανσιν τῶν σιτηρῶν, ἀραβοσίτου καὶ λοιπῶν καλλιιεργειῶν, ἂν καὶ ὀψιμίξει ταύτας κατὰ τι. Διευκολύνει ἐπίσης τὸ λίχνισμα κατὰ τὸν ἀλωνισμόν τῶν σιτηρῶν ὡς ἐλαφρὸς καὶ σταθερὸς ἄνεμος. Ἐπιπροσθέτως καταβιβάζει τὴν ὑψηλὴν θερμοκρασίαν τοῦ θέρους καὶ καθιστᾷ περισσότερον εὐχάριστον τὴν παραμονὴν τῶν παραθεριστῶν.

Λίβας. Πνέει ὡς Ν. Δ. ἄνεμος καὶ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λίαν ἐπιζήμιος. Εἶναι ὀρητικὸς, θερμὸς καὶ ξηρὸς. Ἡ ὀρητικότης του εἶναι τοιαύτη ὥστε οὐχὶ σπανίως δύνανται νὰ ἐκριζώσῃ δένδρα ἢ νὰ παρασύ-

ρη κεράμους ἐκ τῶν οἰκιῶν, ἢ καὶ ὀλοκλήρους ἀκόμη καλύβας. Ἡ ἐποχὴ πνοῆς του παίζει βεβῶως σπουδαῖον ρόλον ἐπὶ τῶν δυσμενῶν ἢ μὴ σύν-
πειῶν του ἐπὶ τῶν καλλιιεργειῶν ἢ γενικῶς τῆς γεωργίας. Δύναται π. χ.
νὰ εἶναι λίαν ἐπιζήμιος κατὰ τὸ ἔαρ καὶ δὴ ὅταν τὰ σιτηρὰ εὐρίσκον-
ται εἰς τὸ «γάλα» τῶν, προκαλῶν συρρίκνωσιν τοῦ καρποῦ, εἴτε πρῶ-
μον ὠρίμανσιν τοῦ ἀραβοσίτου μὲ ὀλίγους, μικροὺς καὶ συρρικνωμένους
σπόρους εἰς ἐκάστην ρόκαν, ἐνῶ ἡ πνοὴ του κατὰ τὸν χειμῶνα προκαλεῖ
τὴν τήξιν τῶν χιόνων καὶ τὴν ἐλευθέρωσιν οὕτω τῆς χλόης, ἀπαραιτήτου
κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Οὐχὶ σπανίως συνοδεύε-
ται ὑπὸ σφοδρότατης βροχῆς, προκαλῶν ἐν συνδυασμῶ μετὰ ταύτης ἀνα-
λόγους ἐπιδράσεις.

Καράγιαλης. ΝΔ. ἑλαφρὸς, ψυχρὸς καὶ ξηρὸς ἄνεμος. Ἡ πνοὴ του
προκαλεῖ πάντοτε αἰθρίαν καὶ προοιωνίζει καλοκαιρίαν. Τὸν χειμῶνα
καταβιβάζει τὴν θερμοκρασίαν πολὺ κάτω τοῦ θ, προκαλῶν τοὺς μεγα-
λυτέρους παγετούς.

Σορόκος. Ἀνατολικὸς, μέτριος ὡς πρὸς τὴν σφοδρότητα, σχεδὸν πάν-
τοτε βροχοφόρος. Εἰς περιόδους ξηρασίας ἀναιμένεται μὲ μεγάλην ἀγω-
νίαν.

Κατεβατός. Δυτικὸς ἄνεμος, θερμὸς καὶ συνήθως βροχοφόρος.
Ὁμοιάζει μὲ τὸν λίβαν, δὲν εἶναι ὅμως τόσο σφοδρὸς ὅσον ἐκεῖνος.

δ. Χιῶν. Ἀρχεται πίπτουσα ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δεκεμβρίου ἢ καὶ
ἐνωρίτερον καὶ δὲν εἶναι σπάνιον τὸ φαινόμενον πτώσεως της καὶ μέχρι
τοῦ Ἀπριλίου ἀκόμη. Ἡ χρονικὴ περίοδος κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἐπιφάνεια
τοῦ ἐδάφους εὐρίσκεται κεκαλυμμένη ὑπὸ χιόνων ἐξαρτᾶται βεβαίως ἐκ
τοῦ ὑψομέτρου τῆς ἐπὶ μέρους περιοχῆς καὶ τοῦ ὕψους εἰς ὃ ἀνέρχεται
αὕτη πίπτουσα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Εἰς ὑψόμετρον 850 μ. (δηλαδὴ τὸ ὑψόμετρον
τοῦ χωρίου) κατὰ μέσον ὄρον κατὰ τὰ 23 τῆς χειμερινῆς περιόδου ἢ γῆ
εἶναι κεκαλυμμένη ὑπὸ χιόνων. Εἰς μεγαλύτερον ὑψόμετρον ἢ κάλυψις εἶναι
συνεχῆς καθ' ὅλην τὴν χειμερινὴν περίοδον, διὰ νὰ παραμείνῃ τέλος εἰς
τὰς ὕψηλότερας κορυφὰς τοῦ ὄρους καὶ μέχρι τοῦ Ἰουλίου πολλάκις.

Λαμβανομένου δὲ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ περιοχὴ ἢ ὁποῖα χρησιμοποιεῖται ὡς
βοσκότοπος εὐρίσκεται ἀνωθεν τοῦ ὑψομέτρου τοῦ χωρίου, ἀντιλαμβάνε-
νεται τις τὰς δυσχερείας ἃς ἀντιμετωπίζει ἡ κτηνοτροφία κατὰ τὴν χει-
μερινὴν περίοδον εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην.

Τὸ ὕψος της ἐντὸς τοῦ χωρίου ἐνίοτε φθάνει ἢ καὶ ὑπερβαίνει τὸ 1,2
μέτρον. Εἰς τοιαύτας περιπτώσεις ἡ ἐπικοινωνία τοῦ χωρίου μετὰ τῶν
λοιπῶν χωρίων διακόπτεται, μέχρις ὅτου ἀνοιχθῇ διόδος διὰ πτύων καὶ
διὰ προσωπικῆς ἐργασίας τῶν κατοίκων. Οὐχὶ σπανίως προκαλεῖ ζημίας
τόσον εἰς τὰ ὀπωροφόρα ὅσον καὶ εἰς τὰ δασικὰ δένδρα.

Παρ' ὅλα ὅμως ταῦτα εὐεργετικωτάτη εἶναι ἡ ἐπίδρασίς της ἐπὶ τῆς
τροφοδοτήσεως τῶν ἀφθόνων πηγῶν, τόσο τῆς περιοχῆς τοῦ χωρίου,
ὅσον καὶ τῶν πηγαζουσῶν ἀπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους, εἰς τρόπον
ὥστε ἡ ἀφθονὸς χιῶν νὰ προοιωνίζει ἀφθονὰ θερινὰ πηγαῖα ὕδατα καὶ
ὡς ἐκ τούτου πλουσίαν ἐσοδείαν.

ΠΙΝΑΞ 1

Μέση έτηρία υδατόπτωσης και κατανομή ταύτης κατά ποσότητα και ημέρας βροχής εις τούς διαφόρους μήνας του έτους διά τήν περίοδον 1931 - 1937

	I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ	Σύνολον
Ύψος βροχής	104,4	83,5	62,7	58,1	76,6	49,5	24	28,5	38,5	67,7	113,1	115	821,6
Ημέραι	18	13	7	6	8	4	2,5	2	4	5	9	14	92,5

ΠΙΝΑΞ 2

Μέση υδατόπτωσης κατά εποχάς διά τά έτη 1931 - 1937

Έποχη	Ημέραι βροχής	Ύψος βροχής	Έπί τοις % του ύψους
Χειμών	45	302,9	36,9
"Ανοιξίς	21	197,4	24,0
Θέρος	8,5	102,0	12,4
Φθινόπωρον	18	219,3	26,7
		821,6	100,0

ε. Βροχή. Συμφώνως πρὸς τὰ δεδομένα του εις τὸ χωρίον λειτουργήσαντος παλαιότερον μετεωρολογικοῦ Σταθμοῦ 4ης τάξεως, ἔχομεν ἀναφέρωμεν τὰ ἐξῆς ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τῶν υδατοπτώσεων καὶ τὴν κατανομὴν αὐτῶν κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους.

Ὅς ἐκ τοῦ πίνακος 1 καταφαίνεται ἡ καμπύλη βροχοπτώσεων παρουσιάζει διπλὴν κύμανσιν, μὲ κύριον μέγιστον τὸν Δεκέμβριον καὶ κύριον ἐλάχιστον τὸν Ἰούλιον, δευτερεύοντα δὲ μέγιστον τὸν Μάϊον καὶ ἐλάχιστον τὸν Ἀπρίλιον.

Αἱ χειμεριναὶ υδατοπτώσεις, αἱ ὁποῖα εἶναι καὶ αἱ μεγαλύτεραι, μὲ κρὰν ἐπίδρασιν ἔχουν ἐπὶ τῆς γεωργίας, ἐκτὸς τῆς γενικωτέρας τοιαύτης πῆς τροφοδοτήσεως τῶν πηγῶν δι' ἐπαρκῶν ὑδάτων, καθ' ὅτι πίπτουν

εἴτε ὑπὸ μορφήν χιόνων εἴτε ὑπὸ μορφήν ἡρέμων, συνεχῶν καὶ μικρᾶς ἐντάσεως βροχῶν, μὴ δυναμένων νὰ τήξωσι τὴν πάντοτε κατὰ τὴν περίοδον ταύτην καλύπτουσαν τὸ ἔδαφος χιόνα. Τουναντίον αἱ φθινοπωριναί, ἂν καὶ εἰς μικροτέραν ποσότητα, παρουσιάζουσιν μεγαλύτεραν σπουδαιότητα, ἅφ' ἑνὸς λόγῳ τῆς ἐπιδράσεώς των ἐπὶ τῆς ἐνάρξεως τῆς σπορᾶς τῶν χειμερινῶν καλλιεργείων κλπ., ἅφ' ἑτέρου δὲ καθόσον λόγῳ τῆς μεγάλης των ἐκτάσεως καθίστανται λίαν ἐπικίνδυνοι ὡς προκαλοῦσαι διάβρωσιν τοῦ ἔδάφους. Ἐνεκα τούτου σπανίως γίνονται φθινοπωρινὰ ὄργωματα διὰ τὰς ἔαρινὰς καλλιεργείας καὶ ἡ ἐπιδιόρθωσις τῶν τοιχωμάτων τῶν ἀνδρήρων καὶ αἱ λοιπαὶ ἀντιδιαβρωτικαὶ ἐνέργειαι δέον νὰ προηγουῦνται τῶν ραγδαίων τούτων βροχῶν. Ὁ ρόλος τῶν ἔαρινῶν βροχῶν εἶνα ἕκαστοτε διάφορος· αὗται ἐπιδρῶν ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῶν καλλιεργείων καὶ τῆς φάσεως ἀναπτύξεως τῶν φυτῶν, ὡς καὶ τῆς ἐποχῆς πτώσεως των ἐντὸς στενοτάτων ὁρίων. τῆς ποσότητός των, τῆς ἐντάσεώς των κλπ. Τέλος αἱ θεριναὶ εἶναι σχεδὸν πάντοτε ὠφέλιμοι καὶ ἡ σπάνις των δημιουργεῖ τὴν ἀνάγκην ἀρδεύσεων καὶ πλειόνων φροντίδων διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀπαιτουμένης διὰ τὰς καλλιεργείας ὑγρασίας κατὰ τὸ θέρος.

στ. Χάλαζα. Δὲν δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν περιοχὴν ὡς χαλαζόπληκτον. Ἐν τούτοις κατ' ἀραιὰ διαστήματα δὲν παύει νὰ ἐπισκέπτεται τὴν περιοχὴν κυρίως κατὰ τὸν μῆνα Μάϊον, προκαλοῦσα ζημίαι εἰς τὴν ἄμπελον διὰ τοῦ τινάγματος τῶν βοτρύων καὶ τραυματισμοῦ τῶν βλαστῶν καὶ φύλλων, μὲ συμπληρωματικὴν συνέπειαν τὴν μετάδοσιν ἀσθeneiῶν. Ἀναλόγους ζημίας προκαλεῖ καὶ εἰς τὰς λοιπὰς καλλιεργείας.

ζ. Νέφωσις. Ἡ καμπύλη τῆς νεφώσεως ἀκολουθεῖ τὴν καμπύλην τῆς βροχοπτώσεως, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τὸ θέρος εἶναι μικροτέρα λόγῳ τῆς μικρᾶς διαρκείας καὶ τῆς μεγάλης ἐντάσεως τῆς βροχῆς, ἐν ἀντιθέσει μὲ ὅ,τι συμβαίνει τὸν χειμῶνα. Εὐεργετικὴ ἡ ἐπίδρασις τῆς ἐπὶ τῆς προλήψεως τῶν παγετῶν, ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἀνοιξιν, λόγῳ τῆς παρεμποδίσεως τῆς ἀκτινοβολίας τῆς θερμότητος ἐκ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἔδάφους.

η. Ὁμίχλη. Ἐμφανίζεται συχνότατα κατὰ τὰς πρωϊνὰς ὥρας, διαλυομένη μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου. Ὁ σχηματισμὸς τῆς ὀφείλεται εἰς τὸν ἐμπλουτισμὸν τῆς ἀτμοσφαιρας εἰς ὑδρατμούς, λόγῳ τῆς ὑπάρξεως πολλῶν ἐπιφανειακῶν ρεόντων ὑδάτων καὶ τῆς ψήξεως τοῦ πλησίον τοῦ ἔδάφους στρώματος ἀέρος, εἴτε ἐξ ἐπαφῆς μὲ τὸ ψυχρὸν ἔδαφος, εἴτε λόγῳ πνοῆς ψυχροῦ ἀνέμου.

θ. Δρόσος. Παρατηρεῖται συνήθως τὴν ἀνοιξιν καὶ τὸ φθινόπωρον. Περὶ τὰ τέλη τῆς ἀνοιξεως καθίσταται μᾶλλον ἐπιβλαβὴς ὡς εὐνοοῦσα τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μυκητογενῶν ἀσθeneiῶν (σκωριάσεως, περνοσπόρου).

Β. ΓΕΩΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΔΑΦΟΣ

1. Γεωλογία. Ὁλόκληρος ὁ ὄρεινός ὄγκος τοῦ Παρνασσοῦ, εἰς δν ὑπάγεται καὶ ἡ ὑπὸ μελέτην περιοχὴ, ἀποτελεῖται ἐξ ἰζηματογενῶν ἀσβεστολιθικῶν πετρωμάτων μετ' ὀλίγων σχιζοφυῶν ψαμμιτῶν καὶ ἀργιλλικῶν

σχιστολίθων. Ἡ τοιαύτη γεωλογική της σύστασης ἐπιτρέπει τὴν εὐκολὴν προσβολὴν τῶν ὑπὸ ἀποσαθρωτικῶν δυνάμεων τῆς φύσεως καὶ τὴν δημιουργίαν ὡς ἐκ τούτου λίαν ἀνωμάλου ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους, μετὰ πλείστων χαραδρῶν, χανδάκων κ.λ.π.

2. "Ἐδαφος. Ὁλόκληρος ἡ ἔκτασις καλύπτεται ὑπὸ αὐτοχθόνων ἔδαφῶν προερχομένων ἐκ τῆς ἀποσαθρώσεως τῶν πετρωμάτων καὶ παραμνήσεως τῶν προϊόντων ἀποσαθρώσεως εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ἢ τὸ πολὺ μετακινήσεως τῶν ὀλίγα μέτρα (ἀπὸ τὸ ἄνω μέρος τῶν ἀνδῆρων, εἰς ἃ ἔχει διαμορφωθῆ ὅλη ἡ καλλιεργησίμος ἔκτασις, μέχρι τοῦ κάτω).

Τὸ βάθος ἀποσαθρώσεως σπανίως ὑπερβαίνει τὸ 1 μέτρον καὶ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰς φροντίδας αἰτινες ἐλήφθησαν πρὸς ἀποφυγὴν τῆς διαβρώσεως.

Τὸ χρῶμα τοῦ ποικίλλει ἀπὸ τοῦ ἐρυθροῦ, ἐρυθροορφνοῦ, ἀνοικτοῦ φαιοῦ μέχρι τοῦ φαιοῦ. Αἱ ἐρυθρογαῖαι, σχηματιζόμεναι συνήθως εἰς διάφορα κοιλώματα ἐκ τῆς ἀποσαθρώσεως ἀποκλειστικῶς ἀσβεστολιθικῶν πετρωμάτων, καλύπτουν τὴν μεγαλυτέραν ἔκτασιν. Χαρακτηριστικὸν ἐπίσης τῶν αὐτοχθόνων ἔδαφῶν, ὡς τῶν τῆς περιοχῆς ταύτης, εἶναι καὶ ἡ ὑπαρξίς τεμαχίων πετρωμάτων (ἀσβεστολίθων ἐπὶ τοῦ προκειμένου) διαφόρων διαστάσεων, παρουσιαζόντων αἰχμάς, ἀποδεικνυούσας τὴν μὴ μετακίνησιν τῶν ἐκ τοῦ μέρους εἰς ὃ ἐσχηματίθησαν. Ὅριζόντες δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχουν.

Ἀπὸ παρατηρήσεις μας ἐπὶ φυσικῶν τομῶν εἰς τρία διάφορα σημεία τῆς περιοχῆς γενομένης τὴν 5-7-54 συνάγομεν τὰ κάτωθι :

Τομὴ 1η (BA τοῦ χωρίου καὶ παρὰ τὴν θέσιν «Βαρκά») βάθος γενοῦς πετρώματος, εἰς τὸ μέσον τοῦ μήκους τοῦ ἀνδῆρου, 0,90 μ. Πηλοαμμῶδες μετὰ πολλῶν κροκαλῶν τῶν ὁποίων αἱ διαστάσεις αὐξάνουν μετὰ τοῦ βάθους. Χρῶμα ἐρυθροορφνόν, ὑψὲς κοκκώδης.

Τομὴ 2α (NA τοῦ χωρίου παρὰ τὴν θέσιν «Βρωμόβρυση»). Ἀργιλλῶδες, ὄρφνόν, τεῖνον πρὸς τὸ φαιοορφνόν μετὰ τοῦ βάθους, δομὴ κυβοειδῆς, ὑψὲς ψυχιδῆς, ὑφυγρον. Γηγενὲς πέτρωμα ἐκ σχιζοφυῶν ψαμιτιῶν εἰς βάθος 1.10 μ.

Τομὴ 3η (BD τοῦ χωρίου παρὰ τὴν θέσιν «Ἀμπέλια»). Ἀμμοπηλῶδες, φαιόν, ὑψὲς κοκκώδης. Μέχρι τοῦ βάθους τῶν 0,25 μ. εἰς ὃ ἔχει σχηματισθῆ ἔδαφος ἐρίσκοιται προσέτι πολλὰ μὴ ἀποσαθρωθέντα τεμάχια ἀργιλλικῶν σχιστολίθων. Τὸ γηγενὲς πέτρωμα, ἀποτελούμενον ἐξ ἀργιλλικῶν σχιστολίθων μέχρι τοῦ βάθους τῶν 1.80 μ., συνεχίζεται με διαστρωσιν κροκαλοπαγῶν. Τὸ βάθος βεβαίως τοῦ ἀργιλλικοῦ σχιστολίθου, μεθ' οὗ ἐμφανίζονται τὰ κροκαλοπαγῆ, ποικίλλει τὰ μέγιστα, τούτων ἐμφανιζομένων ἐνίοτε καὶ μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰ ἀνωτέρω δυνάμεθα νὰ ἀναγάγωμεν ὀλόκληρον τὴν περιοχὴν εἰς τρεῖς κατηγορίας ἔδαφῶν :

α. Πηλοαμμῶδη, ἐρυθρὰ ἕως ἐρυθροορφνὰ, προερχόμενα ἐκ τῆς ἀποσαθρώσεως ἀσβεστολιθικῶν πετρωμάτων. Περιλαμβάνουν τὸ πλεῖστον τῶν καλλιεργησίμων ἔδαφῶν. Καλλιεργοῦνται κυρίως με ἀραβόσιτον, ἐν συγκαλλιεργείᾳ μετὰ φασολίων τὰ ἀρδευόμενα καὶ με σιτηρὰ καὶ ψυχανθῆ τὰ μὴ ἀρδευόμενα.

β. Ἀργιλλώδη, ὀρφανά, ἐξ ἀποσαθρώσεως σχιζοφυῶν ψαμμιτῶν. Εὐρίσκονται ΝΑ καταλαμβάνοντά ἕκτασιν 150 στρέμ. Ἡ κατέργασία των καθίσταται δύσκολος λόγῳ τῆς μεγάλης περιεκτικότητος εἰς ἀργιλλον ἢ ὅποια τὰ καθιστᾷ λίαν συνεκτικά. Καλλιεργοῦνται κυρίως αἰτηρά.

γ. Φαϊά, ἀμμοπηλώδη, ἐξ ἀποσαθρώσεως ἀργιλλικῶν σχιστολίθων. Καταλαμβάνουν ἕκτασιν 1000 περίπου στρεμ., κατάλληλα διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου λόγῳ τῆς δυνατότητος εἰσχωρήσεως τῶν ριζῶν τῆς καὶ ἐντὸς τοῦ γηγενοῦς πετρώματος.

Διάβρωσις τοῦ ἐδάφους. Ἡ μεγάλη κλίσις τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους ἐγκυμονεῖ πάντοτε τὸν κίνδυνον τῆς διαβρώσεως τοῦ ὑπὸ τῶν ὑδάτων. Πρὸς τοῦτο λαμβάνονται προστατευτικὰ μέτρα εἴτε διὰ τῆς δημιουργίας τοιχωμάτων ἐκ ξερολιθιάς, κλαδοπλεγμάτων κ.λ.π. δημιουργουμένων οὕτω ἀνδῆρων, εἴτε διὰ προστατευτικῶν ἀναχωμάτων, ἀποχευτικῶν αὐλάκων κ.λ.π.

Γ. ΥΔΡΟΛΟΓΙΑ

Πηγαὶ καὶ ἐπιφανειακῶς ρέοντα ὕδατα. Ἡ γεωλογικὴ σύστασις τοῦ ὄρους Παρνασσοῦ, ὡς αὕτη περιεγράφη ἐν τοῖς προηγουμένοις, ἐπιτρέπει τὴν βαθεῖαν διείσδυσιν τῶν ὀμβρίων ὑδάτων καὶ τῶν τηκομένων χιόνων εἰς τρόπον ὥστε αὗται δίδουν γένεσιν εἰς σωρείαν πηγῶν, εἴτε εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους (κεφαλόβρυσα) εἴτε καὶ ἐντὸς τοῦ ὄρειου ὄγκου. Εἶναι φλεβογενεῖς πηγαὶ καὶ ἡ παροχὴ των κυμαίνεται κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους; τινῶν ἐξ αὐτῶν δυναμένων νὰ ἀποξηρανθοῦν τελείως κατὰ τὴν ξηροθερμικὴν περίοδον. Ἡ μεγαλύτερα των παροχὴ συμπίπτει μὲ τὸ τέλος τῆς ἐποχῆς τῶν μεγάλων βροχοπτώσεων, δηλαδὴ μὲ τὸ τέλος τοῦ χειμῶνος. Ἀλλὰ καὶ ἡ παροχὴ τῶν διαφόρων πηγῶν εἶναι διάφορος, ἄλλων μὲν ἐκ τούτων δυναμένων νὰ χρησιμοποιηθοῦν πρὸς ἀρδουσίαν, ἄλλων δὲ μόνον πρὸς πόσιν ἀνθρώπων καὶ ζῶων. Αἱ τελευταῖαι, ἀφθοοὶ καὶ κατεσπαρμέναι εἰς ὄλοκληρον τὴν περιοχὴν, ἐξυπηρετοῦν τὰ μέγιστα τὴν κτηνοτροφίαν. Τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν τούτων εἶναι λίαν ψυχρὸν, τινῶν μάλιστα ἐξ αὐτῶν δὲν δύναται νὰ χρησιμοποιηθῆ ἂν δὲν πρόθερμανθῆ. Εἶναι ἀρίστης ποιότητος, λέγεται δὲ ὅτι ἔχει καὶ θεραπευτικὰς ἰδιότητας ἐπὶ τῶν παθήσεων τῶν νεφρῶν.

Ἐκ τῶν πηγῶν ἀναφέρομεν:

α. Μάνα. Εὐρίσκεται εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ χωρίου καὶ εἰς ἀπόστασιν 100 περίπου μέτρων ἀπ' αὐτοῦ. Εἶναι ἡ πηγὴ μὲ τὴν μεγαλύτεραν παροχὴν (500 λίτρα περίπου τὸ δευτερόλεπτον κατὰ τὸ θέρος), τὰ ὕδατα τῆς ὁποίας ἀρδεύουν ὅλους τοὺς ἀγρούς τοὺς εὐρισκομένους κάτωθεν αὐτῆς (ἐκτὸς ἐκείνων οἵτινες ἀρδεύονται ἐκ τῆς πηγῆς τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων), τὸ δὲ πλεονάζον κατέρχόμενον διὰ τῆς χαράδρας τοῦ «Ἀγοριανίτου» ἀρδεύει μίαν ἕκτασιν ἐκ 500 περίπου στρεμμάτων εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Κηφισοῦ. Ἡ διανομὴ γίνεται ὡς ἑξῆς: Ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου ἀρδεύουν οἱ Ἐπτάλοφίται. Μὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ρίπτεται ὅλον τὸ ὕδωρ εἰς τὴν χαράδραν

καί τήν πρωΐαν φθάνει εἰς τήν πεδιάδα τοῦ Κηφισοῦ. Κατ' αὐτόν τόν τρόπον ἀφ' ἑνός ἀποφεύγονται αἱ ἀπώλειαι λόγω ἐξατμίσεως ἐκ τῆς μεγαλύτερας θερμοκρασίας τῆς ἡμέρας κατὰ τήν μεγάλην ταύτην διαδρομήν, ἀφ' ἑτέρου καλύπτονται ὅλαι αἱ σταθεραὶ ἀπώλειαι καὶ οὕτω φθάνει εἰς τὸν προορισμὸν τοῦ μεγαλύτερα ποσότης ὕδατος λόγω τῆς μεγαλύτερας παροχῆς, παρ' ὅσον θὰ ἔφθανεν ἂν τὸ ὕδωρ κατενέμετο καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἡμερονυκτίου. Ἐπιπροσθέτως καὶ εἰς τὰς δύο περιοχὰς ἀρδεύουν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας καὶ ἀποφεύγεται οὕτω καὶ ἕτερα ἀπώλεια ἐκ τῆς μὴ καλῆς παρακολουθήσεως τοῦ ὕδατος κατὰ τὴν νύκτα.

Τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς ταύτης διερχόμενον διὰ μέσου τοῦ χωρίου διδοὶ ἐπιπροσθέτως κίνησιν εἰς τέσσαράς ὑδρομύλους καὶ εἰς δύο μικροεργοστάσια ἐπιξεργασίας ἐριούχων ὑφασμάτων⁽¹⁾ (ἓνα «μαντάμι» καὶ μία «νεροτροβιά»).

β. Ἅγιοι Ἀνάργυροι. Ἀνατολικῶς τοῦ χωρίου συνορεύουσα μὲ τὰς ἀκρᾶς οἰκίας του. Τὸ ὕδωρ τῆς χρησιμοποιεῖται κυρίως πρὸς πόσιν, ἀρδεύει ὅμως καὶ ἓνα μέρος τῶν ἀγρῶν παρὰ τὴν θέσιν «Βαρκά».

γ. Κάτω Ζαμπιός, ΝΔ τοῦ χωρίου καὶ εἰς ἀπόστασιν 3 χιλ. περίπου αὐτοῦ. Χρησιμοποιεῖται πρὸς ἀρδευσιν. Ἀρδευομένη ἕκτασις ὑπὸ τῆς πηγῆς ταύτης 150 στρέμ.

δ. Ἄνω Ζαμπιός. Πρὸς τὴν αὐτὴν κατύθυσιν μὲ τὴν τοῦ Κάτω Ζαμπιοῦ, ἀπέχουσα ἐξ αὐτοῦ 1 χιλ. χιλ. περίπου. Ἐχει μικρὰν παροχὴν καὶ χρησιμοποιεῖται μόνον πρὸς πόσιν τῶν ζώων κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον.

ε. Ἅγιος Ἰωάννης. Ἀνατολικῶς τοῦ χωρίου ἀπέχουσα 1 χιλιόμετρον ἐξ αὐτοῦ. Ἀρδεύει ἕκτασιν 100 στρεμμάτων.

στ. Πέτρα. ΝΑ καὶ εἰς ἀπόστασιν 5 χιλ. ἐκ τοῦ χωρίου. Φημίζεται διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ ὕδατός της. Χρησιμοποιεῖται μόνον πρὸς πόσιν τῶν ζώων.

Δ. ΧΛΩΡΙΣ

Εἶναι ἀπαραίτητον ὅπως ἀναφέρωμεν τὰ κυριώτερα τῶν αὐτοφυῶν φυτῶν καθόσον ἡ χλωρίς ἑνός τόπου ἀποτελεῖ τὸν δείκτην τῶν κλιματολογικῶν καὶ ἑδαφικῶν συνθηκῶν. Ἐπιπροσθέτως ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τὴν γεωργικὴν παραγωγὴν καὶ τὴν καθ' ὅλα οἰκονομῆσαν τοῦ γεωργοῦ, ἀφ' ἑνός ἀποτελοῦσα πλουτοπαραγωγικὴν πηγὴν (δενδρώδη αὐτοφυῆ φυτά), ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπαιτοῦσα ἐπιπρόσθετον ἐργασίαν διὰ τὴν καταστροφὴν της (ὄργωματα, σκαλισματα, βοτανίσματα) ἐφ' ὅσον φέται ἐντὸς τῶν καλλιεργειῶν ὡς ζιζάνια.

α. Αὐτοφυῆ δένδρα καὶ θάμνοι :

Ἐλάτη, Κέδρος, Δρῦς, Πλάτανος, Σφένδαμος, Ἀγριοκορολημιά, Φρουξυλιά, Πουρνάρι, Κουρμπέني, Βατόμουριά, Σπάρτο.

(1) Ἐξ αὐτῶν μόνον ἓνας ὑδρομύλος λειτουργεῖ σήμερον, τῶν ὑπολοίπων καταστραφέντων κατὰ τὸν ἐμπρησμὸν τοῦ χωρίου ὑπὸ τῶν Γερμανῶν.

6. Αυτόφυη ποώδη

- 1) Graminae : 'Αγριάδα, Μουχρίτσα, 'Αγριόβρωμη, Βέλουρας 'Ηρα.
- 2) Papaveraceae : Παπαρούνα.
- 3) Urticaceae : Τσουκνίδα.
- 4) Compositae : Γαΐδουράκανθο, 'Αγριοράδικο, Χαμόμηλο, Ζόγκολο.
- 5) Papilionaceae : 'Αγριόβικος, 'Αγριοτρίφυλλο.
- 6) Malvaceae : Μολόχα.
- 7) Convolvulaceae : Περικοκλάδα
- 8) Διάφορα : 'Αγριολάπατο, Βούζια, Τριβόλι, Φτέρα, 'Αφάνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙΙ

Α. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΑΙ

Πληθυσμός και έκτασις τοῦ γεωργικοῦ κλήρου. Ὁ συνολικὸς πληθυσμὸς τοῦ χωρίου ἀνέρχεται εἰς 486 κατοίκους μὲ 143 οἰκογενείας. Εἶναι δύσκολον νὰ εὑρεθῇ ἡ καλλιεργήσιμος ἔκτασις ἢ κατεχομένη ὑπὸ ἐκάστης οἰκογενείας, λόγῳ τῆς εἰδικῆς φύσεως τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἐδάφους. Ἡ μεγάλη κλίσις τοῦ ἐδάφους ἐπιβάλλει τὰς διαπαντὸς μέσου καὶ ἄνευ ὑπολογισμοῦ θυσίας εἰς ἐργασίαν, πρὸς συγκράτησιν καὶ τοῦ ἐλαχιστοτάτου σχηματιζομένου ἐδάφους ἀπὸ τὴν διάβρωσιν, διὰ τῆς δημιουργίας πεζολίων, ἐκ ξηρολιθίας συνήθως. Ὁ οὕτω δημιουργούμενος ἐδαφικὸς ἐπίπαγος (1) ἀποτελεῖ τὴν ὅλην καλλιεργήσιμον ἔκτασιν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἔκτασις τῶν πεζολίων τούτων δεικνύει τὴν προσπάθειαν ταύτην. Ἄρχεται ἀπὸ ὀλίγα τετραγωνικά μῆτρα (ἐνίοτε 2 ἕως 3) καὶ σπανίως ὑπερβαίνει τὸ ἡμισυ στρέμμα.

Ἐκτὸς ὁμως τούτου τὸ ἀνομοιόμορφον τῶν πεζολίων καὶ ἡ ἀδυναμία ὑπολογισμοῦ τῆς ἐπιφανείας ἐκάστου πεζολίου εἰς τετραγωνικά μῆτρα, λόγῳ ἑλλείψεως γνώσεων, ἐδημιούργησαν ἕν ἄλλο μέτρον ἐκτιμήσεως ταύτης, τὴν «ζεψιά». Ἡ ζεψιά ἴσουςται μὲ τὴν ἔκτασιν τῆν ὁποίαν δύναται νὰ ὀργώσῃ ἕν ζεῦγος ἀροτριῶντων ζῶων εἰς μίαν ἡμέραν.

Μόνον ὅταν πρόκειται περὶ ἀγοραπωλησίας ἢ ἐκτιμήσεις γίνεται εἰς στρέμματα, ὑπολογιζομένων τῶν μὲν σχετικῶς μεγάλων καὶ κανονικῶν κάπως σχημάτων διὰ μετρήσεως καὶ ὑπολογισμοῦ, τῶν δὲ ὑπολοίπων δι' ὑποκειμενικῆς ἐκτιμήσεως εἰς τ. μ.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται πόσον δύσκολος εἶναι ἡ εὑρεσις τῆς συνολικῆς καλλιεργήσιμου ἐκτάσεως, ὡς καὶ τῆς εἰς ἐκάστην οἰκογενεῖαν ἀναλογούσης τοιαύτης.

Ἐπολογιζομένης πάντως τῆς ζεψιάς κατὰ μ. ὀ. εἰς 2 στρέμματα δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ ὅλη καλλιεργήσιμος ἔκτασις ἀνέρχεται εἰς

(1) Πολλάκις δὲν ὑπερβαίνει τὰ 10 ἑκατοστά.

2350 στρέμματα περίπου και ή κατανομή της κατ' οικογένειαν κυμαίνεται από 5 έως 35 στρέμματα.

Άξία εδάφους. Αναλόγως της θέσεως εις ήν εύρίσκεται, της γοιμιότητός του και κυρίως εάν άρδευεται ή όχι, τοϋτο έχει και διάφορον άξίαν.

Αϋτη κυμαίνεται περίξ των 500 δραχ. δια τά μη άρδευόμενα και 1000 δρχ. δια τά άρδευόμενα.

Έργατικά χείρες. Τό πρόβλημα της άπασχολήσεως των πλεοναζουσών πάντοτε έργατικών χειρών είναι όξύτατον. Η γεωργική έκμετάλλευσις, με την μικράν καλλιεργήσιμον έκτασιν την όποιαν διαθέτει και τό έφαρμοζόμενον σύστημα έκμεταλλεύσεως, δέν δύναται οϋδέ τό ήμισυ των έργατικών χειρών να άπορροφήση. Η κτηνοτροφία, ή όποία παλαιότερον άπησχόλει τό πλείστον των πλεοναζουσών έργατικών χειρών, ύπέστη μεγάλην φθοράν κατά την τελευταίαν 10ετίαν και εύρίσκεται σήμερα εις χαμηλόν επίπεδον. Απομένει ή έξωγεωργική άπασχόλησις, ή όποία πράγματι άπορροφά ένα μεγάλο μέρος έκ των πλεοναζουσών έργατικών χειρών. Τους άνδρας άπασχολεί ή όλοτομία, αι δέ γυναίκες εργάζονται ως άγρεργάτριαι εις τά πλησιέστερα χωρία, είτε της πεδιάδος τοϋ Κηφισοϋ κατά τας περιόδους τοϋ θερισμού των σιτηρών, σκαλίματος βάμβακος κ.λ.π., είτε εις τά χωρία της περιφέρειας Αμφίσης κατά την συλλογήν τοϋ έλαιοκάρπου κ.λ.π.

Άγροτική πίστις. Αϋτη άσκειται ύπό τοϋ ύποκαταστήματος της Α.Τ.Ε. Αμφικλείας μέσω τοϋ Γεωργικοϋ Πιστωτικοϋ Συνεταιρισμοϋ Έπταλόφου, με βραχυπρόθεσμα (καλλιεργητικά) δάνεια. Η έξόφλησις των όμως συναντά δυσχερείας και ένεκα τοϋτου πολλάκις δέν γίνονται δεκτά αν και προσφέρονται ύπό της Α.Τ.Ε. Μεσοπρόθεσμα κτηνοτροφικά δάνεια είναι τελείως άπαραίτητα πρός ένίσχυσιν της καθυστερημένης κτηνοτροφίας, ή όποία θα έλυεν τό πρόβλημα της άπασχολήσεως των έργατικών χειρών, όσον και τό της άξιοποίησεως των έκτεταμένων βοσκοτόπων.

Συνεταιριστική κίνησις

Υπάρχουν 2 Συνεταιρισμοί.

1. Γεωργοκτηνοτροφικός Συνεταιρισμός. Ίδρύθη τό 1933. Αριθμεί 115 μέλη. Η μερίς έχει καθορισθή εις 50.000 δραχ. ή δέ εϋθύνη άνέρχεται εις τό 10πλάσιον της μερίδος. Έτησία εισφορά δέν καταβάλλεται. Διοικείται ύπό 5μελοϋς Συμβουλίου, τό όποιον έλέγχεται ύπό 3μελοϋς Έποπτικοϋ τοιοϋτου. Αμφότερα προέρχονται έξ έκλογής.

2. Υλοτομικός Συνεταιρισμός. Ίδρύθη και οϋτος τό 1933 και αριθμεί 40 μέλη.

Προϋπόθεσις έγγραφής ένός άτομου ως μέλους τοϋ Συνεταιρισμοϋ είναι να γνωρίζη την τέχνην τοϋ υλοτόμου, να είναι νέος ή τουλάχιστον να δύναται να εργάζεται εύχερώς εις την λίαν δύσκολον και κοπιώδη εργασίαν τοϋ υλοτόμου. Εις τοϋτον χορηγείται καθ' έκαστον έτος εις αριθμός κυβικών ξυλείας ύπό τοϋ Δασαρχείου. Τά έσοδα έκ της πωλήσεως της ξυλείας ταϋτης διανέμονται μεταξύ των

μελών ανάλογως τῶν ἡμερομισθίων ἅτινα ἕκαστος διέθεσε.

Συνδήκαι διαδέσεως τῶν προϊόντων

Τὸ πρόβλημα τῆς διαδέσεως τῶν προϊόντων εἶναι ἄρκετὰ εὐκολον λόγω τῆς μικρᾶς ποσότητος τῶν προϊόντων ἅτινα πλεονάζουν. Ὁ σίτος οὐδέποτε ἐπαρκεῖ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας καὶ ὁ ἀραβόσιτος ἀναμιγνύεται εἰς τὸν ἄρτον. Τὰ πλεονάζοντα γεώμηλα, φακῆς καὶ φασόλια ἀνταλλάσσονται μὲ ἔλαιον εἰς τὰ χωριά Ἀράχῳβα, Δελφούς καὶ Χρυσό. Τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, καὶ ἰδίως ὁ τυρός, εἶναι τόσον περιζήτητα ὥστε παραλαμβάνονται ἐκ τῆς «στάνης» τοῦ κτηνοτρόφου μὲ ὑπερβολικὰς μάλιστα τιμὰς. Οἱ ἄμνοι γάλακτος καὶ τὰ πρὸς πώλησιν πρόβατα παραλαμβάνονται καὶ ταῦτα ὑπὸ τῶν σφαγῶν ἀπὸ τὸ ποιμνιον.

Ἄγροτική ἀσφάλεια. Ἀσκεῖται ὑπὸ ἑνὸς ἀγροφύλακος. Ἐκαστος ἀγρότης ἀνάλογως τῆς ἐκτάσεως τὴν ὁποίαν κατέχει βαρύνεται μὲ 1 ὀκᾶν σίτου κατὰ στρέμμα. Αἱ ἀγροζημίαι ρυθμίζονται συνήθως συμβιβαστικῶς.

Ἄγροτική φορολογία: Ἐκαστος παραγωγὸς βαρύνεται:

1) Μὲ τὸν κοινοτικὸν φόρον. Οὗτος ἀνέρχεται εἰς 2% ἐπὶ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς.

2) Φόρον διατρεφομένων ζῶων. Οὗτος βαρύνει κατὰ 500 δραχ. τὰ μικρὰ ζῶα καὶ κατὰ 1000 τὰ μεγάλα.

Β. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΑΙ

Πληθυσμὸς καὶ κατανομή του ἀπὸ ἐπαγγελματικῆς ἀπόψεως

Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1952 οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἀνέρχονται εἰς 486, ἐκ τῶν ὁποίων 234 ἄρρενες καὶ 252 θῆλεις. Συγκροτοῦν 143 οἰκογενεῖας μὲ μέσον ἀριθμὸν ἀτόμων κατ' οἰκογένειαν 3 ἕως 4. Ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου εἶναι μικρὸς ἐν σχέσει μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν οἰκογενειῶν, διότι εἶναι πολὺ σὺνηθες τὸ φαινόμενον τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς οἰκογενείας ὑπὸ τῶν τέκνων πρὸς ἀναζήτησιν καλυτέρων συνθηκῶν διαβιώσεως μακρὰν τοῦ χωρίου τῶν.

Αἱ οἰκογένειαι αὗται κατανέμονται ὡς ἀκολούθως:

Γεωργοὶ	27
Γεωργοὶ - ὕλοτόμοι	40
Γεωργοὶ - κτηνοτρόφοι	56
Γεωργοὶ - κρεοπῶλαι - παντοπῶλαι	4
Γεωργοὶ - κρεοπῶλαι	1
Γεωργοὶ - κάφφεπῶλαι	1
Γεωργοὶ - ξυλουργοὶ	4
Γεωργοὶ - κτίσται	7
Γεωργοὶ - κουρεῖς	2
Γεωργοὶ - ταχυδρόμοι	1

Σύνολον 143

Γενική εμφάνιση του χωριού

Είναι σχεδόν αποκλεισμένον, περιβαλλόμενον πανταχόθεν υπό ύψηλων όροσειρών, καί -μόνον ή χαράδρα «'Αγοριανίτης» διακόπτει τήν συνέχειαν τών όροσειρών τούτων. Το δάσος που συνέχεται σχεδόν με τάς άκράιας οικίας δίδει θαυμάσιο φόντο εις τό χωριόν.

Γενική άποψις του χωριού «'Επτάλοφος»

Τό άφθονον ύδωρ, ρέον παραπλεύρωσ εκάστησ όδοϋ, δίδει ιδιαιτέραν ζωηρότητα εις τό πράσινον, εις τό όποϊον κυριολεκτικώς είναι βυθισμένον όλόκληρον τό χωριόν.

Κάθε οικία διαθέτει καί ένα μικρόν κήπον με όπωροφόρα δένδρα, λαχανικά κ.λ.π. Οι πολλοί τέλος ύδρόμυλοι, με τούσ μεγάλουσ αύλογύρουσ των στολισμένουσ με πανυψηλόσ πλατάνουσ καί καρυδιέσ, δίδουσι ιδιαιτέραν γραφικότητα εις τήν όλην εμφάνισιν του χωριού.

Αι οικίαι του είναι όλαι νεόκτιστοι (!), μονώροφοι, παραπλεύρωσ δε τούτων εύρίσκονται οι όπαραίτητοι χώροι διά τήν άποθήκευσιν των ζωοτροφών καί ένσταυλισμόν των ζώων, ώσ καί ό φοβρνος.

Ένδυμασία. Αύτη εις τούσ νέουσ είναι όμοία με τήν ένδυμασίαν των πόλεων, από κατωτέρας βεβαίωσ ποιότητος ύφάσματα. Εις τούσ γέρουσ όμως συχνά συναντᾶ κανείς τήν «καμιζόλα», ή όποία είναι ή έξέλιξις τής παλαιᾶσ φουστανέλλασ. Είναι κατασκευασμένη από δριλλινόν ύφασμα καί καλύπτει τό σώμα από των ώμων μέχρι του μέσου των

1) Άνοιχοδομήθησαν άπασαι μετά τήν υπό των Γερμανών κατά τό 1943 καταστροφήν των.

μηρών. Μέχρι τῆς μέσης ἐφαρμόζει τελείως ἐπὶ τοῦ σώματος, κάτωθεν δὲ ταύτης ἀφίεται ἐλευθέρα, ὡς εὐρύχωρος γυναικεία φούστα. Οἱ πόδες καλύπτονται ὀλόκληροι ὑπὸ μαλλίνων καλτσῶν, κάτωθεν δὲ τοῦ γόνατος εἶναι προσδεδεμένη μία ταινία ὑφάσματος (γονατάρα) ἀφήγουσα πρὸς τὸ ὀπίσω μέρος νὰ κρέμεται ἕνας θύσανος (φοῦντες). Τὰ τσαρούχια ἔχουν σχεδὸν καταργηθῆ ὡς ἀντιοικονομικὰ καὶ ἔχουν ἀντικατασταθῆ ἀπὸ τὰ «καβουτσούκλια». Ταῦτα ἔχουν ὡς βάσιν

Ἑπταλοφίτισσες μετὴν τοπικὴν ἐνδυμασίαν

ἐλαστικὰ αὐτοκινήτου, τὸ δὲ ἐπάνω μέρος ἀπὸ κατεργασμένον δέρμα ζώου. Ὑποδήματα ἐκ δέρματος χοίρου σπανίως χρησιμοποιοῦνται λόγῳ τῆς μὴ ἐκτροφῆς χοίρων εἰς τὸ χωρίον, ἂν καὶ θεωροῦνται λίαν ἐξυπηρετικὰ, ἰδίᾳ διὰ τὸ κυνήγιον.

Ἡ ἐνδυμασία τῶν γυναικῶν, ἐκτὸς τῆς ἐνδυμασίας τῶν κοριτσιῶν, εἶναι γενικὴ καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο τεμάχια : Τὸ «μπουλκάκι», τὸ ὁποῖον καλύπτει τὸ σῶμα μέχρι τῆς μέσης καὶ τὸ ὁποῖον εἶναι πάντοτε βαμβακερὸν, καὶ τὸ «μισοφόρι» ἢ «φανέλλα» ἢ ὁποῖα καλύπτει ἀπὸ τῆς μέσης μέχρι τοῦ μέσου τῆς κνήμης ἢ καὶ χαμηλότερον, ἐνίοτε δὲ καὶ μέχρι τοῦ ἀστραγάλου. Εἶναι ἀπὸ ἐριούχον ἢ βαμβακερὸν ὑφασμα, ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς.

Ἡ τοπικὴ Ἑθνικὴ γυναικεία ἐνδυμασία, τὰ «σιγκούνια», δὲν φοριέται πλέον παρὰ μόνον εἰς τὰς πανηγύρεις καὶ τὰς Ἑθνικὰς ἑορτάς.

Διατροφή τῶν κατοίκων

Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου εἶναι πολὺ λιτοβίαιοι. Ἄρκοῦνται εἰς τὰ προϊόντα ἅτινα παράγουν οἱ ἴδιοι, δηλαδή εἰς τὰ φασόλια, τίς φακές, τὰ ροβύθια καὶ τὸν σίτον ὅστις διὰ τὴν ἐπαρκέση ἀναμειγνύεται μὲ ἀραβόσιτον. Ἄπασαι σχεδὸν αἱ οἰκογένειαι διατρέφουν ἀπὸ μίαν ἢ δύο αἴγας ἀπὸ τὰς ὁποίας προμηθεύονται τὸ γάλα, τὸν τυρόν, παρασκευάζουν τὸν τραχανᾶ καὶ τίς χυλοπίττες· ἐπίσης διὰ τῶν ἐριφίων καλύπτουν καὶ ἓν μέρος τῶν ἀναγκῶν τῶν εἰς κρέας.

Ἡ ἕμὴν ἔλλειψις τὴν ὁποίαν αἰσθάνονται εἶναι ἢ τὸ ἐλαίου, τὸ ὁποῖον προμηθεύονται δι' ἀνταλλαγῆς μετὰ τῶν ὀλιγοστών πλεοναζόντων προϊόντων τῶν καὶ τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖται πάντοτε μετὰ μεγάλης οἰκονομίας.

Ὑγιεινὴ κατάστασις τῶν κατοίκων

Μολονότι οἱ κάτοικοι δὲν διατρέφονται καλῶς, εἰς τὰς παρειὸς ὄλων ἔχει τεθῆ ἡ σφραγίδα τῆς ὑγείας. Σπανίως αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην ἰατροῦ καὶ ἡ μακροβιότης εἶναι συνηθισμένον φαινόμενον. Οἱ Ἐπταλοφῖται καυχῶνται διὰ τὴν κατάστασιν αὐτὴν τῆς ὑγείας τῶν καὶ ὅταν ἐρωτηθοῦν ἀν αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην ἰατροῦ, ἀπαντοῦν: — «Ἐχομεν ἐμεῖς γιατρὸ τὸ βουνό».

Πνευματικὴ ἀνάπτυξις

Τὸ μορφωτικὸν ἐπίπεδον τῶν κατοίκων εἶναι πολὺ χαμηλόν. Πολλοὶ τῶν ἀνδρῶν δὲν γνωρίζουν νὰ γράφουν καὶ νὰ διαβάζουν, αἱ δὲ γυναῖκες ἀνω τῶν 30 ἐτῶν εἶναι ὅλαι ἀναλφάβητοι. Ἄλλὰ καὶ ἡ σημερινὴ ἐκπαίδευσις δὲν εἶναι καθόλου ἱκανοποιητικὴ. Κτίριον Δημοτικοῦ σχολείου ὑπάρχει καὶ εἰς ἀρίστην μάλιστα κατάστασιν, δὲν ὑπάρχει ὅμως δημοδιδάσκαλος. Διορίζεται κάποτε εἰς δημοδιδάσκαλος διὰ νὰ παραμείνῃ ἓν ἔτος καὶ νὰ μετατεθῆ τὸ ἐπόμενον, ἀφήνων τοιούτρόπως τὸ χωρίον ἐπὶ μερικὰ ἔτη χωρὶς τὴν βασικὴν ταύτην ἐκπαίδευσιν. Μεγάλας προσπάθειας καταβάλλουν οἱ γονεῖς διὰ νὰ κατωρθώσουν νὰ διατηρήσουν ἓνα δημοδιδάσκαλον εἰς τὸ χωρίον τῶν, καὶ πολ- λάκις, παρ' ὄλην τὴν πενίαν τῶν, πληρῶνουν ἰδιώτας δημοδιδασκάλους. Πάντοτε ὅμως ἡ βασικὴ αὕτη δημοτικὴ ἐκπαίδευσις χλωαίνει.

Φωτισμὸς—θέρμανσις. Ὁ φωτισμὸς γίνεται διὰ λύχων πετρελαίου, ἢ δὲ θέρμανσις διὰ ξύλων, ἀφθονούντων ἄλλωστε καὶ μεταφερομένων ἐκ τοῦ δάσους διὰ τῶν ἡμιόνων.

Μετακίνησις τοῦ πληθυσμοῦ—Ἀστυφιλία. Παρατηρεῖται μεγάλη τάσις ἐγκαταλείψεως τοῦ χωρίου ὑπὸ τῶν κατοίκων πρὸς ἀναζήτησιν εὐνοϊκωτέρων συνθηκῶν διαβιώσεως εἰς ἄλλα χωρία ἢ πόλεις.

Ἡ τάσις αὕτη παρατηρεῖται κυρίως εἰς τοὺς νέους καὶ τὰς νέας, συνδυάζουν μάλιστα οὗτοι τὴν μετανάστευσιν τῶν μὲ τοὺς γάμους τῶν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον παρατηρεῖται τάσις ἀναζητήσεως συζύγων ἐκτὸς τοῦ χωρίου τῶν, οὕτως ὥστε μετὰ τὸν γάμον ἐγκαθίστανται εἰς

το άλλο χωρίον, τῆς γυναικός οἱ ἄνδρες ἢ τοῦ ἀνδρός αἱ γυναῖκες. Ἄλλα καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν κτηνοτρόφων, οἱ ὁποῖοι μετεκινοῦντο κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον πρὸς τὰ «χειμαδιά» τῆς πεδιάδος τοῦ Κηφισσοῦ, ἐθεώρησαν προτιμότερον ὅπως ἐγκαταστήσουν τὰς μόνιμους κατοικίας των εἰς τὸ χωρίον Λιλαία.

Ὅλοι σχεδὸν οἱ μετανάσται διατηροῦν τὰς οἰκίας των εἰς τὸ χωρίον καὶ τὰς χρησιμοποιοῦν κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον διὰ παραθερισμόν.

Παραθερισμός. Τὸ εὐνοϊκὸν κλίμα μὲ τὸ μεγάλο ὑψόμετρον, τὴν πλουσίαν βλάστησιν καὶ τὰ ἄφθονα ὕδατα, προσελκύει πολλοὺς παραθεριστὰς κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον.

Οἱ περισσότεροὶ τῶν παραθεριστῶν τούτων διαθέτουν καὶ ἰδίᾳς οἰκίας, διὰ τὸν σκοπὸν μόνον τοῦτον χρησιμοποιουμένας. Τὰ 30% τῶν οἰκιῶν τοῦ χωρίου εἶναι ἰδιοκτησίαι τῶν παραθεριστῶν.

Ἡ προσέλευσις τῶν παραθεριστῶν ἀναμένεται ἀγωνιωδῶς διὰ τὴν δόσιν κίνησιν καὶ ζώην εἰς τὸ ἄλλως νεκρὸν καὶ ἀπομεμονωμένον χωρίον. Ἄλλα καὶ τὰ οἰκονομικὰ ὄφελῃ δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητα. Τὰ λαχανικά, αἱ ὀπώραι, τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα εὐρίσκουν ἱκανοποιητικὰς τιμὰς καὶ οἱ καφφεπῶλαι, παντοπῶλαι, κουρεῖς κ.λ.π., μετατρέπουν τὰς τιμὰς των αὐθωρεῖ εἰς... τουριστικὰς.

Τοῦτο βεβαίως εἶναι πρὸς ζημίαν των, διότι δὲν ἀποτελεῖ τὸ καλύτερον μέσον προσελκύσεως παραθεριστῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙV

ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Ἡ συνολικὴ ἔκτασις τοῦ χωρίου ἀνέρχεται εἰς 26.000 στρέμματα περίπου, κατανέμεται δὲ ὡς ἀκολούθως :

Καλλιεργουμένη ἔκτασις	2.350	στρέμ.
Μὴ καλλιεργουμένη	23.650	»
Σύνολον	26.000	»

ΠΙΝΑΞ 3

Μὴ καλλιεργουμένη ἔκτασις

1. Βοσκή (α) Δάσος 15.000, β) Χέρσοι ἐκτάσεις 4.000)	Στρέμ.	19.000
2. Δάσος ἀπηγορευμένον διὰ τὴν βοσκήν	»	1.000
3. Ἀλώνια	»	150
4. Συνοικισμὸς	»	500
5. Χαράδραι κ.λπ. μὴ ἐπιδεχτικαὶ βοσκήσεως	»	3.000
Σύνολον μὴ καλλιεργουμένων ἐδαφῶν	Στρέμ.	23.650

ΠΙΝΑΞ 4

Καλλιεργουμένη ἔκτασις καὶ κατανομὴ αὐτῆς κατὰ καλλιεργείας (1952 - 1953)

α)α	Εἶδος καλλιεργείας	Κατάλαμβανόμενὴ ἔκτασις εἰς στρέμ.	Ἐπὶ τοῖς % τῆς συνολικῆς καλλ. ἐκτάσεως
1	Ἄμπελος	350	14,9
2	Σῆτος	830	35,3
3	Κρήνη	30	1,3
4	Ρόβι	40	1,7
5	Φακὲς	180	7,6
6	Γεώμηλα	320	13,6
7	Ἀραβόσιτος	470	20,0
8	Φασόλια (συγκαλλ.)	360	15,3
9	Μηδική	80	3,4
10	Ροβύθια	50	2,2
Σύνολον		2.710	115,3
Μείον συγκαλλιέργειαι		360	15,3
Συνολικὴ ἔκτασις		2.350	100,0

Ἡ εἰς τὸν ἀνωτέρω πίνακα ἀναφερομένη συγκαλλιέργεια εἶναι ἡ τοῦ ἀραβοσίτου μετὰ φασολῶν εἰς τὴν ἀρδευομένην ἔκτασιν τῆς περιοχῆς.

Συντελεσται

$$\frac{\text{καλλιεργούμεναι έκτασεις}}{\text{συνολική έκτασις}} = \frac{K}{\Sigma} = \frac{2.350}{26.000} = 0,09$$

$$\frac{\text{μη καλλιεργήσ. έκτασεις}}{\text{Συνολική έκτασις}} = \frac{M}{\Sigma} = \frac{23.650}{26.000} = 0,91$$

$$\frac{\text{καλλιεργουμένη έκτασις}}{\text{μη καλλιεργουμένη έκτασις}} = \frac{K}{M} = \frac{2.350}{23.650} = 0,1$$

ΕΙΔΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓ. ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ**1.— Σιτηρά**

Ὡς ὁ πίναξ 4 δεικνύει ταῦτα κατέχουν τὰ 56,6% τῆς ὅλης καλλιεργουμένης έκτασεως, τὴν πρώτην δὲ θέσιν μεταξύ τούτων καταλαμβάνει ὁ σίτος (35,3%). ἀκολουθεῖ ὁ ἀραβόσιτος (20%) καὶ μετὰ τοῦτον ἡ κριθή (1,3%).

Σίτος

Καλλιεργούμεναι ποικιλίαι. Αἱ κλιματολογικαὶ συνθήκαι, ὡς αὐταὶ ἐξετέθησαν εἰς τὸ οἰκτεῖον κεφάλαιον, ἐπιβάλλουν τὴν καλλιέργειαν τῶν σιτηρῶν ὡς χειμερινῶν καὶ ἔαρινῶν. Ἀποκλειστικοὶ δὲ ἀντιπρόσωποι τούτων εἶναι διὰ μὲν τὰ χειμερινὰ σιτηρὰ αἱ ποικιλίαι «Κεντράδι» καὶ «Βλάχος», διὰ δὲ τὰ ἔαρινα τὸ «Τριμήνι».

α. Χειμερινὰ σιτηρὰ

Κεντράδι. Καταλαμβάνει τὴν μεγαλύτεραν ἔκτασιν καὶ κυρίως τὰς ἔκτασις τὰς εὐρισκομένας εἰς ὕψος κάτω τῶν 1000 μέτρων. Ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν μαλακῶν σιτηρῶν. Ἀνθεκτικὸν εἰς τὸ ψῦχος, εὐπαθὲς εἰς τὰς σκωριάσεις.

Παρουσιάζει μικρὰν εὐπάθειαν εἰς τὸ πλάγιασμα. Πρώτη ἀνάπτυξις πλαγία καὶ ἀδέλφωμα πλούσιον. Φέρει ἄγανα μετρίου μήκους μὲ σταχύδια κλειστὰ καὶ ἀριθμὸν σπόρων κατὰ σταχύδιον 2. Σπόρος ἐρυθρὸς, σχήματος ἐλλειψοειδοῦς. Μέση στρεμματικὴ ἀπόδοσις 60 ὀκάδες. Λόγω τῆς μικρᾶς ταύτης ἀποδόσεως καὶ τῆς κακῆς ποιότητος τοῦ ἐκ τοῦ σίτου τούτου παρασκευαζομένου ἄρτου (μαῦρος ἄρτος) δύναται τις νὰ συστήσῃ τὴν δοκιμὴν τῶν ἐπίσης ἀνθεκτικῶν εἰς τὸ ψῦχος καὶ ἐπιπροσθέτως καὶ εἰς τὰς σκωριάσεις βελτιωμένων ποικιλιῶν.

Βλάχος. Καλλιεργεῖται εἰς μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ κεντράδι ὑψόμετρον ὡς λίαν ἀνθεκτικὸς εἰς τὸ ψῦχος. Ἀνήκει δὲ εἰς τὰ σκληρὰ σιτηρὰ. Ἀνάπτυξις χαμηλή. Στάχυς τραπεζοειδοῦς σχήματος, λευκός, φέρων ἄγανα λευκὰ ἐπιμήκη. Σπόρος ἐπίσης λευκός. Μέση στρεμματικὴ ἀπόδοσις 60 ὀκ.

Καλλιεργητικαὶ φροντίδες

Ὅργωμα. Συνήθως γίνεται ἕν καὶ σπανιώτερον δύο ὀργώματα πρὸ τῆς σπορᾶς. Ὅργώματα καλαμιᾶς δὲν γίνονται καὶ οὔτε χρειάζονται.

ζονται, καθόσον ή άγριάδα τήν όποιαν έπιδιώκομεν νά καταστρέψωμεν διά τών τοιούτων όργωμάτων έχει άπομακρυνθή από τās καλλιεργουμένης έκτάσεις, λόγω τής μακροχρονίου έπιμελημένης καλλιεργείας και τής έναλλαγής τής καλλιεργείας τών σιτηρών μετά σκαλιστικῶν τοιούτων (άραβοσίτου, φακής κ.λ.π.). Η μόνη περίπτωσης κατά τήν όποιαν λαμβάνει χώραν τοιοῦτον όργωμα είναι όταν ακολουθεῖ τόν θερισμόν τών σιτηρών ή σπορά άραβοσίτου μετά φασολίων έν συγκαλλιεργεία κατά τήν αὐτήν καλλιεργητικήν περίοδον. Τοῦτο συμβαίνει μόνον εις τούς άρδευομένους και περισσότερον γονίμους άγρούς.

Σπορά. Γίνεται συνήθως κατά τόν μήνα Όκτώβριον, πάντοτε στά πεταχτά και με ποσότητα σπόρου 15—20 όκάδων κατά στρέμμα (30—40 όκ. τή «ζεψιά»). Βεβαίως ό χρόνος σποράς έξαρτάται από τήν έποχήν τής πτώσεως τών πρώτων φθινοπωρινῶν βροχῶν.

Έπιδιώκεται ή πρώιμος σπορά διά τόν λόγον ότι δέν είναι γνωστόν εάν μετά ταύτην θά έξακολουθήση καλοκαιρία, οὔτως ώστε ό σπόρος νά δυνηθή νά φυτρώση. Έκτός τούτου και ή πρώιμος συγκομιδή έχει πάντοτε ευεργετικά άποτελέσματα. Άπολύμανσις τοῦ σπόρου γίνεται.

Άμειψισπορά. Τά σιτηρά καλλιεργουνται έν τριετεί συνήθως άμειψισπορά μετά τών ψυχανθῶν (φακής—ρόβης) εις τούς ξηρικούς άγρούς (σίτος—σίτος—ψυχανθή) και έν διετεῖ τοιαύτη μετά τοῦ άραβοσίτου έν συγκαλλιεργεία μετά φασολίων, εις τούς άρδευομένους. Είναι καθ' όλα ένδεδειγμένη λόγω τής μικράς γονιμότητος τών άγρῶν άφ' ένός και τής στενότητος τής καλλιεργήσιμου έκτάσεως άφ' έτέρου, συνεπεία τής όποιας ή γή δέν δύναται νά άφειθή εις άγρανάπασιν.

Λίπανσις. Η άξία τής κόπρου δέν έχει πλήρως κατανοηθή υπό τών γεωργῶν. Ίσως διότι ή χρησιμοποίησις της δέν γίνεται δεόντως. Δέν είναι σπανία ή περίπτωσης νά ρίπτεται αὐτή μετά τόν θερισμόν, χωρίς οὐδόλως νά έχει άποσυντεθή. Διασκορπίζεται και μένει κατ' αὐτόν τόν τρόπον έκτεθειμένη μέχρι τοῦ φθινοπώρου. Υπό τοιαύτας βεβαίως συνθήκας ή άξία της σχεδόν έκμηδενίζεται. Ωρισμένα άγροτεμάχια, άτινα εύρίσκονται εις τήν πλεονεκτικήν θέσιν νά χρησιμοποιουνται μετά τόν θερισμόν τών σιτηρών διά τόν ένσταυλισμόν τών προβάτων κατά τήν θερινήν περίοδον, δέχονται οὔτω τήν κόπρον τών. Η έκ τής κτηνοτροφίας κόπρος σπανίως χρησιμοποιεῖται κατ' άλλον τρόπον, καθόσον κατά τήν χειμερινήν περίοδον τά περισσότερα τών ποιμνίων νομαδίζουν, κατά δέ τήν θερινήν έγκαθίστανται συνήθως μακράν τών άγρῶν, εις τρόπον ώστε ή μεταφορά τής κόπρου καθίσταται κοπιώδης. Η όλική τέλος κόπρος τοῦ ένός συνήθως ήμιόνου και τών μερικῶν αίγοπροβάτων άτινα διατρέφει έκάστη οίκογένεια χρησιμοποιεῖται διά τήν λίπανσιν τοῦ κήπου ή τών πλησίον τοῦ χωρίου άγρῶν.

Τελευταίως ήρχισεν ή χρῆσις και τών χημικῶν λιπασμάτων, κυρίως άζωτούχων, με έξαιρετικά άποτελέσματα.

Θερσιμός. Ἀρχεται ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουλίου καὶ περατοῦται περὶ τὸ τέλος τοῦ αὐτοῦ μηνός. Ἡ μακρὰ αὕτη περίοδος τοῦ θερσιμοῦ δικαιολογεῖται ἐκ τῆς μὴ συγχρόνου ὠριμάνσεως τῶν σιτηρῶν λόγῳ τοῦ διαφορητικοῦ ὑψομέτρου εἰς ἃ εὐρίσκονται. Τὰ εἰς μεγαλύτερον ὑψόμετρον ὀψιμίζουσι περισσότερον. Ὁ θερσιμός γίνεται συνήθως διὰ τοῦ δρεπάνου. Εἰς ὠρισμένας ὁμως περιπτώσεις δὲν χρησιμοποιεῖται οὔτε τὸ δρεπάνι, ἀλλ' οἱ στάχεις ἀροσπῶνται σύρριζα διὰ μόνων τῶν χειρῶν. Ἡ ἐξαγωγή ἀπὸ τῶν ριζῶν γίνεται κυρίως διὰ δύο λόγους. Πρῶτον διότι διευκολύνει τὸ δέσιμον καὶ μεταφορὰν τῶν δεματίων, λόγῳ τοῦ χαμηλοῦ τῶν στάχεων μὴ ὑπερβαινόντων ἐνίοτε τὰ 0,50 μέτρα, τὰ ὁποῖα ἄλλως καθίστανται ἀδύνατα, καὶ δεύτερον διότι ἐξοικονομεῖ περισσότερο ἀχυρον, χρησιμοποιούμενον ὡς κυρία ζωτροφή κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον. Ἡ ληστροκὴ ὅθεν αὕτη ἐκμετάλλευσις τοῦ ἐδάφους, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀφαιροῦνται καὶ αὐταὶ ἀκόμη σὶ ρίζαι, καθίσταται ἀναγκαῖον κακόν. Ἡ μετὰφορὰ τῶν δεματίων γίνεται ἀμέσως εἰς τὰ ἀλώνια, εἰς ἃ τόποθεοῦνται εἰς θημωνιὰς ἐν ἀναμονῇ τοῦ ἀλωνισμοῦ.

Ἄλωνισμός. Γίνεται κατὰ δύο τρόπους.

α' Μὲ ἵππους. Οἱ τοὶ ἀνήκουσι εἰς ἓνα ἵπποτρόφον (βάλλμαν), ὅστις κατὰ τὴν περίοδον τοῦ ἀλωνισμοῦ φέρει τοὺς ἵππους του εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ χωρίου καὶ ἀναλαμβάνει τὸν ἀλωνισμόν. Χρησιμοποιοῦνται κυρίως εὐνουχισμένοι ἵπποι ἢ φορβάδες στείροι. Πρὸς τοῦτο λύνονται τὰ δεμάτια καὶ διασκορπίζονται ἐντὸς τοῦ ἀλωνίου κυκλικῶς περίξ ἑνὸς στύλου ξυλίνου ἢ σιδηροῦ εὐρίσκομένου εἰς τὸ κέντρον τοῦ ἀλωνίου. Οἱ ἵπποι, οἱ ὁποῖοι συνδέονται ἐν παρατάξει, περιφέρονται περίξ τοῦ στύλου καὶ ποδοπάτοῦν τὸν σίτον μέχρι πλήρους ἀλωνισμοῦ.

Τὸ ἀλωνιστικὸν δικαίωμα κυμαίνεται μέχρι 6-8 %.

β' Μὲ σβάρνες ἢ κοπάνες. Εἰδικῶς κατεσκευασμένα σάνιδες κάτωθεν τῶν ὁποίων ἔχουν ἐμπηχθῆ κοπτεραὶ λεπίδες σύρονται συνήθως ὑπὸ ἑνὸς ἡμιόνου, ἀναλόγως ὁμως τῆς ποσότητος τοῦ ἀλωνιζομένου σίτου χρησιμοποιοῦνται δύο ἢ τρεῖς ὄμοι. Εἰς ἐκάστην σβάρναν ἀνεβαίνει καὶ ἐν ἄτομον διὰ νὰ κόπη αὕτη καλύτερον λόγῳ τοῦ βάρους.

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐξοικονομεῖται τὸ ἀλωνιστικὸν δικαίωμα καὶ πληρώνεται μόνον τὸ ἐνοίκιον διὰ τὴν σβάρναν.

Μετὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην ἀκολουθεῖ ἡ συσσωρευσις τοῦ μίγματος τούτου σίτου καὶ ἀχύρου (λυῶμα) εἰς μακρόστενον σῶρον (λαμνί), καθέτου πρὸς τὴν ἀναμενομένην κατεύθυνσιν τοῦ ἀνέμου.

Μετὰ ταῦτα ἀκολουθεῖ τὸ λίχνισμα, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ὡς ἡ σπουδαιότερα φάσις ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἀλωνισμοῦ. Κατάλληλος ἀνεμος θεωρεῖται ὁ μέτριος, εἰς τρόπον ὥστε καὶ τὰ ἀχυρα νὰ μὴ ἐξανεμίζωνται λόγῳ τῆς σφοδρότητος αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ νὰ δύναται οὗτος νὰ χωρίζη καλῶς τὸ ἀχυρον ἀπὸ τὸν καρπὸν. Τοιοῦτος ἀνεμος δύναται πολλάκις νὰ ἀναμένεται καὶ ὀλόκληρον ἑβδομάδα, δεσμευομένης οὕτω ὀλοκληροῦ τῆς οἰκογενείας

πλησίον του άλωνίου. Ο Βοριάς θεωρείται ως ευνοϊκός εις την περίπτωσιν ταύτην και αναμένεται έναγωνίως.

Πολλάκις δέν αναμένεται τὸ τέλος τοῦ θερισμοῦ ὄλων τῶν χειμερινῶν σιτηρῶν διὰ τὸν ἄλωνισμόν τούτων εις μίαν περίοδον, ἀλλ' ἄλωνίζονται τὰ πρώιμότερα ἐνωρίτερον, ἐὰν τύχη αἱ εἰς σίτον προμήθειαι τοῦ γεωργοῦ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας του νὰ ἐξαντληθοῦν ἐνωρίς, πρᾶγμα συνηθέστατον.

Β' Ἑαρινὰ σιτηρά. Σπείρονται τὸν Ἀπρίλιον μὲ Μάϊον, ἀναλόγως τοῦ πότε ἡ χιῶν θ' ἀποκαλύψη τοὺς ἀγροὺς τοὺς προοριζομένους διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν σιτηρῶν τούτων και εὐρισκομένου ἀνωθεν τοῦ ὑψομέτρου τοῦ 1000 μέτρων. Τῆς σπορᾶς προηγείται ἐν ὄργωμᾳ φθινοπωρινὸν ὄργωμᾶ οὐδέποτε σχεδὸν γίνεται, καθόσον ἡ ἀναμόχλευσις τοῦ ἐδάφους εἰς τοιαύτην ἐποχὴν διευκολύνει τὰ μέγιστα τὴν διάβρωσιν τῶν ὀρεινῶν κεκλιμένων ἐδαφῶν και ἀποβαίνει οὕτω λίαν ἐπιζημία. Ἡ συγκράτησις τοῦ ἐδάφους ὑπερισχύει ἐναντι πάσης ἄλλης ἀπόψεως.

Ἡ ποικιλία «Τριμήνη» ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται εἶναι ἑαρινὸν σιτηρὸν, δηλαδὴ δέν ἔχει ἀνάγκην ἑαρινοποιήσεως ὁ σπόρος. Τὸ ὕψος της κατὰ τὴν περίοδον τοῦ θερισμοῦ σπανίως ὑπερβαίνει τὰ 0,50 μ. Καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον οὐδέποτε χρησιμοποιεῖται ὀρεπᾶνι κατὰ τὸν θερισμόν της. Οὗτος γίνεται κατὰ τὸ πρῶτον 15ῆμερον τοῦ Σεπτεμβρίου.

Ὡς πρὸς τὸν ἄλωνισμόν ἰσχύουν τὰ αὐτὰ ὡς και διὰ τὰ χειμερινὰ σιτηρά. Αἱ φθινοπωριναὶ ὄμως βροχαὶ αἱ ὁποῖαι προλαμβάνουν πολλάκις τὸν ἄλωνισμόν δυσχεραίνουν πολὺ τοῦτον.

Ἐχθροὶ και ἀσθένειαι. Προσβολαὶ ἐκ μέρους ἐντόμων σπανίως παρατηροῦνται. Ἐκ τῶν μυκητογενῶν αἱ σκαριάσεις εἰς ὀρισμένα ὑγρά και θερμὰ ἔτη προκαλοῦν ἀρκετὰς ζημίας. Ὡς ὁ σοβαρώτερος ὄμως ἐχθρὸς παρουσιάζεται ὁ Λίβας, διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ ὁποῖου οὐδὲν ἀποτελεσματικὸν μέτρον δύναται νὰ ληφθῇ. Ἡ ἐποχὴ σπορᾶς ρυθμίζεται ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους σόβαρους παράγοντας, τοὺς ὁποῖους δέν δυνάμεθα νὰ ἀγνοήσωμεν ἐπιδιώκοντες πρῶτῶν παραγωγῆς πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ Λίβα.

Πλάγιασμα τῶν σιτηρῶν σπανίως παρατηρεῖται, λόγω τῆς ἀνθεκτικότητος τῶν καλλιεργουμένων ποικιλιῶν και τῆς χαμηλῆς ἀναπτύξεώς των.

Ἀραβόσιτος : Καταλαμβάνει ἕκτασιν 470 στρεμ., ἦτοι τὰ 20 % τῆς ὅλικῆς καλλιεργουμένης ἐκτάσεως. Καλλιεργεῖται κατὰ δύο τρόπους: Εἶτε ὡς ἀρδευόμενος ἐν συγκαλλιέργειᾳ μετὰ φασολίων, εἶτε ὡς ξηρικός μόνος του, εἰς τοὺς περισσότερον γονίμους ἀγροὺς ἐν ἀμειψισπορᾷ μετὰ σίτου. Συνήθως δέν γίνεται ὄργωμα τὸ φθινόπωρον λόγω τῶν γνωστῶν κινδύνων τῆς διαβρώσεως τοῦ ἐδάφους. Τὴν ἀνοίξιν προηγείται τῆς σπορᾶς ἐν συνήθως ὄργωμα.

Σπορά : Γίνεται κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαΐου διὰ τὰ ξηρικά μετὰ πτώσιν βροχῶν, περὶ τὸ τέλος δὲ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς διὰ τὰ ἀρ-

δευόμενα, συνήθως κατόπιν άρδεύσεως. Υπάρχει όμως και τρίτη έποχή σποράς, κατά τó μέσον του μηνός Ιουλίου, μετά τó θέρισμα τών σιτηρών. Αύτη είναι ή ύψιμος καλλιέργεια και γίνεται συνήθως εις τά περισσότερον γόνιμα άρδευόμενα έδάφη. Η σπορά γίνεται πάντοτε στα πεταχτά με ποσότητα σπόρου 4—5 δκ. κατά στρέμμα. Εις άλλους τούς άρδευομένους άγρους μετά του άραβοσίτου σπείρονται έν συγκαλλιέργεια και φασόλια.

Λοιπαί καλλιεργητικαί φροντίδες. Όταν τά φυτά φθάσουν τó ύψος 0,10—0,15 μ. γίνεται ένα άραίωμα με τó χέρι. Έπακολουθεί σκάλισμα και όταν ταύτα φθάσουν τó ύψος τών 0,25—0,30 μ. παραχώνονται. Αί άρδεύσεις γίνονται κανονικαί διά τής μεθόδου τής διαχύσεως, καταβάλλεται δέ ιδιαιτέρα προσπάθεια διά τήν πρόληψιν τυχούσης διαβρώσεως του έδάφους ύπό του ύδατος άρδεύσεως.

Η κοπή τής «καλαμποκιάς», δηλ. του τμήματος του φυτου άνωθεν του σπάδικος, γίνεται εις μέν τά ξηρικά 7—10 ήμέρας πρό τής συλλογής του καρπου, εις δέ τά άρδευόμενα και έν συγκαλλιέργεια μετά φασολίων μετά τήν συγκομιδήν τόσον του άραβοσίτου όσον και τών φασολίων, καθ' όσον έπ' αύτου έχουν αναρριχηθή τά φασόλια, άτινα ώριμάζουν βραδύτερον. Μετά τήν συγκομιδήν και τών φασολίων, κόπτονται, προσδένονται εις δεμάτια και χρησιμοποιούνται κατά τόν χειμώνα ως ζωοτροφή, έξαιρετικής μάλιστα ποιότητας.

Η έποχή συγκομιδής ποικίλλει βεβαίως αναλόγως τής έποχής σποράς. Κυρίως γίνεται εις τρία στάδια. Διά τά ξηρικά περί τó τέλος Αυγούστου με άρχάς Σεπτεμβρίου, διά τά πρώιμα άρδευόμενα περί τó τέλος του Σεπτεμβρίου, διά τά δέ ύψιμα εις τά μέσα περιπου του Όκτωβρίου.

Άποφλοιώσις και έκκοκκισμός. Μετά τήν συλλογήν συγκεντρώνονται όλα είτε εις τά άλώνια, είτε εις ύπόστεγα πλησίον τών οικιών σχηματίζοντα ένα κωνικόν σωρόν. Η άποφλοιώσις (ξεφλούδισμα) γίνεται συνήθως κατά τήν νύκτα με τά λεγόμενα «νυχτέρια». Πρόκειται περί μιās συγκεντρώσεως έως 5, ένίοτε και περισσότερων ατόμων, συγκεντρουμένων κατά τās πρώτας νυκτερινάς ώρας και άσχολουμένων με τó ξεφλούδισμα μέχρι τής πρώτης ή δευτέρας μεταμεσονυκτίου ώρας. Μετά τó ξεφλούδισμα ο καρπός απλώνεται εις τó άλώνι ή τó προαύλιον τής οικίας προς ξήρανσιν.

Ο έκκοκκισμός γίνεται δι' ειδικών εργαλείων καλουμένων «λουραβδίων». Ταύτα άποτελούνται εκ δύο ξυλινων ράβδων, μήκους τής μέν μιās 1.50 μ., τής δέ έτέρας 0,78—0.80 μ. συνδεομένων μεταξύ των διά σχοινίου μήκους 1.50 μ. και τούτου. Περιστρεφόμενης τής μεγάλης ράβδου επιπίπτει ή μικρά επί του σωρου του άραβοσίτου, άποσπώσα τοιουτοτρόπως τούς κόκκους του άραβοσίτου από τά στελέχη των.

Έπακολουθεί άποχωρισμός τών στελεχών διά τσουγκρανιών και λίχνισμα του καρπου.

Αί απόδοσεις κατά στρέμμα κυμαίνονται εις τὰς 50—70 ὄκ. διὰ τὰ ξηρικά καὶ εις τὰς 70 - 90 ὄκ. διὰ τὰ ἀρδευόμενα.

Χρησιμοποιεῖται κατὰ ἓνα μέρος διὰ τὴν διατροφήν τῆς οἰκογενείας ἀναμιγνυόμενος διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ ἄρτου μετὰ τοῦ σίτου, τὸ δὲ ὑπόλοιπον διατίθεται εἰς τὴν ἀγοράν.

Κριθή. Σπείρεται εἰς ἕκτασιν 30 στρεμμάτων. Χρησιμοποιεῖται εἴτε ὡς σανὸς μὲ ἀπόδοσιν 400—500 ὄκ. κατὰ στρέμμα, εἴτε ὡς καρπὸς μὲ ἀπόδοσιν 50—70 ὄκ. κατὰ στρέμμα, διὰ τὴν διατροφήν τῶν ζώων. Καλλιεργεῖται ἡ ἐντοπία ποικιλία ἣτις εἶναι μᾶλλον μίγμα διαφόρων ποικιλιῶν. Αἱ καλλιεργητικαὶ φροντίδες εἶναι ὅμοιαι μὲ τὰς τοῦ σίτου.

2. Ψυχανθῆ

Φασόλια. Σπείρονται πάντοτε ἐν συγκαλλιέργειᾳ μετὰ τοῦ ἀραβοσίτου εἰς τὰ ἀρδευόμενα ἀγροτεμάχια. Καλλιεργοῦνται τὰ ἀναρριχώμενα μὲ πεπλατυσμένον λοβὸν λευκὸσπερμα φασόλια.

Τὰ καρπόφυλλά των ἔχουν πολλὰς σκληροπυρηνώδεις ἴνας, δι' ὅν χρησιμοποιοῦνται κυρίως ὡς καρπὸς καὶ οὐχὶ ὡς λοβός. Ἡ ἀναρρίχσις των γίνεται ἐπὶ τῶν στελεχῶν τοῦ ἀραβοσίτου. Ὁ καρπὸς ὠριμάζει διαδοχικῶς ἐκ τῶν κατωτέρων τμημάτων τοῦ φυτοῦ πρὸς τὰ ἀνώτερα. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ ἡ συγκομιδὴ γίνεται εἰς διαφορετικὰ στάδια. Αἱ ἀποδόσεις κυμαίνονται περίξ των 40—50 ὄκάδων κατὰ στρέμμα.

Ὁ κυριώτερος ἐχθρὸς των εἶναι αἱ ἀκρίδες, αἱ ὁποῖαι εἰς ὠρισμένα ἔτη δύνανται νὰ ἐκμηδενίσουν τὴν παραγωγὴν.

Φακὲς—Ρόβι. Καλλιεργοῦνται ἐν ἀμειψισπορᾷ μετὰ τῶν σιτηρῶν εἰς τοὺς ξηρικοὺς ἀγρούς. Αἱ ἀποδόσεις κυμαίνονται διὰ μὲν τὸ ρόβι εἰς 70—100 ὄκάδας κατὰ στρέμμα, διὰ δὲ τὴν φακὴν εἰς 40—60 ὄκ. Τὸ ρόβι χρησιμοποιεῖται ὡς ζωοτροφή, ἡ δὲ φακὴ εἶναι ἀπὸ τὰ προϊόντα ἅτινα ὑπερκαλύπτουν τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας καὶ τὸ πλεόνασμα αὐτῆς διατίθεται εἰς τὴν ἀγοράν.

Σπείρονται τὴν ἄνοιξιν ἢ δὲ συγκομιδῆ των συμπύπτει μὲ τὴν συγκομιδὴν τῶν σιτηρῶν.

Ρεβύθια. Καλλιεργοῦνται καὶ ταῦτα ἐν ἀμειψισπορᾷ μετὰ τῶν σιτηρῶν εἰς ἕκτασιν 50 στρεμμάτων. Σπείρονται ἑνωρὶς καὶ συγκομίζονται τὸν Αὐγουστον. Ἡ στρεμματικὴ των ἀπόδοσις κυμαίνεται μεταξὺ 45—70 ὄκάδ. κατὰ στρέμμα.

Μηδική. Ἡ καλλιέργειά της καταλαμβάνει ἕκτασιν 80 στρεμμάτων ἐκ τῆς πλείον γονίμου. Ἡ σπορὰ γίνεται κατὰ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου, ἀφοῦ προηγηθῶν ἐπανειλημμένα ὀργώματα καὶ ψιλοχωμάτισμα τοῦ ἐδάφους. Χρησιμοποιοῦνται 2 ἕως 3 ὄκάδες σπόρου κατὰ στρέμμα. Ἡ προμήθεια τοῦ σπόρου γίνεται εἴτε ἐκ τῆς Α. Τ. Ε. μέσῳ τοῦ Συνεταιρισμοῦ, εἴτε ἐκ τῶν ὄρεινῶν χωρίων τῆς Γκιώνας. Οὐδέποτε παράγουν οἱ ἴδιοι σπόρον.

Ἡ διάρκεια ζωῆς τῆς μηδικῆς εἰς ἕνα ἄγρον κυμαίνεται ἀπὸ 4 ἕως 7 χρόνια ἀναλόγως τοῦ σπόρου ποῦ ἐχρησιμοποιοῦνται. Γίνονται 3—4 κοπὰὶ τὸ ἔτος μὲ ἀπόδοσιν 500—800 ὀκάδων ξηροῦ χόρτου κατὰ στρέμμα. Ἡ καλλιέργειά της θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπεκταθῆ ἐπὶ περισσότερο λόγῳ τῆς σπάνιως τῶν ζωοτροφῶν.

3. Γεώμηλα. Εἶναι μία ἀπὸ τὰς κυρίας καλλιέργειας, ἐκ τῆς διαθέσεως τῶν προϊόντων τῆς ὁποίας ὁ γεωργὸς καλύπτει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ὑπολοίπων ἀναγκῶν τοῦ. Καταλαμβάνει ἕκασιν 320 στρεμ., ἤτοι τὰ 13,6% τῶν καλλιεργουμένων γαιῶν, μὲ μέσιν στρέμματικὴν ἀπόδοσιν 800 ὀκάδας.

Ἡ σπορὰ γίνεται εἰς διαδοχικὰ στάδια ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου ἕως τὸ τέλος Μαΐου. Προηγούνται ταύτης δύο ὀργώματα. Ὁ πατατόσπορος τίθεται πλευρικῶς τῆς αὐλακὸς τῆς διανοιγομένης ὑπὸ τοῦ ἄροτρου. Δὲν κόπτονται οἱ κόνδυλοι τῶν γεωμῆλων εἰς τεμάχια μὲ ὀλιγωτέρους ὀφθαλμούς, ἔστω καὶ ἂν εἶναι μεγάλου μεγέθους, καὶ μάλιστα πολλάκις τίθενται δύο ἢ τρεῖς εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἀπεδείχθη ἀποτελεσματικόν, ἴσως λόγῳ τῆς μικρᾶς γονιμότητος τῶν ἄγρων, ποῦ ἀναπληροῦται ὑπὸ τῶν ἀποθηκευμένων εἰς τοὺς κονδύλους θρεπτικῶν οὐσιῶν, τουλάχιστον διὰ τὰ πρῶτα στάδια ἀναπτύξεως τοῦ φυτοῦ. Δοκιμὴ μὲ τομὴν τῶν κονδύλων εἰς τὸ μέσον ἀπέτυχεν. Ἡ ποσότης τοῦ σπόρου κατὰ στρέμμα κυμαίνεται μεταξὺ 120—150 ὀκάδων. Ἡ προμήθεια τοῦ σπόρου γίνεται ἐκ τοῦ κέντρου σποροπαραγωγῆς Θεβῶν ἐκ τῆς πατάτας δευτέρας ἐσοδείας (φθινοπωρινῆς) εἰς ὄρισμένας ὁμῶς περιπτώσεις γίνεται χρῆσις σπόρου ἐκ τῆς ἰδίας παραγωγῆς, ἐκ τῆς ὀψιμοτέρας τοιαύτης.

Σκαλίσματα, παραχώματα καὶ ἀρδεύσεις γίνονται κανονικὰ καθ' ὅλην τὴν βλαστικὴν περίοδον.

Πρὸ τῆς ἐξαγωγῆς αἱ ἀρδεύσεις περιορίζονται ὡς προκαλοῦσαι σῆψιν τῶν κονδύλων.

Ἡ συγκομιδὴ. Γίνεται εἰς διαδοχικὰ στάδια ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς σπορᾶς καὶ τῆς εὐκαιρίας διαθέσεως τοῦ προϊόντος. Πολλάκις ἡ συγκομιδὴ ἐπιταχύνεται ἐὰν παρατηρηθῇ προσβολὴ ὑπὸ ἀσθενειῶν καὶ ἀρχίσῃ ἡ σῆψις τῶν κονδύλων ἐντὸς τοῦ ἀγροῦ. Ἡ ἐξαγωγή γίνεται διὰ σκαπάνης.

Ἡ διάθεσις τοῦ προϊόντος. Ἐπισπεύδεται διὰ τὴν πρῶμιον συγκομιδὴν λόγῳ τῶν παρατηρουμένων μεγάλων ἀπωλειῶν εἰς τὰς ἀποθήκας ἐκ σῆψεως. Αἱ τιμαὶ αἱ προσφερόμεναι ἐκάστοτε εἶναι λίαν μικραὶ, πάντως αἱ ἀποδόσεις κατὰ στρέμμα εἰς χρῆμα εἶναι πάντοτε ἱκανοποιητικαί. Μέρος τῆς παραγωγῆς διατίθεται ἐπ' ἀνταλλαγῆ μὲ ἐλαιόλαδον καὶ ἐλαίας διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τῆς οἰκογενείας.

Ἡ ὀψιμοτέρα, λόγῳ τῆς μεγαλυτέρας τῆς ἀντοχῆς, κρατεῖται συνήθως εἰς ἀποθήκας κατὰ σωρούς ἵνα διατεθῇ τὸν χειμῶνα εἰς εὐνοϊκωτέρας τιμὰς ἢ πρὸς διατροφήν τῆς οἰκογενείας.

Έχθροι και ασθένειαι. Έντομολογικά προσβολαί ουδέποτε σχεδόν έχουν παρατηρηθῆ. Έκείναι αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν ζημίαις εἶναι αἱ μυκητολογικαί. Έξ αὐτῶν ὁ περονόσπορος καὶ ὁ καρκίνος προκαλοῦν τὰς μεγαλυτέρας καταστραφάς.

Ὁ περονόσπορος προσβάλλει τὰ φύλλα, βλαστοὺς καὶ κονδύλους, προκαλῶν εἰς τοὺς τελευταίους ταχυτάτην σήψιν εἰς τὰς ἀποθήκας. Συνιστοῦν ψεκάσμον με Β.Π. (1-1,5 ο) ὅστις τελευταίως ἤρχισε νὰ ἐφαρμόζεται.

Ὁ καρκίνος προκαλεῖ καὶ αὐτὸς σήψιν τῶν κονδύλων. Ἡ μεγάλη του ἐξάπλωσις λέγεται ὅτι ὀφείλεται εἰς τὴν ἀλκαλικότητα τοῦ ἐδάφους (μεγάλην περιεκτικότητα εἰς Ca), συνιστοῦν δὲ τὴν ἀπολύμανσιν τοῦ σπόρου καὶ λίπανσιν τοῦ ἐδάφους με S.

4. Ἄμπελος. Ὅλοι οἱ ἀμπελώνες εὗρισκονται συγκεντρωμένοι εἰς τὸ Β.Δ. τμήμα τῆς περιοχῆς καλύπτοντες ἑκτάσιν 350 στρεμμάτων. Ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους καὶ ἡ μεγάλη κλισις, ἀνερχομένη ἀπὸ 30 μέχρι 50 ο), καθιστοῦν ἀδύνατον οἰανδήποτε ἄλλην καλλιέργειαν. Οὐχὶ σπανίως ἡ ἀμπελος εἶναι φυτευμένη ἐπὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐξ ἀγγλικῶν σχιστολίθων πετρώματος, μὴ ὑπάρχοντος εἰς τὴν ἐπιφάνειάν του οὐδὲ τοῦ ἐλαχίστου χώματος*. Παρ' ὅλους ὅμως τοὺς δυσμενεῖς τοῦτους παράγοντας ἡ ἀνάπτυξις των εἶναι θαυμασιὰ καὶ αἱ ἀποδόσεις των ἐξαιρετικαί με ἐξαιρετικῆς ποιότητος προϊόντα.

Καλλιεργητικαὶ φροντίδες καὶ περιποιήσεις. Τὸ κλάδευμα γίνεται κατὰ τὴν ἐναρξιν τῆς κυκλοφορίας τῶν χυμῶν. Πρώϊμότερον τοιοῦτον θεωρεῖται ἐπικίνδυνον λόγῳ τῶν μεγάλων παγετῶν τοῦ χειμῶνος. Τὸ πρέμνον διαμορφώνεται εἰς σχῆμα κυπέλλου, λίαν χαμηλοῦ μετὰ δύο ἢ τριῶν βραχιόνων. Αἱ κεφαλαί, μία ἢ δύο εἰς ἕκαστον βραχίονα, ἀφήνονται με 2 ἢ 3 ὀφθαλμούς. Κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον γίνεται τὸ πρῶτον σκάψιμο τῆς ἀμπελοῦ.

Κατὰ ταύτην τὸ χῶμα συγκεντρώνεται μεταξὺ τῶν πρέμων εἰς κωνικοὺς σωρούς, εἰς τρόπον ὥστε ταυτοχρόνως νὰ γίνεται καὶ τὸ ξελάκκωμα τοῦ πρέμνου. Τὸ δεύτερον σκάψιμο καλούμενον «δευτέρημα», ποῦ ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν ἰσοπέδωσιν τοῦ χώματος, γίνεται κατὰ τὸ πρῶτον 15ήμερον τοῦ Ἀπριλίου. Μετὰ τὴν ἔκπτυξιν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν βλάστων, διενεργοῦνται διαδοχικὰ βλαστολόγημα καὶ κορυφολογήματα, ἵνα περιορισθῆ ὅσον τὸ δυνατόν ἡ βλάστησις καὶ δυνηθῆ οὕτω τὸ φυτὸν νὰ ἀντεπεξέλθῃ εἰς τὰς ἀντιξοότητας τοῦ περιβάλλοντος καὶ διαθρέψῃ καλύτερον τοὺς καρπούς του.

Τρυγητὸς καὶ παρασκευὴ τοῦ οἴνου.

Αἱ σταφυλαὶ ὀριμάζουσι πλήρως κατὰ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου ὁπότε ἄρχεται ὁ τρυγητὸς. Ἡ σύνθλιψις τῶν σταφυλῶν γίνεται ἐπὶ τόπου εἰς ξύλινα δοχεῖα, σχήματος κολούρου κώνου με τὴν μεγα-

* Βεβαίως γίνεται πάντοτε προσπάθεια συγκρατήσεως τοῦ χώματος διὰ τῆς δημιουργίας ἀνδῆρων διὰ ξηρολιθιάς.

λυτέραν βάσιν πρὸς τὰ κάτω (καδοποῦλες), χωρητικότητος 200 ὄκ. περίπου. Αἱ σταφυλαὶ πιέζονται ἐντὸς αὐτῶν δι' ἑνὸς εἰδικῶς κατασκευασμένου ξυλίνου στελέχους (στουμπιστήρι), μέχρι κατὰ τὸ δυνατόν πλήρους συνθλίψεως. Ἡ μεταφορὰ τοῦ γλεύκους τῶν οὕτω συνθλιβομένων σταφυλῶν γίνεται διὰ δερμάτων αἰγῶς (γιδιές) καταλλήλως κατασκευασμένων, καὶ ρίπτονται ἐντὸς μεγαλύτερας ξυλίνης κάδης, χωρητικότητος 3 ἕως 5 τόννων, εἰς τὴν ὁποίαν γίνεται καὶ ἡ ζύμωσις ἐφ' ὅσον πρόκειται νὰ κατασκευασθοῦν ἐρυθροὶ οἶνοι. "Ὅταν ὁμως πρόκειται νὰ κατασκευασθοῦν λευκοὶ οἶνοι, μεταφέρεται τὸ γλεύκος ἀμέσως ἐκ τῆς κάδης, πρὶν ἢ ἀρχίσῃ ἡ ζύμωσις, εἰς τὰ βαρέλια. Τὰ ἀπομείναντα εἰς τὴν κάδην στέμφυλα πιέζονται εἰς χειροκίνητα πιεστήρια (σιτίφτες) διὰ τὴν ἐξαγωγήν καὶ τοῦ ὑπολοίπου ὑπ' αὐτῶν συγκρατούμενου χυμοῦ. Τὰ ἀπομείναντα τελικῶς καὶ μετὰ τὴν συμπίεσιν ταύτην τῶν σταφυλῶν στέμφυλα (ταίπουρα) ἀποστάζονται εἰς εἰδικοὺς ἀποστακτήρας διὰ τὴν ἐξαγωγήν τοῦ οἰνοπνεύματος (ρακί).

Ὁ οἶνος καταναλίσκεται ὑπὸ τῆς οἰκογενείας κυρίως, καθόσον συνηθίζεται πολὺ. Ἡ μέση κατανάλωσις κατ' οἰκογένειαν ἀνέρχεται εἰς 2 ὀκάδας ἡμερησίως. Τὸ πλεονάζον ὑπόλοιπον διατίθεται εἰς τὰ «κρασοπουλεῖα» τοῦ χωριοῦ.

Ἐχθροὶ καὶ ἀσθένεια. Προσβάλλονται ὑπὸ τοῦ ὠιδίου καὶ τοῦ περονοσπόρου, εἰς περιωρισμένην ὄμως ἔκτασιν. Γίνεται εἰς προληπτικὸς ψεκασμὸς μὲ Β. Π. καὶ συνήθως δύο θειώσεις. Ἡ φυλλοξήρα δὲν ἔφθασε ἀκόμη εἰς Ἐπτάλοφον, ἂν καὶ εὗρεται εἰς ἀπόστασιν 20 χιλιομέτρων περίπου. Οὐδεμία ὄμως σκέψις ἔχει γίνει μέχρι τοῦδε διὰ τὴν ἀντιμετώπισίν της, ἂν καὶ θὰ ἦτο δυνατόν οἱ νεοσυστατοὶ τουλάχιστον ἀμπελώνες νὰ γίνουσι ἐπὶ Ἀμερικανικῶν ὑποκειμένων.

5. Λαχανόκηποι. Ἐκάστη οἰκογένεια διαθέτει καὶ ἀπὸ ἓνα μικρὸν λαχανόκηπον ἐκτάσεως 1)4 - 1)2 στρεμ. πλησίον τῆς οἰκίας. Εἰς αὐτὸν σπείρονται ἢ φυτεύονται τὰ πρὸς κάλυψιν τῶν ἐτησίων ἀναγκῶν τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀπαιτούμενα λαχανικά. Εἶναι κυρίως ζήτημα τῆς οἰκοδομοποιήσεως, ἢ ὁποία ἐκτελεῖ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ὅλας τὰς ἐργασίας τὰς ὁποίας ἀπαιτεῖ οὗτος. Ἀναφέρονται τὰ κυριώτερα τῶν καλλιεργουμένων λαχανικῶν.

Ντομάτες. Δὲν χρησιμοποιοῦνται θερμὰ σπορεῖα, ἀλλὰ ψυχρὰ τοιαῦτα. Ἐνεκα τούτου ἡ σπορὰ καὶ ἡ μεταφύτευσις της καθυστερεῖ.

Ἡ ὥριμανσις τοῦ καρποῦ ἀρχίζει κατὰ τὸ τέλος τοῦ Αὐγούστου. Ἐξ αὐτῆς παρασκευάζεται ὁ τοματοπελτές, ὁ ὁποῖος χρησιμοποιεῖται κατὰ τὴν περίοδον ἐλλείψεως νωπῆς ντομάτας.

Φασόλια. Σπείρονται ποικιλίαι ἀναρριχώμεναι, αἱ ὁποῖαι δὲν παρουσιάζουν σκληρευχυματικὰς ἴνας εἰς τὰ καρπόφυλλα (μακαρόνια - μπαρμποῦνια κλπ.)· χρησιμοποιοῦνται μόνον ὡς νωποὶ λοβοὶ (φασολάκια).

Κρόμμυα. Τὸ κοκκάρι τὸ ὁποῖον πάντοτε ἀγοράζεται φυτεύεται τὸ φθινόπωρον διὰ νωπά, εἴτε τὴν ἀνοιξιν διὰ ξηρὰ κρόμμυα.

Κολοκύθια. Κυρίως καλλιεργοῦνται τὰ «καμποκόλοκυθα», ἀλλὰ

καί ἄλλας ποικιλίας ἀπαντᾷ κανεῖς εἰς διαφόρους θέσεις τοῦ λαχανοκῆπου.

Ἡ ἔκτασις εἰς τὴν ὁποίαν δεόν νά καλλιεργηθῇ ἕκαστον τῶν λαχανομικῶν τούτων εἰδῶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς ἀνάγκας καὶ τὴν προτίμησιν τῆς οἰκογενείας.

6. Δενδροκομία. Παρὰ τὰς προσπάθειάς αἵτινες ἔχουν καταβληθῆ καὶ καταβάλλονται συνεχῶς ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου διὰ τὴν καλλιτέρευσιν τῶν συνθηκῶν διαβιώσεώς των, καὶ παρ' ὄλην τὴν εὐφυῖαν ἢ ὁποῖα τοὺς διακρίνει εἰς τὴν προσπάθειαν ἐφευρέσεως καλυτέρων τρόπων ἐργασίας ἢ συστημάτων καλλιέργειας διὰ τὴν κάλυψιν τῶν τεραστίων κενῶν, ἅτινα δημιουργεῖ ἡ στενότης τῆς καλλιεργησίμου ἐκτάσεως ἀφ' ἑνὸς καὶ τὸ ἄγονον τοῦ ἐδάφους ἀφ' ἑτέρου, περιέργως ὁ τομεὺς τῆς δενδροκομίας δὲν ἔτυχε μέχρι τοῦδε τῆς δεοῦσης προσοχῆς.

Ἡ προσαρμογὴ τοῦ ὀπωροφόρου δένδρου εἰς τὰς συνθήκας τῆς ἐν λόγῳ περιοχῆς γίνεται ὀφθαλμοφανῶς ἀντιληπτὴ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὑπάρχουν ἤδη ἀνεπτυγμένα ἢ καὶ μεγαλωμένα δένδρα ἅτινα δύναται νά χρησιμεύσουν ὡς δεῖκται τῆς εὐνοϊκωτάτης ταύτης σχέσεως.

Τὸ μεγάλο ὑψόμετρον τῆς περιοχῆς (800 μ.) ἐξασφαλίζει τὴν καλὴν ποιότητα, ἐμφάνισιν (χρῶμα) καὶ καλυτέραν διατήρησιν τῶν καρπῶν, ὡς καὶ τὴν μικροτέραν προσβολὴν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν καὶ ἀσθeneιδῶν αὐτῶν.

Τὸ ἔδαφος, σχεδὸν ἄγονον διὰ τὰς λοιπὰς καλλιέργειας, παρουσιάζεται γονιμώτατον διὰ τὸ ὀπωροφόρον δένδρον, τὸ ὁποῖον μὲ τὰς βθεῖας του ρίζας δύναται ν' ἀξιοποιήσῃ καὶ τὸ ὑπέδαφός λόγῳ τῆς συστάσεώς του ἐξ ἀβεστολιθικῶν πετρωμάτων, παρουσιαζόντων πλείστας σχισμάς.

Τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὴν τεραστίαν ἀνάπτυξιν καὶ εὐνοϊκὴν καρποφορίαν τῶν ὑπαρχόντων ἤδη δέντρων.

Ἡ διάθεσις τῆς παραγωγῆς θὰ ἦτο πλήρως ἐξησφαλισμένη δεδομένου ὅτι τὸ χωρίον δὲν ἀπέχει παρὰ μόνον 180 χιλιόμετρα ἀπὸ τὰς Ἀθῆνας, συνδέεται δὲ μετ' αὐτῶν δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ.

Ἡ δενδροκομία ὡς ἀποτελοῦσα ἐντατικώτεραν τῆς ἤδη ὑπαρχούσης μορφήν ἐκμεταλλεύσεως θὰ ἠδύνατο νά ἀπασχολήσῃ περισσοτέρας ἐκ τῶν πλεοναζουσῶν ἐργατικῶν χειρῶν.

Τέλος καὶ ἡ ἀποδοτικότης τῶν καλλιεργησίμων ἐκτάσεων (δηλ. τὰ κατὰ μονάδα ἐκτάσεως οἰκονομικὰ ὀφέλη) θὰ ἦτο ἀναμφισβητήτως ἀνωτέρα τῶν ἄλλων καλλιεργειῶν, ἀν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ παραγωγικότης (ἢ ποσότης τῆς παραγωγῆς εἰς τὴν μονάδα ἐκτάσεως) τῶν καλλιεργουμένων ἐκτάσεων μὲ τὰς ἤδη ὑφισταμένας καλλιέργειας.

Παρ' ὅλους ὅμως τοὺς εὐνοϊκοὺς τούτους παράγοντας ἡ ἀνάπτυξις τῆς δενδροκομίας καθυστερεῖ. Τοῦτο δύναται νά ἀποδοθῇ εἰς τοὺς ἐξῆς κυρίως λόγους.

- 1) Εἰς τὴν παντελῆ ἔλλειψιν τεχνικῶν δεδροκομικῶν γνώσεων.
- 2) Εἰς τὴν ἐμμονὴν τῶν κατοίκων εἰς τὸ παλαιὸν πατροπαράδοτον σύστημα τῆς σιτοκαλλιέργειας καὶ ἀραβοσιτοκαλλιέργειας, λόγῳ τοῦ χαμηλοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου τῶν κατοίκων.

3) Εἰς τὴν ὄψιμον ἀπόδοσιν τοῦ ὀπωροφόρου δένδρου.

4) Εἰς τὴν ἔλλειψιν τοῦ ἀπαραιτήτου κεφαλαίου τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖται διὰ τὴν ἐγκατάστασιν καὶ διατήρησιν τοῦ ὀπωρώνου μέχρι τῆς κύκλοφορίας.

Ὁ σκεπτικισμὸς μὲ τὸν ὁποῖον ἀντιμετώπιζεται ἡ ἐγκατάστασις ἐνὸς ὀπωρώνου ἀντικατοπτρίζεται εἰς τὸ κάτωθι συμβάν. Τὸ περασμένον ἔτος ἡ Α.Τ.Ε. διέθεσε δωρεάν περὶ τὰ 2500 δενδρύλλια μηλεῶν εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου ὡς ἀνταρτοπλήκτους. Ὅλα ταῦτα ἐφυτεύθησαν περιφερειακῶς εἰς ἕκαστον ἀγροτεμάχιον εἰς ἀπόστασιν 10 - 20 ἑκατοστῶν ἀπὸ τοῦ γειτονικοῦ κτήματος. Βεβαίως καὶ ὁ γείτων ἔπραξε τὸ αὐτὸ καὶ πολλάκις εἰς θέσιν συμμετρικὴν ἐπὶ τοῦ κτήματός του. Ἀλλὰ καὶ αἱ ἀποστάσεις μεταξὺ τῶν δένδρων ἐρρυθμίζοντο ἀναλόγως τῆς διατιθεμένης ποσότητος τῶν δενδρυλλίων καὶ τοῦ μήκους τῆς περιφέρειας τοῦ κτήματος. Μόνον μερικοὶ εἶχον τὸ θάρρος νὰ καλύψουν ὀλόκληρον τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κτήματός των διὰ δένδρων καὶ εἰς ὀπωσδήποτε κανονικὰς ἀποστάσεις. Ἴσως ἀπαιτηθῶν τόσα ἔτη ὅσα χρειάζονται διὰ νὰ καρποφορήσουν οἱ ὀπωρώνες οὗτοι διὰ νὰ κατανοηθῇ ἡ ἀξία τοῦ ὀπωροφόρου δένδρου, ἰδιαίτερα διὰ τὸ πτωχικὸν βαλάντιον τῶν Ἑπταλοφιδῶν, καὶ γενικευθῇ ἡ ἐγκατάστασις κανονικῶν ὀπωρώνων, μετατρεπομένης οὕτω ὀλοκλήρου τῆς περιοχῆς εἰς ἓνα ἐκτεταμένον ὀπῶρωνα.

Τὰ κυριώτερα τῶν ὑπαρχόντων ὀπωροφόρων δένδρων εἶναι τὰ ἑξῆς.

1. Μηλέα. Καθ' ὅλα ἐνδεδειγμένη ἡ καλλιέργειά της ἀποτελεῖ τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὀπωροφόρων δένδρων. Εἶναι φυτευμένα εἰς τὴν περίμετρον τοῦ κήπου τὸν ὁποῖον διαθέτει ἑκάστη οἰκὸγένεια ἢ ἐγκατεσπαρμένα ἀτάκτως ἐντὸς αὐτοῦ. Οὐδεμίαν περιποίησιν λαμβάνουν, οὐδὲ τοῦ στοιχειώδους κλαδοκαθαρίσματος, ἢ δὲ ἀνάπτυξις καὶ καρποφορία αὐτῶν ὀφείλεται εἰς τὴν τύχην. Καὶ μόνον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συγκομιδῆς τῶν καρπῶν δέχονται τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἰδιοκτητῶν. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας βεβαίως αἱ ἀσθένειαι ἔχουν ἐπιτελέσει τὸ ἔργον των. Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως ἀπομένει καὶ ἓνα μέρος τοῦ καρποῦ ἀπρόσβλητον τὸ ὁποῖον μετὰ τὴν συγκομιδὴν διατίθεται εἰς τὰ πλησιέστερα χωρία ἐπ' ἀνταλλαγῇ μετ' ἄλλων προϊόντων. Ἡ ὑπάρχουσα ποικιλία εἶναι ἡ φυρική.

2. Ἀχλαδέαι. Παρατηρεῖται μεγάλη ἐξάπλωσις τῆς ποικιλίας τῆς καρδιοσχήμεου (ἀγκορτσαχλαδέας). Σχεδὸν ἅπασαι αἱ οἰκίαι διαθέτουν εἰς τὸν περίβολον τῆς οἰκίας των καὶ ἀπὸ μίαν τοιαύτην. Εἶναι δένδρον ἀνθεκτικώτατον, λαμβάνον ἐνίοτε τεράστιαν ἀνάπτυξιν. Εἶναι ἓν ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων δένδρων τῆς περιοχῆς. Ὁ καρπὸς τῆς ὠριμάζει περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου καὶ καταναλίσκεται κυρίως ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας. Ὁ πολλαπλασιασμὸς τῆς γίνεται διὰ βλαστήσεως τῶν εἰς τὴν τύχην ἀπορριπτομένων σπόρων, χωρὶς νὰ ἐμβολιάζονται ποτέ. Ἐνεκὰ τούτου τούτου ἕκαστον δένδρον ἔχει τὴν ἀτομικότητά του, κανενὸς δὲ ὁ καρπὸς δὲν παρουσιάζει πλήρη ὁμοιότητα μὲ τοὺς καρποὺς τοῦ ἄλλου. Ἴσως ἐπὶ τοῦ προκειμένου παίζει ρόλον καὶ τὸ ἀσυμβίβαστον. Φαίνεται ὅτι ἡ ἀχλαδέα αὕτη εἶναι αὐτοσυμβίβαστος.

Είναι το πλέον ένδεδειγμένον υποκείμενον τῆς ἀπιδέας.

3. Κερασέαι - Βυσσινέαι. Αἱ κερασέαι εἶναι ὄλαι σχεδὸν ἐμβολιασμέναι ἐπὶ βυσσινεῶν. Αἱ βυσσινέαι ὑπάρχουν εἰς μεγαλύτεραν ἀναλογίαν τῶν κερασεῶν λόγῳ τοῦ εὐκόλου πολλαπλασιασμοῦ των διὰ παραφυάδων. Ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ κερασοβυσσινέαι τύπου Δουκίσσης. Ἐκ τῶν ποικιλιῶν τῶν κερασιῶν διακρίνονται κυρίως τὰ Τραγανὰ Βόλου καὶ ἡ Φράουλα Βόλου.

4. Δαμασκηνέαι - Κορομηλέαι. Ἡ ἔκτασις τῆς καλλιέργειας των εἶναι σχεδὸν ἴση μὲ ἐκείνην τῆς μηλέας. Ἡ ἀνάπτυξις των εἶναι περιωρισμένη κάπως, ἀλλὰ ἡ καρποφορία των πολὺ ἱκανοποιητικὴ. Ἡ προσαρμογὴ των πρὸς τὰς συνθήκας τῆς περιοχῆς εἶναι ἀρίστη. Ἀπόδειξιν τούτου ἀποτελεῖ ἡ ἀγριομηλιά, ἡ ὁποία εὐρίσκεται αὐτοφυῆς καὶ καρποφορεῖ εἰς ὀλόκληρον τὴν περιοχὴν.

5. Καρυδέαι. Εἶναι τὸ πλέον ὀγκῶδες δένδρον λαμβάνον τεραστίαις διαστάσεις. Καλλιιεργεῖται κυρίως μακρὰν τῶν καλλιιεργησίμων ἐκτάσεων, διότι λόγῳ τοῦ ὄγκου της καλύπτει καὶ καταστρέφει μὲ τὴν σκιάν της πολὺ μεγάλην ἔκτασιν. Ὑπάρχουν μεγάλα περιθώρια διὰ τὴν ἐπέκτασιν τῆς καλλιιεργείας της, καθόσον δύναται νὰ ἀξιοποιήσῃ τελείως ἀγόνους καὶ ἀκαλλιιεργήτους ἐκτάσεις, γειτνιαζούσας ὁμως μὲ ἄφθονον ὕδωρ.

7. Κτηνοτροφία.

Γενικά. Σύνθεσις τοῦ ζωικοῦ πληθυσμοῦ. Κατὰ τὴν γεωργικὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1952 εὐρέθη ἡ ἐξῆς σύνθεσις κατὰ εἶδη.

ΠΙΝΑΞ 5

Εἶδος Ζώων	Ἀριθμὸς Κεφαλῶν	Σύνολον
<i>Ἴπποειδῆ</i>		128
α) Ἡμίονοι	83	
β) ὄνοι	45	
<i>Μικρὰ ζῶα</i>		3822
α) Πρόβατα	2485	
β) Αἴγες	1337	
<i>Πτηνὰ</i>		1656
α) Ὄρνιθες	1620	
β) Νῆσσαι	36	
<i>Κυνέλαι</i>		43

Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω πίνακος καταφαίνεται ἡ μεγάλη ἀναλογία μὲ τὴν ὁποίαν εἰσέρχονται τὰ μικρὰ ζῶα εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ ζωικοῦ

πληθυσμού. Τοῦτο εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ὑπάρξεως ἐκτεταμένων ἀπολύτων βοσκῶν διὰ τὰ πρόβατα καὶ τὰς αἴγας. Τὰ μεγάλα ζῶα καθίστανται λίαν ἀντιοικονομικά, λόγῳ τῆς σπάνιως τῶν ζωοτροφῶν, τῆς πεινιχρότητος τῆς βλαστήσεως καὶ τοῦ ἀνωμάλου τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους. Πρὸ εικοσαετίας ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ ἀροτριῶντες βόες. Ἀπεδείχθησαν ὅμως ἀντιοικονομικοὶ καὶ ἀσύμφοροι εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν, δι' ὃ ἀντεκατεστάθησαν ἅπαντες δι' ἡμίονων. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἵπποι δὲν χρησιμοποιοῦνται ὡς δυσκίνητοι εἰς τοιοῦτον ἀνώμαλον ἔδαφος καὶ στεροῦμενοι τῆς ἐπιδειξίτητος ὀρειβασίας ἣν κατέχουν οἱ ἡμίονοι καὶ ὄνοι, ὡς καὶ λόγῳ τῆς λεπτόφυεστέρως αὐτῶν κράσεως, τῶν μεγάλων ἀπαιτήσεων τῶν καὶ τῆς μεγαλύτερας εὐπαθείας τῶν εἰς τὰς ἀντιξοότητες τοῦ περιβάλλοντος. Δὲν τρέφονται, ἐπίσης καὶ χοῖροι ἀφ' ἑνός λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ζωοτροφῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου λόγῳ τῆς καλύψεως τῶν ὀλιγοστῶν ἄλλωστε ἀναγκῶν εἰς κρέας διὰ τῶν ἐκτρεφόμενων ὑπὸ ἐκάστης οἰκογενείας αἰγοπροβάτων καὶ ὀρνίθων.

Πλὴν τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν προβάτων καὶ μέρους τῶν αἰγῶν ἢ ὑπόλοιπος ζωοκομία ἀσκεῖται ὡς οἰκόσιτος.

Βοσκαὶ καὶ ζωοτροφαί. Ὡς βοσκὴ χρησιμοποιεῖται ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ (πλὴν τῆς καλλιεργησίμου ἐκτάσεως), ἡ ὁποία κατὰ τὸ μεγαλύτερον τῆς μέρος καλύπτεται ὑπὸ δάσους ἐξ ἐλάτης, παρουσιαζομένη οὕτω ὡς ἀπόλυτος βοσκὴ προβάτου. Ὡς βοσκαὶ χρησιμοποιοῦνται ἐπίσης καὶ τὰ ἐν ἀγροναπαύσει τεμάχια, αἱ παρυφαὶ τῶν δρόμων, τὰ ἀλώνια, αἱ «καλαμιές» μετὰ τὸ θέρισμα τῶν σιτηρῶν κλπ. Ὅλαι αἱ βοσκαὶ αὗται παρουσιάζουν ἐποχιακὸν χαρακτήρα, χρησιμοποιοῦμεναι μόνον ὡς θεριναί, καθόσον τὸν χειμῶνα εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον κεκαλυμμένοι ὑπὸ χιόνων. Μεγίστην ὄθεν σημασίαν ἔχει ἡ ἐξασφάλις ἐπαρκῶν ζωοτροφῶν διὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον.

Ὡς τοιαῦτα χρησιμοποιοῦνται κυρίως τὸ ἄχυρον τοῦ σίτου, ἡ μηδική, τὰ ροκόφυλλα (φλούδια) ποῦ προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀποφλοίσωσιν τοῦ ἀραβοσίτου, ἡ «καλαμποκιά» ὡς καὶ ὀλίγος σανὸς ἐκ κριθῆς, λαθύρου ἢ βίκου. Καρπὸς χρησιμοποιεῖται μόνον ὀλίγη κριθὴ διὰ τὰ ἀροτριῶντα καὶ ὀλίγος βαμβακόσπορος καὶ χονδροαλεσμένον μίγμα βρώμης καὶ κριθῆς διὰ τὰ πρόβατα. Εἰς τὰς ζωοτροφὰς δεόν νὰ προστεθῶσι καὶ οἱ κλάδοι ἐλάτης (λατσούδι) καὶ τὸ ἡμιπάρσιτον ταύτης μελᾶς καλύπτοντα τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ σιτηρεοῦ τῶν μικρῶν ζῶων (αἰγοπροβάτων) κατὰ τὴν περίοδον τοῦ χειμῶνος.

Εἰδικὴ ἐξέτασις τῆς κτηνοτροφίας

Ἡμιονοτροφία. Προτιμῶνται πάντοτε τὰ μικρόσωμα ζῶα, ἵνα ἀφ' ἑνός μὲν παρουσιάζουν εὐστάθειαν κατὰ τὸ βάδισμά των εἰς τὰς ἀνωμάλους ἀτραπούς τῶν ὁρέων τῆς περιοχῆς ἀφ' ἑτέρου δὲ ἔχουν μικρότερως ἀπαιτήσεις διὰ τὴν συντήρησίν των. Παρ' ὅλα ὅμως ταῦτα ἔχουν εἰσχωρήσει εἰς τὸν πληθυσμὸν καὶ μεγαλόσωμα ζῶα, ἐκ τῶν παραχωρηθέντων ὑπὸ τῆς UNRRA κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Χρησιμοποιοῦνται ὡς ἀροτριῶντα, τὸ δὲ ὑπόλοιπον χρονικὸν διάστημα ὡς μεταφορικά μέσα διὰ τὰς παντοειδεῖς μεταφορὰς τῆς γεωργικῆς οἰκογενείας.

Είναι λιαν λιτοδιαίτα και ισχυροτάτης κράσεως ζώα. Το σιτηρέσιόν των αποτελείται από χονδροειδείς τροφάς, κυρίως άχυρον και όλιγον σανόν και μηδικήν· τήν κριθήν σπανίως δοκιμάζουν. Κατά τó θέρος, έφ' όσον δέν έχουν έργασίαν εύρίσκονται εις τήν βοσκήν και μόνον κατά τήν νύκτα χορηγείται εις αυτό όλιγον άχυρον.

Όνοτροφία. Έκτρέφονται 15 όνοι. Όυτοι αξιοποιούν καλύτερον παντός άλλου άγροτικού ζώου χονδροειδείς τροφάς και αποδίδουν έργασίαν άναλόγως περισσοτέραν όλων τών ζώων.

Χρησιμοποιούνται ώς μεταφορικών μέσον. Η έπικρατούσα φυλή είναι ή έντοπία μικρόσωμος.

Προβατοτροφία. Άσχολούμεθα εις ειδικόν κεφάλαιον τής μελέτης μας.

Αίγοτροφία. Παρουσιάζεται υπό δύο μορφάς, ώς ποιμενική και ώς οικόσιτος.

α) **Ποιμενική.** Υπό τοιαύτην μορφήν εκτρέφονται αι 1054 εκ τών 1397, άφαιρουμένων τών 283, αίτινες εκτρέφονται ώς οικόσιτοι. Το μεγαλύτερον ποσοστόν τών υπό ποιμενικήν μορφήν εκτρεφόμενων αίγων νομαδίζει, χρησιμοποιούν τας βοσκάς τής έν λόγω περιοχής μόνον ώς «θέρετρα»· ώς «χειμαδιά» χρησιμοποιούνται κυρίως ή περιοχή Άμφισσης—Ίτέας. Δέν πρόκειται βεβαίως περί καθαρής νομαδικής αίγοτροφίας αλλά ήμινομαδικής τοιαύτης, καθ' όσον οι αίγοτρόφοι διαθέτουν μονίμους οικίας και αι οικογένειαι των διαμένουν μονίμως έντός του χωρίου. Εκτρέφεται μία έντοπία άβελτίωτος φυλή, παρουσιάζουσα πολλούς τύπους. Είναι ισχυράς κράσεως. Ο χρωματισμός ποικίλος, μελάνος (κόρμπα), έρυθρός, φαιός (κανούτα), τελείως λευκός (φλώρα), κηλιδωτός κ.λ.π. Το τρίχωμα είναι μακρόν, ότα φερόμενα όριζοντίως. Κέρατα και γένεια φέρουν άμφότερα τά φύλα. Η έκφυσις και ή διαδρομή τών κεράτων ύπενθυμίζουν τήν *Capra aegagrus* (τοξοειδή εις ένα επίπεδον) ώς και τήν *Capra prisea* (έλισσόμενα).

Η άναπαραγωγή γίνεται άμιγώς δια τράγων εκ του αυτού ποιμνίου εις άναλογίαν 5—6%. Γονιμοποιούνται συνήθως τά 90% και γεννούν μονόδυμα, εις μικράν δέ άναλογίαν δίδυμα. Η εις γάλα απόδοσις των κυμαίνεται μεταξύ 60—80 όκ. έτησίως, έρίφια δέ γάλακτος ένός μηνός δίδουν κρέας 3—4 όκάδων. Ο έντοσουλισμός των γίνεται εις άνοικτάς μάνδρας δια τά νομαδίζοντα, εις κλειστάς δέ τοιαύτας δι' εκείνα άτινα διαμένουν τόν χειμώνα εις τό χωρίον. Διατρέφονται άποκλειστικώς εκ τής βοσκής άνευ χορηγήσεως πρόσθέτου τροφής.

β) **Οικόσιτος.** Έκάστη οικογένεια εκτρέφει και από μίαν ή δύο αίγας, δια τών όποιών καλύπτει τας ανάγκας της καθ' όλον τό έτος εις γάλα, παρασκευάζει τόν «τραχανάν» και τις «χυλοπίττες», ένιστε και τυρόν, ώς επίσης και μέρος τών αναγκών εις κρέας δια τών τριών ή τεσσάρων έρίφίων των.

Είναι συνήθως τής αύτής φυλής μετά τών αίγων τής ποιμενικής

αίγοτροφίας, παρουσιάζεται όμως ως περισσότερο βελτιωμένη λόγω της συστηματικής επίλογής ή όποια έξασκεΐται και τών βελτιωμένων συνθηκών διαβίωσης των υπό τήν οικόσιτον μορφήν.

΄Αποδίδουν 150—400 όκάδας γάλακτος έτησίως, αναλόγως της άτομικότητας έκάστου ζώου και του τρόπου διατροφής και διατηρήσεως του γενικώς.

Κατά τó θέρους συγκεντρώνται άπασαι υπό ένός ποιμένος και όδηγούνται εις βοσκήν καθ' όλην τήν ήμέραν, έπιστρέφουσαι εις τάς οίκιας τó έσπέρας. Ό ποιμήν διά τήν έργασίαν ταύτην λαμβάνει άμοιβήν 1,5 όκ. σίτου μηνιαίως και κατά κεφαλήν ζώου. Παρ' όλας όμως τάς εύμενείς συνθήκας αναπτύξεως της οικοσίτου αίγοτροφίας εις τήν περιοχήν ταύτην είναι συζητήσιμον άν αύτη ένδεικνυται, λόγω της άχαλινώτου βοσκήσεως και τών τεραστίων καταστροφών άτινας αι αίγες έπιφέρουν εις τó δάσος.

΄Υλοτομία. Μολονότι δέν άποτελεί κλάδον της γεωργικής έκμεταλλεύσεως, θεωρούμεν άπαραίτητον όπως αναφέρωμεν και τινα περι ταύτης, διότι διαδραματίζει σπουδαίον ρόλον εις τήν καθ' όλου οικονομίαν του γεωργού ως έξωγεωργική άπασχόλησις.

Παλαιότερον (1905—1909) τó δάσος έξεμεταλλεύετο ιδιώτης ξυλέμπορος όνόματι Τασόπουλος, όστις είχε κατασκευάσει δίκτυον άμαξιτής όδοϋ μετά σιδηροτροχιών εις όλόκληρον τó υπό δάσους κεκαλυμμένον τμήμα του Παρνασσού, επί της όποίας έσύροντο υπό ύπνων βαγονέτα μεταφέροντα τήν ξυλείαν. Άλλά και ή άμαξιτή όδός ή όποια ήρξατο διανοιγομένη κατά τó 1938 και ή όποια έπρόκειτο νά συνδέση τήν κεντρικήν δημοσίαν όδόν Άθηνών - Θεσσαλονίκης μετά της Άραχώβης και τήν όποίαν ό πόλεμος του 1940 άφήκεν ήμιτελή είχεν ως κύριον σκοπόν τήν έκμετάλλευσιν του δάσους.

Σήμερον υπό του Δασαρχείου Άμφίσης δίδονται από έν ή και περισσότερα κυβικά μέτρα ξυλείας εις έκάστην οικογένειαν, διά τήν κάλυψιν τών άναγκών της, άτελώς, εις δέ τόν ύλοτομικόν συνεταιρισμόν περί τά 300 κυβικά πρός έμπορίαν. ΄Η ξυλεία άγοράζεται συνήθως υπό ξυλεμπόρων ήμιεπεξεργασμένη (στρογγύλη).

΄Η σημασία της ύλοτομίας διά τήν άπασχόλησιν τών πλεοναζουσών χειρών είναι άναμφισβητήτως μεγάλη. Θα ήτο δέ μεγαλυτέρα και ίσως νά έλυε τελείως τó πρόβλημα τών πλεοναζουσών χειρών, άν ή έκμετάλλευσις του δάσους έγινετο συστηματικώτερον. Πρός τουτο έπιβάλλεται καλύτερα όργάνωσις του ύλοτομικού συνεταιρισμού και ένίσχυσις του οικονομικώς διά μακροπροθέσμων δανείων, εις τρόπον ώστε ούτος νά δυνηθῆ νά κατασκευάση έργοστάσιον έπεξεργασίας της ξυλείας, έκτοπίζων τοιουτοτρόπως και τήν έκμετάλλευσιν τών διαμέσων ξυλεμπόρων.

΄Η άποπεράτωσις έπίσης της άμαξιτής όδοϋ θα έδιδε άποφασιστικήν ώθησιν εις τήν πληρεστέραν και συστηματικώτεραν έκμετάλλευσιν του δάσους.

ΕΙΔΙΚΟΝ ΜΕΡΟΣ

Η ΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΕΠΤΑΛΟΦΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι

Α'. ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

“Ολαι αἱ ἑλληνικαὶ φυλαὶ προβάτων ὑπάγονται εἰς τὴν ὁμάδα τῶν μακροοῦρων φυλῶν, περιλαμβάνουσαι καὶ δύο ὑποομάδας ταύτης, τὰ λεπτοῦρα καὶ τὰ παχύουρα πρόβατα. Κατάγονται ἐκ τοῦ ἀγρίου εἴδους *Onis vignei* καὶ εἰδικῶς ἐκ τοῦ ὑποείδους τούτου *Arkar* (πρόβατα τῶν στεππῶν), ἀποκτηθέντος τὸ πρῶτον κατὰ τὴν παναρχαίαν ἐποχὴν ὑπὸ τῶν βραχυκεφαλικῶν λαῶν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Κασπίας καὶ μεταφερθέντος ὑπ’ αὐτῶν διὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας - Βαλκανίων μέχρι τῆς Μεσευρώπης.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκτρεφομένων προβάτων εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀνήρχετο κατὰ τὴν περίοδον 1932—1936 εἰς

Ἔτη	ἀριθμὸς κεφαλῶν
1932	6.926.960
1933	7.427.127
1934	7.910.059
1935	8.185.125
1936	8.440.033

Ἐάν συγκρίνωμεν τὴν ἑλληνικὴν προβατοτροφίαν μὲ τὴν τοιαύτην τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν (κατὰ τὸ 1939)

Ρωσία	60.000.000
Μ. Βρετανία	27.000.000
Ἰσπανία	20.000.000
Ἰταλία	12.000.000
Ρουμανία	12.000.000
Γαλλία	10.000.000
Ἑλλάς	9.574.830 (1)

διαπιστοῦμεν τὸν μεγάλον ἀριθμὸν τῶν ἐκτρεφομένων εἰς τὴν Ἑλλάδα προβάτων ἐν σχέσει μὲ τὴν ἑκτασίαν τῆς. Τοῦτο δικαιολογεῖ τὸ εἰς μεγάλην ἀναλογίαν ὀρεινὸν τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους μετὰ τῆς πενιχρᾶς του βλαστήσεως λόγῳ τῶν ἀκανόνιστων καὶ ὀλίγων βροχοπτώσεων. Αἱ τοιαῦται συνθήκαι δημιουργοῦν «ἀπολύτους» διὰ τὴν

(1) Δὲν εἶναι ἐπίσημον στοιχεῖον ἀλλὰ προκύπτει ἐκ τῆς σταθερᾶς αὐξήσεως τῶν ἐτῶν 1932—1939, ἀναλογικῶς.

προβατοτροφίαν βοσκάς ως και την ανάγκην ανάπτυξεως τῆς προβατοτροφίας διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν ἄλλως ἀχρήστων τούτων ἐκτάσεων. Μεγάλη λοιπὸν ἡ σημασία τῆς προβατοτροφίας διὰ τὴν καθόλου Ἐθνικὴν οἰκονομίαν καὶ ἰδιαιτέρως διὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἀγροτικῆς οἰκογενείας. Δι' αὐτῆς κυρίως ἐξασφαλίζει αὕτη τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τῆς γαλακτοκομικῆς προϊόντα (γάλα - τυρὸς - βούτυρον κ.λ.π.), τὸ κρέας καὶ τὸ ἔριον.

Δὲν κατέχομεν νεώτερα στοιχεῖα διὰ τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς προβατοτροφίας. Εἶναι ὅμως γνωστὸν ὅτι ἡ προβατοτροφία ὑπέστη σκληρὰν δοκιμασίαν κατὰ τὴν τελευταίαν 10ετίαν καὶ τὸ πλῆγμα τὸ ὁποῖον κατέφευεν κατ' αὐτῆς ὁ πόλεμος ἦτο τεράστιον. Καὶ μόνον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, χάρις εἰς τὰς ἀόκνους προσπάθειας τῶν φιλοπόνων κτηνοτρόφων μας, ἡ προβατοτροφία τείνει νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὰ προπολεμικὰ ἐπίπεδα καὶ νὰ καταστῇ πάλιν εἰς ἓκ τῶν πᾶρα γωγιωτέρων κλάδων τῆς Ἐθνικῆς μας οἰκονομίας.

Β'. ΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Ἡ προβατοτροφία τοῦ χωρίου τῆς Ἑπταλόφου ἀναπτύσσεται καὶ ἐξελισσεται ἐντὸς εἰδικῶν συνθηκῶν διὰ τὰς ὁποίας δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι εἶναι ἅπασαι εὐνοϊκαὶ δι' αὐτὴν.

Αἱ ἐκ 19.000 στρεμμ. βοσκαὶ τὰς ὁποίας χρησιμοποιεῖ δύνανται νὰ χρησιμοποιηθοῦν μόνον κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον, λόγω τῶν πολλῶν χιόνων καὶ τοῦ μεγάλου ψύχους τοῦ χειμῶνος. Ὑποχρεοῦται λοιπὸν εἴτε εἰς νομ. δισμὸν εἴτε εἰς διαμονὴν ἐντὸς κλειστῶν σταύλων, τῶν προβάτων διατρεφομένων κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον ἀποκλειστικῶς δι' ἀποθηκευμένων ζωοτροφῶν. Καὶ αἱ δύο ὁμοῦ αὗται καταστάσεις δημιουργοῦν συνθήκας δυσμενεῖς διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς. Κατὰ τὴν νομαδικὴν τῶν μορφήν, ἐκτὸς τῶν πλείστων δυσχερειῶν ἃς παρουσιάζει ἡ μετακίνησις καὶ ἡ δημιουργία νέων ἐκάστοτε ἐγκαταστάσεων, διχάζει καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ κτηνοτρόφου, καθόσον ὁστος διαθέτει πάντοτε μόνιμον οἰκίαν εἰς τὸ χωρίον δι' ἓν μέρος ἐκ τῶν μελῶν τῆς, διὰ τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητος ἡ μόνιμος διαμονὴ ἐν τῷ χωρίῳ. Οὕτω ὁμοῦ δημιουργεῖται δύσκολον πρόβλημα διατροφῆς καὶ συντηρήσεως δύο τμημάτων τῆς οἰκογενείας κεχωρισμένως. Ἡ ἀνάγκη ἐπίσης ἀπασχολήσεως ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρων ἐκ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας κατὰ τὴν περίοδον τοῦ τοκετοῦ καὶ τῆς πρώτης χειμερινῆς - ἐαρινῆς γαλακτοπαραγωγῆς, ἡ ὁποία συμπίπτει μὲ τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν (τὸ ποίμνιον εὐρίσκεται εἰς τὰ χειμαδιά), καθορίζει τὸ μέγεθος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κεφαλῶν προβάτων ἅτινα δύνανται νὰ διατηρηθῇ μία κτηνοτροφικὴ οἰκογένεια, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ ἀκολουθήσουν τὸ ποίμνιον εἰς τὰς χειμερινὰς βοσκάς.

*Ἀλλὰ καὶ ἡ οἰκόσιτος μορφή ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ πλείστος δυσχερείας. Ἡ παραμονὴ ἑνὸς ποιμνίου εἰς μίαν περιοχὴν ἡ ὁποία εὐρίσκεται κεκαλυμμένη ὑπὸ χιόνων ἐπὶ 2,5 - 3 μῆνας συνεχῶς, ἐκτὸς τῶν

οταυλικών έγκαταστάσεων ός απαιτεί, κυρίως έχει να αντιμετώπιση τό πρόβλημα τής έξευρέσεως και άποθηκεύσεως τών ζωοτροφών.

"Αν δέ ληφθοούν ύπ' όψιν και αί δυσμενείς συνθήκαι καλλιεργείας ζωοτροφών εις τήν περιοχήν ταύτην, ώς και αί δυσκολίαι αί όποίαι παρεμβάλλονται διά τήν μεταφοράν των έξ άλλων περιοχών, λόγω του όγκου των άφ' ένός και άφ' έτέρου του άπομεμακρυσμένου τής περιοχής έκ τών περιοχών αί όποίαι διαθέτουν τοιαύτας, εύνοητον είναι ότι ποιμνιον άνω τών 30 - 50 προβάτων δέν δύναται να διαχειμάση ώς οικόσιτον εις τήν περιοχήν ταύτην.

Παρ' όλας όμως τās δυσχερείας ό ύπέμετρος ζήλος του κτηνοτρόφου πρός τό έπάγγελμά του, τό όποιον δέν έπιθυμεί να ανταλλάξη με κανέν άλλο, αί πλεονάζουσαι έργατικά χείρες αί όποίαι δύναται να εύρουν άπασχόλησιν εις αύτήν και αί έκτεταμένα θερινά βοσκά άποτελοούν τούς εύνοϊκούς παράγοντας διά τήν ανάπτυξιν τής προβατοτροφίας εις τήν περιοχήν ταύτην.

Τεράστια ύπήρξαν αί καταστροφάί άτινας ύπέστη ή προβατοτροφία του χωρίου κατά τήν τελευταίαν δεκαετίαν. Αί 5.500 κεφαλά προβάτων αίτινες έξετρέφοντο προπολεμικώς (1939) κατήλθον εις τās 800 τοιαύτας κατά τό 1947 - 1948, διά να άνέλθουν και πάλιν σήμερα εις τās 2.500. Έξ αύτών αί 2.200 ήμινομαδίζουν και μόνον αί 300 παραμένουν κατά τήν χειμερινήν περίοδον έντός του χωρίου, ώς οικόσιτοι.

Κατεύθυνσις τής προβατοκομικής έκμεταλλεύσεως. Η κατεύθυνσις μιās προβατοκομικής έκμεταλλεύσεως, ώς άποτέλεσμα τών φυσικών και οικονομικών συνθηκών υπό τήν έπίδρασιν τών όποιων άναπτύσσεται, έμφανίζεται ώς ρυθμιστικός - περιοριστικός παράγων τόσο εις τήν έκλογήν τής καταλλήλου φυλής και τών βελτιωτικών προσπαθειών, όσον και εις τούς όρους διαβίωσης και διατροφής ώς και εις τήν τεχνικήν τής εκμεταλλεύσεως του προβάτου.

Εις τήν υπό μελέτην περιοχήν ώς βασική κατεύθυνσις ταύτης έχει τεθή ή ίσχυροτάτη κρāsισ και ή όλιγάρκεια μετά τής άντοχής εις τήν άνομοιόμορφον διατροφήν, έν συνδυασμῶ μετά τής γαλακτοπαραγωγής, δευτερευόντως δέ τής κρεοπαραγωγής και έριοπαραγωγής.

Έκτρέφόμεναι φυλάί. Έκτρέφεται άποκλειστικώς ή βλάχικη φυλή. Αύτη δέν είναι παραγωγική, έχει μικράν γαλακτοπαραγωγήν, μικρόν σωματικόν βάρος και άνάμικτον μάλλον έριον κατωτέρας ποιότητας. Παρουσιάζει όμως τό έξαιρετικόν προσόν τής ίσχυροτάτης κρāsεως, είναι λιτοδίαιτος, άξιοποιούσα καλύτερον τās όγκώδεις τροφάς ώς και τās πεινχράς και άνωμάλους βοσκάς τών όρέων, είναι άνθεκτική εις τό ψύχος και παρουσιάζει άντοχήν εις τās πορείας. Άνήκει εις τά μακρόουρα - λεπτόουρα πρόβατα. Ο χρωματισμός της είναι ποικίλος. Λευκό (μπέλλα) κατά μεγαλυτέραν αναλογίαν, μελανός (λάϊα), λευκός μετά μελανών δακτυλίων εις τούς όφθαλμούς (κάλεσι), λευκός μετά μελανήν κεφαλήν και άκρα (βάκρα), ψαρρός (γρίβα). Η σωματική των διάπλασις ύπενθυμίζει πρωτόγονον άβελτιωτόν πρόβατον. Κεφαλή μέσου μήκους με κατατομήν εύθειαν έως έλαφρώς κυρτήν εις τά θήλεα.

κυρτήν δὲ εἰς τὰ ἄρρενα. Μέτωπον μέσου ὕψους μετὰ κεράτων ἐλισσομένων πρὸς τὰ πλάγια εἰς δύο κύκλους διὰ τὰ ἄρρενα, ἄνευ δὲ κερμάτων ἢ μὲ μικρὰ ὑποπλαστικά διὰ τὰ θήλεα. Ὡτα μέσου μήκους ὀριζοντίως φερόμενα. Κοιλία ὀγκώδης, ἄκρα ὕψηλά, ἰσχυρά, μὲ ἀρίστια κλειδώσεις, ξηρά, νευρώδη, μὲ συμπαγεῖς χηλάς.

Βελτιωτικαὶ προσπάθειαι. Αὗται κυρίως δέον νὰ στραφῶσι πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς βελτιώσεως τῆς αὐτῆς φυλῆς, διὰ καλλιτερεύσεως τῆς διατροφῆς καὶ γενικῶς τῶν συνθηκῶν διαβιώσεως. Ἡ τοιαύτη βελτιωτικὴ κατεύθυνσις θέλει ἀυξήσῃ τὰς ἀποδόσεις εἰς γάλα, κρέας κ.λ.π. χωρὶς νὰ θίξῃ τὰς καλὰς ἰδιότητας τῆς φυλῆς, ὡς τῆς ἰσχυρᾶς κράσεως κ.λ.π. Παραλλήλως βεβαίως πρὸς τὴν προσπάθειαν ταύτην καὶ μία ἀτομικὴ ἐκλογή μεταξὺ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς φυλῆς, εἰς τὰ ἄτομα τὰ φέροντα ἐκδηλοῦν τὰ χαρακτηριστικά τῆς φυλῆς καὶ κυρίως τὰς ἐχούσας ἰδιαιτέραν σημασίαν μορφολογικὰς ἢ παραγωγικὰς ἰδιότητας, καὶ ἢ ἀναπαραγωγῇ τούτων εἴτε συγγενικῶς εἴτε ἐν διασταυρώσει εἶναι δυνατὸν νὰ δώσουν ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα.

Παλαιότερον εἶχε γίνει προσπάθεια βελτιώσεως τῆς φυλῆς διὰ διασταυρώσεως μετὰ τῆς εἰσαχθείσης φυλῆς τῶν παχουῶρων προβάτων τῆς Χίου. Λόγω τῶν μεγάλων τῶν ὅμως ἀπαιτήσεων δὲν κατέστη δυνατὸς ὁ ἐγκλιματισμὸς τῶν τελευταίων τούτων καὶ ἔχουσι παραμείνει ἐλάχιστα μόνον ἄτομα, προϊόντα τῆς διασταυρώσεως ταύτης, διατρεφόμενα μόνον ὡς οἰκόσιτα.

Βοσκαί. Διακρίνονται εἰς δύο κατηγορίας.

Α' Θεριναί Εἰς ταύτας διαμένουν τὰ ποίμνια ἀπὸ τῆς 1ης Μαΐου μέχρι τῆς πρώτης πτώσεως τῆς χιόνος κατὰ τὸ φθινόπωρον εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ ὄρους.

Διαιροῦνται εἰς τρεῖς τομεῖς : 1) τομεὺς «Πέτρας», ἐκτάσεως 7000 στρεμμάτων περίπου, 2) τομεὺς «Δοκάνου», ἐκτάσεως 8000 στρεμμάτων καὶ 3) τομεὺς «Κατσοκογιάννη», ἐκτάσεως 4000 στρεμμάτων. Ἐκαστος κτηνοτρόφος εἶναι ἐλεύθερος ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῆς θέσεως τοῦ ποιμνιοστασίου του (μαντρί) εἰς οἰονδήποτε ἐκ τῶν τριῶν τομέων. Συνήθως ὅμως γίνεται προσυεννόησις μεταξὺ τῶν κτηνοτρόφων εἰς τρόπον ὥστε τὰ ποίμνια νὰ εὐρίσκωνται διασκορπισμένα εἰς ὀλόκληρον τὴν ἔκτασιν. Ἐκαστος κτηνοτρόφος εἶναι ἐλεύθερος νὰ βοσκήσῃ τὸ ποιμνίον του εἰς οἰονδήποτε θέσιν τῆς περιοχῆς. Ἡ θερινὴ βοσκή παρουσιάζεται ἄφθονος καὶ ὑπερεπαρκεῖ διὰ τὸν ὑπάρχοντα ἀριθμὸν προβάτων. Ἐνεκα τούτου οὐδεμίαν μέριμναν λαμβάνεται διὰ τὴν συστηματικὴν βοσκήν καὶ τὸν διαχωρισμὸν τῆς βοσκῆς εἰς «γαλαροτόπι», «στεροτόπι» κ.λ.π.

Τὸ ἐνοίκιον ὅπερ καταβάλλεται δι' ἕκαστον ἐκ τῶν τριῶν τούτων βοσκοτόπων ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ ἐνοικιοστασίου βοσκῆς μὲ βάσιν τὸ μίσθωμα τοῦ 1940. Εἶναι δὲ τὸ 200πλάσιον τοῦ θερινοῦ τοιοῦτου τοῦ 1940 καὶ ἀντιστοιχεῖ εἰς 2.244.000 διὰ τὸν τομέα τῆς «Πέτρας», 2579.400 διὰ τὸν τομέα τοῦ «Δοκάνου» καὶ 640.000 δρχ. διὰ τὸν τομέα τοῦ «Κατσοκογιάννη». Ταῦτα ἀθροιζόμενα καὶ διαιρούμενα διὰ τοῦ ἀριθμοῦ

των προβάτων άτινα διетράφησαν καθ' εκάστην θερινήν περίοδον διδουν τὸ ἀναλογοῦν ποσὸν δι' εκάστην κεφαλὴν. Τοῦτο κυμαίνεται μεταξὺ τῶν 1500—2500 δρχ. κατὰ τὰ διάφορα ἔτη.

Β'. Χειμεριναί. Ὡς τοιαῦται χρησιμοποιοῦνται εἴτε αἱ χειμεριναὶ βοσκαὶ τοῦ χωρίου Λιλαίας χρησιμοποιοῦμεναι ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν προβάτων τοῦ χωρίου τούτου, διὰ τὰ ποίμνια ἄτινα νομαδίζουν, εἴτε ἡ περιοχή πέριξ τοῦ χωρίου κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον κατὰ τὴν ὁποίαν εἶναι ἀκάλυπτος ἀπὸ χιόνος, διὰ τὰ διαμένοντα εἰς τὸ χωρίον ποίμνια κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον.

1. Βοσκαὶ Λιλαίας Αὗται περιλαμβάνουν δύο κατηγορίας βοσκῶν, τὰς βοσκὰς ἀκαλλιεργήτων ἐκτάσεων καὶ τὰς βοσκὰς καλλιεργουμένων τοιούτων.

α) **'Ακαλλιέργητοι.** Πρόκειται περὶ ἑνὸς τεμαχίου ἐκτάσεως 250 στρεμμάτων, μὲ πλουσιωτάτην βλάστησιν, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ὡς ἡ πλέον ἐκλεκτὴ βοσκή. Εἰς ταύτην ὁμως δύνανται νὰ βοσκῆσουν μόνον τὰ ποίμνια ἄτινα ἔβωσκον καὶ πρὸ τοῦ 1940 καὶ ὡς ἐκ τούτου προστατεύονται ὑπὸ τοῦ Ἐνοικιοστασίου. Λόγῳ τῆς περιορισμένης τῆς ἐκτάσεως ἐν σχέσει πρὸς τὸν μεγάλον ἀριθμὸν διατρεφόμενων προβάτων καταβάλλεται κάθε δυνατὴ προσπάθεια διὰ τὴν καλυτέραν ἀξιοποίησιν τῆς καὶ τὴν ἀποφυγὴν κάθε σπατάλης, ἐφαρμοζομένου λελογισμένου συστήματος βοσκῆσεως. Αὕτη διαιρεῖται εἰς τρία τμήματα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μὲν ἐν χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν βοσκὴν τῶν ἐγκύων ἄμα τῇ καθόδῳ τῶν ἐκ τῶν θερέτρων (χεινοπαριό), τὸ δευτέρον χρησιμοποιεῖται διὰ τὰς ἐπιτόκους ἐγκύους ὀλίγας ἡμέρας πρὸ καὶ μετὰ τὸν τοκετὸν (γεννολιβαιο) καὶ τὸ τρίτον διὰ τὰ πρόβατα μετὰ τὸν τοκετὸν (γαλαροτόπι). Μὲ τὴν περάτωσιν τοῦ τοκετοῦ ἐνοῦνται ὅλα τὰ πρόβατα τὰ ὁποῖα εἶναι ὅλα πλέον γαλάρια καὶ συνεχίζεται ἡ βόσκησις κατὰ τμήματα, ἀλλάσσοντα ἀνὰ ἐκάστην 15μερίαν. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἀποφεύγεται τὸ καταπάτημα καὶ ἡ σπατάλη τῆς βοσκῆς, εἰς τὸ μεσολαβοῦν δὲ διαστήμα τὸ ἐνὸς μηνὸς δι' ἕκαστον τμήμα, κατὰ τὸ ὁποῖον δὲν βόσκεται, δίδεται καιρὸς εἰς τὸ χόρτον ν' ἀναπτυχθῇ ἐλευθέρως. Τὰ στεῖρα, κριοί, ζυγούρια κ.λ.π. δὲν λαμβάνουν μέρος εἰς τὴν βόσκησιν τῆς βοσκῆς ταύτης, ἀλλὰ χωρίζονται καὶ βόσκουν ἰδιαιτέρως εἰς ἑτέραν βοσκὴν ἐκ τῶν τοιούτων τῶν καλλιεργουμένων ἐκτάσεων.

β) **Βοσκαὶ καλλιεργουμένων ἐκτάσεων.** Περιλαμβάνουν τὰ ἀγροτεμάχια ἄτινα δὲν ἔχουν καλλιεργηθῆ διὰ χειμερινῶν καλλιεργειῶν. Διαίρουνται εἰς πολλὰ τμήματα, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἐκτίθεται ὑπὸ τῆς κοινότητος Λιλαίας εἰς πλειοδοτικὴν δημοπρασίαν. Θεωροῦνται κατωτέρας ποιότητος βοσκαὶ ἀφ' ἑνὸς λόγῳ τῆς πτωχοτέρας τῶν βλαστῆσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἔνεκα τῶν κινδύνων τῆς διστομιάσεως (κλαπάτσα), εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι ἐκτεθειμένα τὰ βόσκοντα εἰς αὐτὰς πρόβατα, καθόσον τὰ ὑπόγεια ὕδατα εἰς πολλὰ σημεῖα ἀνέρχονται μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους καὶ σχηματίζουν ἔλξη.

2. Βοσκαὶ Ἐπταλόφου. Τὰ εἰς τὸ χωρίον διαμένοντα κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον πρόβατα διατρέφονται κατὰ τὰς ἡμέρας

κατά τὰς ὁποίας τὸ ἔδαφος εἶναι κεκαλυμμένον ὑπὸ χιόνων δι' ἀποθηκευμένων ζωοτροφῶν. Τὰς ὑπολοίπους ὅμως ἡμέρας μέχρι τῆς 1. Μαΐου, ὁπότε ἀνέρχονται πρὸς τὰ θερινά, χρησιμοποιοῦνται ὡς βοσκαὶ αἱ κλιτύες τῶν ὄρέων, αἱ ὄμαλαι χαράδραι ὡς καὶ οἱ ἀγροὶ οἷτινες εὐρίσκονται ἐν ἀγροναπαύσει ἢ πρόκειται νὰ σπαροῦν μὲ ἔαρινὰς καλλιέργειας, καὶ κυρίως αἱ ἐκτάσεις αἱ εὐρισκόμεναι εἰς τὰ χαμηλότερα σημεῖα τῆς περιοχῆς. Πολλάκις μάλιστα τὰ κεφαλάρια τῶν ἀγρῶν, αἱ παρυφαὶ τῶν ὁδῶν, κ.λ.π. ἀποκαλύπτονται ἀπὸ τὰς χιόνας διὰ πτύων ὑπὸ τῶν ποιμένων, ἵνα ἀκολουθήσῃ τὸ ποιμνιὸν καὶ βοσκήσῃ τὴν ὀλίγην ὑπάρχουσαν χλόην.

Γενικῶς αἱ χειμεριναὶ βοσκαὶ ἐμφανίζονται ὡς ὁ μεγαλύτερος περιοριστικὸς παράγων εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς προβατοτροφίας. Προσέτι ἢ ἐπὶ τὸ ἐντατικώτερον ἐκμετάλλευσιν τῶν καλλιεργησίμων ἔδαφῶν δι' ἄλλεπαλλήλων φθινοπωρινῶν ὀργωμάτων, χρήσεως λιπασμάτων πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς ἀγροναπαύσεως, ὡς καὶ ἡ τάσις τῆς καλλιέργειας καὶ αὐτῶν τῶν ὀλίγων ἀπομενουσῶν βοσκῶν, δυσκολεύουν περισσότερον τὸ πρόβλημα τῆς ἐξευρέσεως χειμερινῶν βοσκῶν.

Σχηματισμὸς τοῦ Ποιμνίου.

Κατὰ τὸ θέρος ἕκαστος ποιμὴν ἐγκαθίσταται εἰς ἴδιον μέρος (στρουθγα) ἀναλαμβάνων μόνος του τὴν βόσκησιν τοῦ ποιμνίου του. Εἰς περιπτώσεις ὅμως κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ἀριθμὸς τῶν προβάτων τοῦ ποιμνίου εἶναι μικρότερος τῶν 100, ἐνοῦνται δύο ἢ τρία ποιμνία ὁμοῦ εἰς ἓν τοιοῦτον. Κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον σχηματίζονται τόσαι ὀμάδες ποιμνίων ὅσαι καὶ αἱ βοσκαί. Τὰ ποιμνία ταῦτα βόσκουν ὁμοῦ καθ' ὄλην τὴν ἡμέραν καὶ μόνον τὸ ἑσπέρασ χωρίζει ἕκαστος ποιμὴν τὰ πρόβατά του καὶ τὰ σταυλίζει εἰς ἴδιον μανδρὶ.

Κατὰ μέσον ὄρον ὁ ἀριθμὸς προβάτων ἑκάστου ποιμνίου ἀνέρχεται εἰς 150 - 200. Ἐν ποιμνιὸν ἐκ 200 κεφαλῶν ἔχει τὴν ἑξῆς σύνθεσιν.

Πρόβατα πρῶτῶς γεννῶντα (γαλάρια)	100	(50%)
» ὀψίμως » »	20	(10%)
» στεῖρα	20	(10%)
» Κριοὶ	6	(3%)
* Ἀμνάδες ἐνὸς ἢ δύο ἐτῶν (ζυγοῦρια - μιλιώρια)	50	(25%)
Νεαρά ἄρρενα διὰ μελλοντικὴν ἀντικατάστασιν τῶν Κριῶν (σπορίδι)	4	(2%)

* Ὑπολογίζονται δηλαδὴ 60% γεννήσεις ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν προβάτων. Ἐξ αὐτῶν τὰ 10% θνήσκουν καὶ τὰ ὑπόλοιπα κατὰ χονδρικὸν λογαριασμὸν εἶναι 50% ἄρρενα καὶ 50% θήλεα, ἧτοι ἐκ τοῦ συνόλου κρατοῦνται ἐτησίως πρὸς ἀναπαραγωγὴν περίπου 45% θήλεα καὶ 4-6 ἄρρενα (δηλαδὴ περισσότερα τῶν ἀναγκαιούτων διὰ τὴν κάλυψιν φυσικῶν ἀναγκῶν, λόγω κινδύου

μειώσεως ἐξ ἐπιδημιῶν, ψύχους κ.λ.π.). Αἱ πρὸς ἀναπαραγωγὴν κρατούμεναι ἀμνάδες (ζυγοῦρια) ὀχεύονται κατὰ πρῶτον τὸ θέρος τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς ἡλικίας των, γινόμεναι «γαλάρια», διατηροῦνται μέχρις ὅτου γεννήσουν τὸν ἕκτον ἀμνὸν καὶ εἰς ἡλιθιασθῶνται μέχρις ὅτου γεννήσουν τὸν ἕκτον ἀμνὸν καὶ εἰς ἡλιθιασθῶνται μέχρις ὅτου γεννήσουν τὸν ἕκτον ἀμνὸν καὶ εἰς ἡλιθιασθῶνται. Ἡτοι ἐκκαθαρίζονται κατ' ἔτος κίαν 7-8 ἐτῶν ἀντικαθίστανται. Ἡτοι ἐκκαθαρίζονται κατ' ἔτος 10% περίπου ἐξ αὐτῶν. Ἐπειδὴ ἑτησίως κρατοῦνται ἐκ τῶν γεννηθέντων, κατὰ τὰ ὡς ἄνω, 27% θῆλεα καὶ 2% ἄρρενα, ἦτοι 29%, τὸ ποῖμνον, παρὰ τὴν ἀντικατάστασιν τῶν γενηρακῶν, θεωρητικῶς δέον νὰ αὐξηθῆ κατὰ 19% (29-10=19), ἐάν δὲν ὑποστῆ, ὡς συνήθως, μείωσιν ἐκ φθορᾶς, ψύχους, ἐπιζωτικῶν κ.λ.π. ὑπολογιζομένην εἰς 10%, εἰς τρόπον ὥστε ἡ πραγματικὴ αὐξησης νὰ κυμαίνεται μεταξύ 7-12%, ἀναλόγως τῶν εὐνοικῶν ἢ δυσμενῶν συνθηκῶν τοῦ ἔτους.

Διαμὸνὴ τοῦ προβάτου. Ὡς τόπος ἐγκαταστάσεως τοῦ ποιμνιοστασίου ἐκλέγεται τὸ μάλλον ὑπὴνεμον τοῦ λειβαδίου ἢ καὶ ἐκτός αὐτοῦ ἀλλ' εἰς θέσιν τοιαύτην ὥστε νὰ μὴν ἀπέχη πολὺ τῆς βοσκῆς. Εἰς τὸν τόπον αὐτὸν συγκεντρώσεως τοῦ ποιμνίου (στάνην) κατασκευάζονται τὰ «μανδριά» ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ζῶων καὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους. Εἰς τὰ θέρετρα ἀπλουστεύονται συνήθως εἰς ἕνα τοῖχον ἐκ ξηρολιθιδᾶς ὕψους ἑνὸς μέτρου, κυκλικοῦ σχήματος. Ἐπὶ τοῦ τοίχου τοποθετοῦνται ξηροὶ κλάδοι ἐν εἴδει φράκτου, οἷτινες πολλάκις ἀντικαθιστοῦν καὶ τὴν ξηρολιθιδίαν. Αἱ διαστάσεις τῆς μάνδρας εἶναι βεβαίως ἀνάλογοι πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν προβάτων τοῦ ποιμνίου πάντως εἶναι λίαν περιορισμένοι μὴ ὑπερβαίνουσαι τὰ 0,50 μ² ἀνά πρόβατον, καθόσον ἡ μάνδρα χρησιμοποιοεῖται μόνον διὰ τὸ ἀμελγμα τῶν προβάτων. Κατὰ τὸν ὑπολοιπὸν χρόνον ταῦτα ἢ εὐρίσκονται εἰς τὴν βοσκήν ἢ σταυλίζονται ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν δένδρων τῶν εὐρισκομένων πλησίον τῆς στάνης.

Εἰς τὰ χειμαδιὰ ὁμοῦ εἶναι ἀπαραίτητοι αἱ σταυλικαὶ ἐγκαταστάσεις. Πρὸς τοῦτο χρησιμοποιοῦνται τὰ λεγόμενα «μανδριά», κατασκευαζόμενα ἐκ κλάδων κυρίως πλατάνου, ἔχοντα κυκλικὸν σχῆμα. Εἶναι ἀνοικτὰ πρὸς τὰ ἄνω καὶ σκεπάζεται μόνον ὁ περιφερειακὸς δακτύλιος τοῦ κύκλου ἐκ τῆς κλίσεως ἢ λαμβάνουν οἱ κλάδοι (60° περίπου). Παραπλευρῶς τοῦτου ὑπάρχει καὶ ἕτερον μικρότερον τετραγώνου σχήματος μὲ τοιχώματα ἐπίσης ἐκ κλάδων σκεπασμένα ὁμοῦ διὰ φύλλων λευκοσιδήρου (σίγκου) ὅπερ χρησιμοποιοεῖται πρὸς ἐνσταυλισμὸν τῶν ἀμνῶν. Ἐσχάτως ὁμοῦ ἤρχισεν ἡ ἀντικατάστασις τῶν μανδρῶν τούτων δι' ὑποστέγων, σκεπασμένων διὰ φύλλων λευκοσιδήρου ἢ κεράμων κατασκευαζομένων ἐν τὸς τοῦ χωρίου Λιλαίας.

Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὰ διαχειμάζοντα εἰς τὸ χωρίον τῆς Ἐπταλόφου ποίμνια.

Αἱ διαστάσεις τῶν ποιμνιοστασίων τούτων ρυθμίζονται εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀναλογοῦν 0,50 - 0,60 μ² κατὰ πρόβατον. Διὰ τὸν ἐνσταυλισμὸν π.χ. 100 προβάτων θὰ ἀπαιτηθῆ ὑπόστεγον μὲ

διαστάσεις 14X4 μέτρων, ἤτοι χῶρος 56 μ². Ἐνίοτε πλησίον τοῦ ὑποστέγου τούτου κτίζονται καὶ ἄλλα μικρότερα τοιαῦτα ἢ καὶ ἐκ τοῦ ἰδίου χωρίζονται μικρότεροι χῶροι διὰ τὸν χωριστὸν ἐνσταυλισμὸν τῶν ἀμνῶν, κριῶν κ.λ.π.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ II

Ἀναπαραγωγή τοῦ προβάτου

Τὰ θήλεα πρόβατα χρησιμοποιοῦνται συνήθως διὰ τὴν ἀναπαραγωγὴν ἀπὸ τοῦ 16ου—18ου μηνὸς μέχρι τῆς 5ης ἕως 6ης γέννας, δηλ. μέχρι ἡλικίας 7—8 ἐτῶν. Τὰ ἄρρενα χρησιμοποιοῦνται καὶ ταῦτα ἀπὸ τῆς ἡλικίας 18 μηνῶν μέχρι τοῦ 6ου καὶ 7ου ἔτους τῆς ἡλικίας των. Εἰς ἕκαστον κριδὸν ἀναλογοῦν 15—30 θήλεα, ἀναλόγως τῆς ἡλικίας τῶν κριῶν καὶ τοῦ τρόπου διατροφῆς καὶ συντηρήσεώς των. Ὁ ὄργασμὸς ἐμφανίζεται ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουνίου μέχρι τέλους τοῦ Αὐγούστου ἢ καὶ ἀργότερον.

Ἐκλογὴ γονέων

Κριὸς. Τὰ προτερήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα τοῦ κριοῦ πρέπει νὰ προκαλέσουν τὴν προσοχὴν μας, διότι συμβάλλουν τὰ μέγιστα εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν χαρακτηριστικῶν ἰδιοτήτων τῶν ἀπογόνων. Ὁ ρόλος τοῦ κριοῦ εἰς τὸ ποίμνιον εἶναι μεγίστης σπουδαιότητος. Διότι ἐν θῆλυ πρόβατον δίδει ἕνα μόνον ἀμνὸν τὸ ἔτος, ἐνῶ ὁ κριὸς εἶναι ὁ πατὴρ ὄλων τῶν ἀμνῶν.

Ἐπειδὴ, ὅπως καὶ εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἑλλάδα, δὲν ὑπάρχουν γενεαλογικὰ βιβλία, ἅτινα θὰ ἠδύνατο νὰ μᾶς βοηθήσουν εἰς τὴν ἐξακριβωσιν τῶν στοιχείων ἑνὸς κριοῦ, ἀναγκαζόμεθα νὰ καταφεύγωμεν εἰς τὸν ἐμπειρικὸν τρόπον ἐκτιμῆσεως τῆς ἀξίας του.

Ἡ ἀξία ἑνὸς κριοῦ ἐξαρτᾶται κυρίως ἐκ τοῦ γενοτύπου του (κληρονομικῆς του συστάσεως), τῆς ἡλικίας του, τῆς καταστάσεως τῆς ὑγείας του καὶ τῶν συνθηκῶν διατροφῆς του. Ὁ γενότυπος βεβαίως ἑνὸς κριοῦ εἶναι δύσκολον νὰ προσδιορισθῇ χωρὶς τὴν τήρησιν γενεαλογικοῦ βιβλίου. Ἡ ἐκτίμησις του γίνεται χονδρικῶς, ἐκ τοῦ φαινοτύπου του καὶ τῶν ἰδιοτήτων ὡς πρὸς τὰς ἀποδόσεις, τὴν σωματικὴν διάπλασιν κ.λ.π. τῆς μητρὸς του. Κληρονομικὸς ἔλεγχος τῶν ἀπογόνων δὲν εἶναι δυνατὸς διότι ἡ βάτευσις εἶναι ἐλευθέρα. Γενικῶς ὁ κριὸς πρέπει νὰ εἶναι ρωμαλέος, νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ φυλετικὰ γνωρίσματα τῆς φυλῆς καὶ τοῦ τύπου τὸν ὁποῖον ἐπιζητοῦμεν, νὰ εἶναι εὐσαρκος καὶ οὐχὶ παχύσαρκος. Οἱ παχεῖς κριοὶ δὲν ἔχουν τὸ σφρίγγος τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖται διὰ τὴν βάτευσιν.

Ἡ καλυτέρα ἡλικία ἐνάρξεως τῆς ἀναπαραγωγικῆς χρησιμοποίησεως ἑνὸς κριοῦ εἶναι ὁ 18ος μῆν, ὅποτε ὁ κριὸς θὰ ἔχη ἀποκτήσει ὄλην τὴν δραστηριότητα, τὴν ἀντοχὴν καὶ τὴν γονιμοποιητικὴν του ἰκανότητα. Δύναται δὲ νὰ ἐκτελέσῃ περὶ τὰς 50—80 βατεύσεις εἰς μίαν περίοδον βατεύσεων. Εἰς τὴν ἐλευθέραν ὁμοῦ βάτευσιν ὑπολογίζον-

ται περί τὰ 25 θήλεα δι' ἓνα κριόν, διότι διὰ τοῦ τρόπου τούτου βατεύσεως γίνεται μεγάλη σπατάλη τοῦ σπέρματος τῶν κριῶν.

Προβατίνα. Σπουδαῖος εἶναι ἐπίσης καὶ ὁ ρόλος τῆς προβατίνας—μητρός, διότι αὕτη διατρέφει τὸ ἔμβρυον κατὰ τὴν ἔγκυμοσύνην, καθὼς καὶ τὸ νεογέννητον κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τῆς ἀναπτύξεώς του. Δὲν γίνεται καμμία ἐπιλογή τῶν ἀμνάδων ἀλλὰ κρατοῦνται αὗται ὅλαι διὰ τὴν ἀναπαραγωγὴν, ἐφ' ὅσον βεβαίως αἱ λοιπαὶ συνθήκαι ἐπιτρέπουν τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ποιμνίου.

Εἰσάγονται εἰς τὴν ἀναπαραγωγὴν κυρίως ἀπὸ τοῦ 18ου μηνός καὶ σπανιώτερον ἔν μικρὸν ποσοστὸν ἀπὸ τῆς ἡλικίας 7 μηνῶν κατὰ τὰ καλὰ κτηνοτροφικὰ ἔτη. Ἀπομακρύνονται τῆς ἀναπαραγωγῆς μετὰ τὴν 5ην ἢ 6ην γένναν, δηλ. ἅμα συμπληρώσουν τὸ 7ον—8ον ἔτος τῆς ἡλικίας. Τότε ἡ προβατίνα τρέφεται καλύτερον διὰ νὰ παχυνθῇ ὅσον εἶναι δυνατόν καὶ ἀποστέλλεται εἰς τὸ κρεοπωλεῖον. Ἡ πάχυνσις ὁμῶς τοιούτων προβάτων εἶναι δύσκολος, διότι προϊόντος τῆς ἡλικίας πίπτουν καὶ οἱ ὀδόντες των καὶ οὕτω ἡ βόσκησις καὶ ἡ διατροφή των δυσχεραίνεται.

Βάτευσις. Γίνεται ὅταν ἡ προβατίνα εὐρίσκεται ἐν ὄργασμῳ. Ὁ ὄργασμός, ἂν καὶ δύναται νὰ ἐμφανισθῇ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους, ἐν τούτοις λόγω τῆς κακῆς διατροφῆς, διαμονῆς κ.λ.π. ἐμφανίζεται μόνον εἰς ὠρισμένας ἐποχάς. Διαρκεῖ 23—48 ὥρας καὶ εἰς περιπτώσιν μὴ γονιμοποιήσεως ἐπανεμφανίζεται μετὰ 15—20 ἡμέρας. Μετὰ τὴν γέννησιν τῶν ἀμνῶν ὁ ὄργασμός δὲν ἐπαναλαμβάνεται παρὰ μόνον μετὰ τὸν ἀπογαλακτισμόν.

Ὁ πρῶτος ὄργασμός ἐμφανίζεται εἰς τὰς ἀμνάδας εἰς ἡλικίαν 6—7 μηνῶν. Διὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς ἡλικίας ταύτης ἢ καὶ ὀλίγον ἑνωρίτερον ἀκόμη, πρέπει νὰ γίνεται χωρισμός τῶν φύλων, ἐάν δὲν ἐπιθυμοῦμεν γονιμοποιήσεις εἰς τὴν ἡλικίαν ταύτην.

Ἐποχὴ βατεύσεως. Ἐθεωρεῖτο κάποτε ὡς καλύτερα ἐποχὴ βατεύσεως ἡ ἐποχὴ τοῦ ὄργασμοῦ τῶν ἀγρίων ζώων. Τὰ οἰκιακὰ ὁμῶς ζῶα δύνανται νὰ παρεκκλίνουν ἀπὸ τὸν κανόνα αὐτόν, ὥστε νὰ ἐπιτυγχάνωνται εἰς αὐτὰ κανονικαὶ γονιμοποιήσεις εἰς κάθε ἐποχὴν. Ἀπὸ τὴν σκοπιμότητα καὶ τὰς συνθήκας ἐκμεταλλεύσεως ἐξαρτᾶται λοιπὸν ἡ ἐποχὴ βατεύσεως.

Ἄφου ὀρισθῇ ἡ συμφέρουσα ἐποχὴ βατεύσεως, καταβάλλεται κάθε δυνατὴ προσπάθεια οὕτως ὥστε ἡ διάρκεια βατεύσεως νὰ περιορισθῇ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερο ἵνα καὶ αἱ γεννήσεις συμπέσουν, διευκολυνομένων οὕτω τῶν ἐργασιῶν τοῦ τοκετοῦ.

Πάντως ἕκαστος ποιμὴν, ἀναλόγως μὲ τὴν ποιότητα τῶν χειμερινῶν βοσκῶν τὰς ὁποίας διαθέτει, τὰς σταυλικὰς ἐγκαταστάσεις του καὶ τὰς δυνατότητας χρησιμοποιήσεως ἀποθηκευμένων ζωοτροφῶν, καθορίζει καὶ τὴν ἐποχὴν βατεύσεως τοῦ ποιμνίου του.

Βάτευσις Ἰουνίου—Ἰουλίου. Δι' αὐτῆς ἐπιδιώκομεν πρῶτους ἀμνοὺς οἱ ὁποῖοι θα διατεθοῦν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Χριστουγέννων. Ἐπιπροσθέτως ἐπιτυγχάνομεν μεγαλύτεραν διάρκειαν γαλακτοπαρα-

γωγής με μεγαλύτεραν απόδοσιν γάλακτος. Ἐπίσης οἱ ἄμνοι θὰ εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένοι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς μεταβάσεως ἐκ τῶν χειμαδιῶν εἰς τὰ θέρετρα καὶ δύνανται νὰ ἀντέχουν εἰς τὰς πορείας.

Ἡ τοιαύτη ὄμως ἐποχὴ βατεύσεων προϋποθέτει καλοὺς σταύλους διὰ τὸν ἐνσταυλισμὸν τῶν νεογενήτων καὶ ἀποθηκευμένας ζωοτροφὰς διὰ τὴν διατροφήν τῶν ἄμνων καὶ τῶν μητέρων των. Διὰ τοὺς λόγους τούτους σπανίως γίνονται κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην βατεύσεις.

Βάτευσις Ἰουλίου—Αύγουστου. με ἐποχὴν τοκετῶν τῶν Ἰανουάριον—Φεβρουάριον. Γίνεται μόνον ὑπὸ τῶν κτηνοτρόφων οἵτινες διαθέτουν καλὰ χειμαδιὰ καὶ καταλλήλους ἐγκαταστάσεις καὶ προϋποθέτουν καλὰ κτηνοτροφικὰ ἔτη, ἢ ἐν ἀνάγκῃ συμπληρωματικὴν τροφήν. Ἄλλως ὑπόκεινται εἰς πολλοὺς κινδύνους ἐκ τοῦ ψύχους καὶ τῆς ἐλλείψεως ζωοτροφῶν.

Βάτευσις Σεπτεμβρίου—Ὀκτωβρίου. Εἶναι ἡ κυρία ἐποχὴ βατεύσεων. Οἱ ἄμνοι οἱ ὁποῖοι θὰ γεννηθοῦν κατὰ τοὺς μῆνας Φεβρουάριον—Μάρτιον δὲν θὰ ἀπαιτήσουν σταυλικὰς ἐγκαταστάσεις ἢ τουλάχιστον θὰ ἔχουν ἀνάγκην ἐλαφροτέρων τοιούτων, ἢ δὲ βλάστησις παρουσιάζεται ἀφθονωτέρα τόσον διὰ τὰς μητέρας, ἵνα παράγωσι περισσότερο γάλα καὶ διατρέψωσι καλύτερον τοὺς ἄμνους των, ὅσον καὶ διὰ τοὺς ἰδίους τοὺς ἄμνους ὅταν ἀναπτυχθοῦν καὶ εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὴν χρησιμοποιοῦσιν.

Βάτευσις Δεκεμβρίου Ἰανουαρίου. Γίνεται κυρίως εἰς προβατίνας αἱ ὁποῖαι ἀπέβαλον καὶ παρουσίασαν πάλιν ὄργανον. Ἐπίσης καὶ εἰς ὠρισμένας εὐτραφεῖς ἀμνάδας αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἤδη ἡλικίαν ἑνὸς ετοῦς.

Προπαρασκευὴ τῶν βατεύσεων. Ἡ καλὴ διατροφή εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ὄργανου καὶ τὴν ἐπιδιωκομένην γονιμοποίησιν. Πρόσθετος χορήγησις καρποῦ βρόμης δύο ὀκάδων ἡμερησίως διὰ τοὺς κριοὺς καὶ μίᾱς διὰ τὰς προβατίνας, ἕνα μῆνα πρὸ τῆς βατεύσεως, ὑποβοηθεῖ τὰ μέγιστα. Οὐδενίᾳ ὄμως τοιαύτῃ μέριμνᾳ λαμβάνεται καὶ ἀπομένει μόνον ἡ βοσκή, ἢ ὁποῖα πολλάκις βελτιοῦται διὰ τῆς πτώσεως πρῶτων φθινοπωρινῶν βροχῶν. Ἐπίσης, ἵνα ἀναλάβουν ἐκ τῆς ἐξαντλήσεως τὴν ὁποῖαν ἐπιφέρει ἡ γαλακτοπαραγωγή, παύεται ἡ ἄλμεξις ἕνα ἢ δύο μῆνας πρὸ τῆς βατεύσεως.

Τρόπος βατεύσεως. Ὅταν ἔλθῃ ἡ ἐποχὴ τὴν ὁποῖαν ἕκαστος κτηνοτρόφος ἔχει ὀρίσει ὡς ἐποχὴν βατεύσεως, ἐνοῦνται οἱ κριοὶ μετὰ τὸ ὑπόλοιπον ποιμνιον. Ἔως τότε οἱ κριοὶ παραμένουν χωρισμένοι τοῦ ὑπολοίπου ποιμνίου ἀπὸ τῆς ἀνοίξεως, δηλαδὴ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ πρώτου ὄργανου.

Ἡ βάτευσις γίνεται ἐλευθέρως καὶ χωρὶς καμμίαν ἰδιαιτέραν φροντίδα ἐκ μέρους τοῦ κτηνοτρόφου. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ διαμάχη τῶν κριῶν διὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ θήλεος. Ἐξελλίσσεται δὲ πολλάκις εἰς πραγματικὴν τιτανομαχίαν μέχρι πλήρους ἐξοντώσεως τοῦ ἀντιπάλου. Εἰς τοιαύτας περιπτώσεις ὁ ποιμὴν πρέπει νὰ εἶναι πεπειραμένος καὶ ψύχραιμος διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ χωρίσῃ τοὺς διαμαχομένους κριοὺς,

χωρίς να δεχθῆ ἄγρια κτυπήματα ἀπὸ τὰ πρὸ ὀλίγου ἡμερώτατα ταῦτα ζῶα.

Ἐγκυμοσύνη. Μετὰ τὴν γονιμοποίησιν τοῦ ὠοῦ ὑπὸ τοῦ σπερμάτοζωαρίου ἀρχίζει ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμβρύου ἐντὸς τῆς μήτρας. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τὸ ποίμνιον χρειάζεται μεγάλην προσοχὴν καὶ ὁ ποιμὴν πρέπει νὰ ἐπαγρυπνῆ κατὰ τὴν στιγμήν τῆς εισόδου καὶ ἐξόδου τῶν προβάτων, διὰ νὰ μὴ ὑποστοῦν αἱ ἔγκυοι προβατῖναι πιέσεις καὶ μωλωπισμούς. Τὸ βάδισμα τῶν ἐγκύων πρέπει νὰ εἶναι ἀργό, καὶ ἡ τροφή ἐκλεκτὴ καὶ πλουσία, οὐχὶ ὅμως καὶ παχυντικὴ. Ἐπίσης δὲν πρέπει νὰ χορηγοῦνται εὐρωτιώσαι ἢ παγωμένοι τροφαί, ὡς καὶ νὰ χρησιμοποιῶνται βοσκαὶ προκαλοῦσαι τυμπανίτιδας (τριφυλλέωνες, ὕγροι βοσκότοποι κλπ.).

Ἡ ἐγκυμοσύνη διαρκεῖ 144—153 ἡμέρας, δηλαδὴ 5 μῆνας περίπου. Ἡ παύσις τοῦ ὄργασμοῦ δεόν νὰ θεωρῆται ἐνδεικτικὸν σημεῖον τῆς ἐπιτυχοῦς γονιμοποιήσεως. Ἀσφαλέστερον ὅμως τοιοῦτον εἶναι ἡ αὔξησις τῶν διαστάσεων τῆς κοιλίας ἢ ὁποία ἀρχεται ἀπὸ τοῦ δευτέρου μηνός. Πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐγκυμοσύνης ἡ κοιλία καταπίπτει, οἱ δὲ μαστοὶ ἀρχίζουν νὰ ἀναπτύσσωνται. Εἰς τὸ τελευταῖον δὲ στάδιον παρατηρεῖται σπάργῃ τοῦ αἵδοιου καὶ ἐκκρίσις ὕγρων. Εἶναι ἡ στιγμή κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ποιμὴν πρέπει νὰ ἐντείνῃ τὴν ἐπαγρύπνησίν του καὶ νὰ ὀδηγήσῃ τίς «ἐτοιμόγεννες» προβατῖνες εἰς ἰδιαιτέρον μέρος βοσκῆς (γεννολεῖβαδο) εἴτε εἰς ἴδιον διαμέρισμα—ὅταν πρόκειται διὰ ἐνσταυλισμένον ποίμνιον—εὐρύχωρον καὶ στεγανόν.

Τοκετός. Εἰς ἓνα κανονικὸν τοκετὸν δεόν νὰ ἀναμένωμεν τὴν ἐμφάνισιν εἰς τὸ αἶδοιον πρῶτον τῶν δύο ἐμπροσθίων ποδῶν καὶ ἀκολούθως τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβρύου ἢ ἔστω καὶ τῶν δύο ὀπισθίων ποδῶν. Εἰς διαφορετικὴν περίπτωσιν ὁ τοκετός γίνεται δύσκολος καὶ ἐπίπονος. Εἰς τοιαύτας περιπτώσεις καθίσταται ἀπαραίτητος ἡ ἐπέμβασις ἐνὸς ἐλδικοῦ, ἵνα τοιποθετήσῃ τὸ ἔμβρυον εἰς τὴν κανονικὴν του θέσιν καὶ διευκολύνη οὕτω τὸν τοκετόν. Τοιαύτη ὅμως ἐπέμβασις ὑπὸ ἐνὸς ἀδαδιοῦς κτηνοτρόφου ἐγκυμονεῖ πλείστους κινδύνους καὶ διὰ τὸ ἔμβρυον ἀλλὰ πολὺ περισσότερον διὰ τὴν μητέρα, δι' ὃ εἶναι προτιμότερα ἢ ἐξέλιξις τοῦ τοκετοῦ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπεμβάσεως.

Μετὰ τὸν τοκετόν ὁ ὀμφαλικὸς λῶρος κόπτεται καὶ ἐπακολουθεῖ πρόσδεσις καὶ ἐνίοτε ἀπολύμανσις τῆς τομῆς. Ἡ μητέρα γλείφουσα καθαρίζει τὸν ἄμνον τῆς καὶ ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ καλοκαιρίας οὔτος στεγνώνεται εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ἄνευ οὐδεμιᾶς ἑτέρας περιποιήσεως. Ἄν ὅμως ὁ καιρὸς εἶναι ὑγρὸς καὶ ψυχρὸς ἐπιβάλλεται ἡ μεταφορὰ τοῦ ἄμνου εἰς θερμὸν καὶ ξηρὸν σταῦλον, ἵνα τύχῃ ἐκεῖ τῆς δεούσης περιποιήσεως. Μετὰ ταῦτα φέρεται εἰς τὴν μητέρα διὰ νὰ θηλάσῃ καὶ παρμένει μετ' αὐτῆς δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας.

***Ἀνατροφή τοῦ ἄμνου.**

Φυσικὸς θηλασμός. Ὅλη ἡ σταδιοδρομία τοῦ ζῶου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν. Τὰ σφάλματα τῆς διατροφῆς κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην δὲν ἐπανορθώνονται εὐκόλως. Καὶ πρῶτον εἶναι ἀπα-

ραίτηιος ή διατροφή του άμνου εις τό πρώτον στάδιον τής αναπτύξεώς του με τό πρώτον γάλα τής μητρός του (πρωτόγαλα). Τοῦτο, έκτός του ὅτι εἶναι πλούσιον εις θρεπτικές οὐσίας, έπενεργεί και ὡς άριστον καθαρτικόν του πεπτικοῦ συστήματος.

Ὁ θηλασμός γίνεται κατά δύο τρόπους: 1) Οἱ άμνοι άκολουθοῦν τās μητέρας των εις τήν βοσκήν και 2) Διαμένουν εις κλειστόν χωρον και θηλάζουν μόνον κατά τήν έπιστροφήν των μητέρων των έκ τής βοσκής. Ὁ δεύτερος τρόπος θηλασμοῦ συντελεῖ εις τόν εύκολον άπογαλακτισμόν. Ἀπό τής τρίτης έβδομάδος ὁ άμνός δέον νά συνηθίση εις τήν πρόσληψιν χλωροῦ χόρτου, άρίστης ὁμως ποιότητος.

Τεχνητός θηλασμός. Εἰς πολλές περιπτώσεις (δίδυμα, ὄρφανά) γίνεται τεχνητός θηλασμός. Χρησιμοποιεῖται πρὸς τοῦτο γάλα αἰγός, εις μεγαλυτέραν κάπως ποσότητα, έπειδή τοῦτο δέν εἶναι ὅσον τό πρόβειον θρεπτικόν. Τοῦτο δίδεται διά τεχνητῆς θηλῆς έφαρμοζομένης εις μίαν φιάλην.

Ἀπογαλακτισμός. Ὁ χρόνος άπογαλακτισμοῦ των άμνων εξαρτάται από τόν προορισμόν αὐτών. Ὅσοι προορίζονται διά τό σφαγεῖον άπογαλακτίζονται κυρίως από τής έποχῆς καθ' ἣν εἶναι εις θέσιν νά προσλαμβάνουν άλλας ζωτροφάς (30—45 ήμέρας από τής γεννήσεως), διότι δέν εἶναι οἰκονομικῶς συμφέρουσα εις μίαν κτηνοτροφικήν έκμετάλλευσιν ή μετατροπή του πολυτίμου γάλακτος εις κρέας. Διά τούς άμνοὺς ὁμως οἵτινες προορίζονται διά τήν άναπαραγωγήν πρέπει νά καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια ἵνα μη παρακαλυθῆ ή άνάπτυξις των, διά τοῦτο άπογαλακτίζονται τόν 3ον ή 4ον μήνα. Ὁ άπογαλακτισμός γίνεται εις διαδοχικά στάδια. Ὅταν πρόκειται π.χ. νά άπογαλακτίσωμεν άμνοὺς οἱ ὁποῖοι ὁκολουθοῦν τās μητέρας των εις τήν βοσκήν, χωρίζομεν τούτους τήν πρωίαν και τούς έπιτρέπομεν νά θηλάζουν και νά παραμείνουν με τās μητέρας των μόνον τό έσπέρας και τήν νύκτα. Τοῦτο γίνεται επί 2—3 ήμέρας. Τήν τρίτην ήμέραν θά έλθουν εις έπαφήν με τās μητέρας των μόνον 2—3 ὥρας και έπειτα χωρίζονται ὀριστικῶς. Δέον ὁμως νά λαμβάνεται φροντίς διά τήν κάλην των διατροφήν.

Πρόσθετος τροφή έκτός του γάλακτος. Ἀπό ήλικίας ενός μηνός οἱ άμνοι έχουν ἤδη συνηθίσει νά προσλαμβάνουν ξένην τροφήν. Τοῦτο καθίσταται αναγκαῖον, διότι άφ' ενός μὲν προϋούσης τής ήλικίας των τό γάλα τής μητρός των δέν έπαρκεῖ πλέον, άφ' έτέρου δέ γίνεται και έξοικονόμησις γάλακτος, τό ὁποῖον ή παρασκευάζεται εις διάφορα γαλακτοκομικά προϊόντα ή διατίθεται εις τήν άγοράν ὡς νωπόν. Ἡ περίοδος αὕτη αναπτύξεως των άμνων συμπίπτει με τήν χειμερινήν έποχήν. Καί εις μὲν τά ποιμνια τά εύρισκόμενα εις τά χειμαδιά ὡς πρόσθετος τροφή χορηγεῖται τό χόρτον του καλύτερου μέρους τής βοσκῆς, εις τό ὁποῖον ὀδηγοῦνται πρὸς βόσκησιν, μετ' ὀλίγης μηδικῆς άρίστης ποιότητος ή ὀλίγων πιτύρων. Διά τά διαχειμάζοντα ὁμως ὡς οἰκόσιτα τό ζήτημα καθίσταται δυσκολώτερον. Κατ' άρχάς δίδεται ὀλίγη μηδική και σπανιώτερον ὀλίγα πίτυρα. Ἀφοῦ ὁμως αναπτυχθοῦν και δύνανται νά χρησιμοποιήσουν οἰασδήποτε τροφάς, χρησιμο-

ποιείται κυρίως ο μελᾶς (τὸ ἡμιπαράσιτον τῆς ἐλάτης), ὁ ὁποῖος συλλέγεται καὶ μεταφέρεται δι' ἡμιόνων ἐκ τοῦ δάσους ὅταν ὁ καιρὸς τὸ ἐπιτρέπει.

Χορήγησις ἄλατος καὶ πόσιμα. Τὸ ἄλας εἶναι ἀπαραίτητον τὸσον διὰ τοὺς ἀμνοὺς ὅσον καὶ διὰ τὰ ἀνεπτυγμένα πρόβατα, ἰδίως εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα διατρέφονται διὰ πράσινων χλωρῶν χόρτων.

Ἐκτὸς τοῦ ὕψι προσθέτει εἰς τὸ σιτηρέσιον ἀπαραιτήτους οὐσίας (Να), ἀνοίγει καὶ τὴν ὄρεξιν καὶ διευκολύνει τὴν πέψιν. Καλύτερον εἶναι τὸ ὀρυκτὸν τὸ ὁποῖον τοποθετεῖται εἰς τὰ «παχνιά» καὶ λείχεται ὑπὸ τῶν προβάτων.

Τὸ νερὸ διὰ τὸ πόσιμα πρέπει νὰ εἶναι καθαρὸν καὶ ἄφθονον. Ἐπίσης δεόν νὰ ἀνανεώνεται συχνά, διότι εἰς τὸ στάσιμον νερὸ ἀναπτύσσονται πολλὰ παράσιτα τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ προβάτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙΙ

Ἐκμετάλλευσις τοῦ προβάτου

1. Γαλακτοπαραγωγή. Ἐξ αὐτῆς ὁ κτηνοτρόφος προσπορίζεται τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἀκαθάριστου προσόδου τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ προβάτου καὶ εἰς αὐτὴν κυρίως ἀποβλέπει ἡ ὅλη ζωοτεχνικὴ ἐκμετάλλευσις. Ἡ ἀπόδοσις εἰς γάλα προβάτων μίαις ὠρισμένης φυλῆς ἐξαρτᾶται κυρίως ἐκ τῶν συνθηκῶν διατροφῆς τῆς. Εἰς τὴν ἐκτρεφομένην φυλὴν μία προβατῖνα εἰς μίαν «καλὴ χρονιά» δύναται νὰ ἀποδώσῃ 15 ὀκ. γάλακτος μηνιαίως κατὰ τὴν χειμερινὴν γαλακτοπαραγωγὴν καὶ 10 κατὰ μέσον ὄρον κατὰ τὴν ἔαρινοθερινήν. Ἄν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ χειμερινὴ - ἔαρινὴ περίοδος διαρκεῖ 4 μῆνας καὶ ἡ ἔαρινο-θερινὴ ἄλλους 3, ἡ ἀπόδοσις μίαις προβατῖνας ἀνέρχεται εἰς 90 ὀκ. ἑτησίως. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἔτη κατὰ τὰ ὁποῖα ἡ ἀπόδοσις εἰς γάλα ἑνὸς προβάτου δὲν φθάνει τὰς 30 ὀκάδας ἑτησίως.

Θὰ ἠδύνατο βεβαίως νὰ περιορισθῇ ἐπὶ τὰ βελτιῶ ἡ μεγάλη αὕτη διακύμανσις τῆς ἀποδόσεως, ἂν ἐχορηγοῦντο πρόσθετοι ἐκτὸς τῆς βοσκῆς ζωοτροφαι κατὰ τὰ δυσμενῆ κτηνοτροφικὰ ἔτη, πρᾶγμα ὅμως τὸ ὁποῖον οὐδέποτε γίνεται. Ποσοτικῶς ἡ ἀπόδοσις εἰς γάλα αὐξάνει ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ μέχρι τῆς 4ης περίπου ἑβδομάδος καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐλαττοῦται μέχρι τοῦ τέλους τῆς γαλακτικῆς περιόδου. Ἐνεκα τούτου ἡ ἄλμεισις γίνεται κατὰ μὲν τὸ πρῶτον στάδιον τρεῖς φορές ἡμερησίως (πρωτῆ, μεσημέρι, βράδυ), διὰ νὰ ἐλαττωθῇ εἰς δύο κατόπιν (10ης πρωϊνῆς καὶ 5ης ἀπογευματινῆς) καὶ νὰ γίνῃ ἐν συνεχείᾳ μία (10ῆ πρωϊνῆ) καὶ τέλος μία ἄλμεισις ἀνά δύο ἡμέρας κατὰ τὸν μῆνα Αὐγουστοῦ. Ἡ περιεκτικότης τοῦ γάλακτος εἰς λίπος εἶναι ἀντιστρόφως ἀνάλογος τῆς ποσότητος τοῦ γάλακτος, διὰ τοῦτο ὁ τυρὸς ἢ τὰ λοιπὰ γαλακτοκομικὰ προϊόντα εἶναι καλυτέρας ποιότητος ὅταν παρασκευάζονται εἰς

τά θέρετρα (τέλος γαλακτικής περιόδου) παρά εις τὰ χειμαδιά.

Τὰ γαλακτοκομικά προϊόντα. Σπανίως τὸ γάλα διατίθεται ὡς νωπὸν, ἀλλὰ μετατρέπεται εἰς διάφορα γαλακτοκομικά προϊόντα. Ταῦτα κυρίως εἶναι:

α) Τυρός. Εἶναι τὸ σπουδαιότερον τῶν γαλακτοκομικῶν προϊόντων καὶ παρασκευάζεται εἰς μεγάλην κλίμακα λόγω τῆς ἀρίστης τοῦ ποιότητος καὶ τῆς φήμης τὴν ὅποιαν ἀπέκτησεν εἰς τὴν ἀγορὰν ὡς «φέτα τοῦ Παρνασσοῦ». Ἡ καλὴ τοῦ ποιότητος κυρίως ὀφείλεται: 1) εἰς τὴν εἰδικὴν χλωρίδα τῆς περιοχῆς τοῦ Παρνασσοῦ, 2) εἰς τὴν μὴ ἀποβουτύρωσιν τοῦ γάλακτος τοῦ προοριζομένου διὰ τὴν παρασκευὴν τυροῦ, 3) εἰς τὰς εἰδικὰς συνθήκας ὠριμάνσεώς του ἐντὸς σπηλαίων, τῶν καλουμένων «τυριάδων». Λόγω τῆς μεγάλης σημασίας του θὰ ἀναφέρωμεν ἐν ὀλίγοις καὶ τὸν τρόπον παρασκευῆς καὶ ἐπεξεργασίας του.

Μετὰ τὸ ἀμειγμά τῶν προβάτων συγκεντροῦται ὅλον τὸ γάλα εἰς ἐν δοχεῖον καὶ πρὶν ἀκόμα κρυώσει, δηλαδὴ εἰς τὴν θερμοκρασίαν περίπου τοῦ σώματος τοῦ ζώου, ρίπεται ἐντὸς αὐτοῦ ἡ πυτιά. Αὕτη εἶναι τὸ ἥμιστρον μικρῶν μηρυκαστικῶν, ἀλλὰ κυρίως χρησιμοποιεῖται πυτιά τοῦ ἐμπορίου. Ἡ ποσότης τῆς κανονίζεται πάντοτε ἐμπειρικῶς. Εἰς μίαν ἕως μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν τὸ γάλα θὰ ἔχη πήξει καὶ τὸ τυρόπηγμα αἰωρεῖται ἐντὸς τοῦ ὄρου τοῦ τυροῦ. Ἐκεῖθεν συλλέγεται (ψαρεύεται) εἴτε διὰ τῶν χειρῶν, εἴτε, συνηθέστερον, δι' ἐνὸς μεγάλου κοχλιαρίου (κούτλας) καὶ ρίπεται ἐντὸς μαλλίνου ὑφάσματος (τσαντίλας) δεδεμένου εἰς τὰ τέσσαρα ἄκρα. Ἐν συνεχείᾳ ἡ «τσαντίλα» κρεμάται εἰς ἕνα δένδρον ἵνα ἐκρεῦσῃ ὁ συγκρατούμενος ἔτι ὑπὸ τοῦ τυροπήγματος ὀρός. Κατόπιν ἀπλώνεται εἰς τὴν τράπεζαν, κόπτεται εἰς φέτας, ἀλατίζεται καὶ τοποθετεῖται εἴτε ἐντὸς κάδης μεθ' ἄλλης ἢ ἀπ' εὐθείας ἐντὸς τῶν βαρελίων. Ταῦτα φέρονται ἐντὸς σπηλαίων (τυριάδων), ὅπου λόγω τῆς μεγάλης ὑγρασίας — ὑπάρχουν εἰς ὅλα σταλακτῖται — δημιουργοῦνται εὐνοϊκῆς συνθήκαι διὰ τὴν ἀνάπτυξιν εἰδικῆς, φαίνεται, μικροχλωρίδος, ἡ ὅποια ἐπιφέρει τὴν ὠριμάνσιν τοῦ τυροῦ. Αὕτη δύναται νὰ περατωθῇ ἐντὸς 8—10 ἡμερῶν, συνήθως ὁμως παρατείνεται ἐπὶ περισσότερον χρόνον.

β) Μυζήθρα. Ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἀπομένουτος ὄρου τοῦ τυροῦ (τυρογάλατος) διὰ βρασμοῦ. Εἰς τὴν θερμοκρασίαν τῶν 70° βαθμῶν θρομβοῦται ἡ παρασυρομένη ὑπὸ τοῦ ὄρου (ὡς μὴ θρομβομένη ὑπὸ τῆς πυτιάς) λακταλβουμίνη (πρωΐνη) καὶ ἀνέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἐκ τῆς ὁποίας συλλέγεται. Συνήθως ρίπεται κατὰ τὸν βρασμὸν καὶ μικρὰ ποσότης γάλακτος διὰ τὴν καλλιτέρευσιν τῆς ποιότητος τῆς μυζήθρας.

γ) Γιαούρτη. Πήζεται ἐντὸς εἰδικῶν ξυλίνων δοχείων (βεδοῦρες) καὶ ἀποστέλλεται εἴτε ὡς δῶρον (πεσκέσι) εἰς γνωστοὺς ἢ καταναλίσκεται ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας τοῦ κτηνοτρόφου. Ἡ ποιότης τῆς εἶναι ἐξαιρετικῆ.

δ) Ψιμοτύρι. Είναι γιαούρτη ή όποια άφου όξινοσθῆ άλατίζε-ται. Είναι εύγευστότατον και όρεκτικόν προϊόν, παρασκευάζεται όμως εις περιωρισμένην κλίμακα και κυρίως διά κατανάλωσιν υπό τῆς οίκογενείας τοῦ κτηνοτρόφου.

ε) Τραχανάς. Παρασκευάζεται είτε γλυκός είτε όξινος τοιούτος έκ γάλακτος όξινου ή νωποῦ. Πᾶς έπιθυμῶν νά παρασκευάσῃ τραχανᾶν κομίζει εις τὴν «στρουγκαν» τοῦ κτηνοτρόφου τὸν άπαιτούμενον χονδροαλεσμένον σίτον (μπουλογοῦρι) και ό κτηνοτρόφος άναλαμβάνει τὴν κατασκευήν. Ἡ άναλογία τῆς ποσότητος τοῦ γάλακτος ὡς πρὸς τὸ μπουλογοῦρι έξαρτάται άπό τὴν ποιότητα τοῦ τραχανᾶ τὴν όποίαν έπιθυμεῖ ό πελάτης νά παρασκευάσῃ. Συνήθως είναι 1 μέρος μπουλογοῦρι πρὸς 3 μέρη γάλακτος. Ὁ κτηνοτρόφος πληρώνεται τὸ καταναλισκόμενον γάλα είτε εις εἶδος είτε εις χρῆμα.

στ) Κοσμάρι. Είναι προϊόν τὸ όποῖον παρασκευάζεται σπώνως, κυρίως όταν ό κτηνοτρόφος φιλοξενεῖ ζένους εις τὴν «στρουγκαν» του (έορτῆ Ἐναλήψεως κ.λ.π.) και πορατίθεται εις τὸ γεῦμα.

Παρασκευάζεται έκ νωποῦ τυροῦ ὅστις δέν έχει άλατισθῆ ὅτε έχει ὑποστῆ ώρίμανσιν.

Οὔτος θερμαίνεται έκ νέου μέχρι τῆξεως και εις τὸ τῆγμα τοῦτο προστίθενται και ὀλίγα άλευρα. Είναι εύγευστότατον προϊόν.

2. Κρεοπαραγωγή. Εἰς ταύτην δίδεται δευτερεύουσα σημασία μετὰ τὴν γαλακτοπαραγωγήν, διά τοῦτο και ἡ πώλησις τῶν άμνῶν γάλακτος έπισπεύδεται ἵνα γίνῃ έκμετάλλευσις τοῦ γάλακτος. Οἱ άμνοὶ πωλοῦνται εις ἡλικίαν 45—60 ἡμερῶν εις διαφόρους ζωεμπόρους, οἱ όποιοὶ είτε τοὺς σφάζουν έπὶ τόπου είτε τοὺς παραλαμβάνουν ζώντας. Ἐπίσης τὰ άπομακρυνόμενα τοῦ ποιμνίου μεγάλα ζῶα, άφου ὑποστοῦν μίαν ὑποτυπῶδη πάχυνσιν εις τὴν βοσκήν, διατίθενται και ταῦτα εις τὰ σφαγεῖα κατά τὴν θερινὴν περίοδον, με άπόδοσιν κρέατος 10—13 ὀκάδες κατά κεφαλήν.

δ. Ἐριοπαραγωγή. Αὕτη, καθοριζόμενη ὑπό κληρονομικῶν συντελεστῶν, παρουσιάζεται ὡς φυλετικόν γνώρισμα. Ἐντὸς ὅμως τῶν ὀρίων τῆς κληρομικότητος δύναται νά έπηρεασθῆ άρκούντως ὑπό έξωτερικῶν συντελεστῶν, ὅπως τῆς διατροφῆς, έγκυμοσύνης, ὕγρασις κ.λ.π.

Ἡ κουρά τῶν προβάτων γίνεται άπαξ τοῦ έτους. Κατὰ τὸν Ἀπρίλιον γίνεται τὸ «κολόκουρον», δηλαδή ἡ κουρά τῶν άκρων, τοῦ λαιμοῦ, τῆς κοιλίας και τῆς οὔρας. Κατὰ τὸν Μάιον, ὅποτε γίνεται και ἡ μετάβασις τῶν ποιμνίων άπό τὰ χειμαδιὰ εις τὰ θέρετρα, γίνεται τὸ κυρίως «κούρεμα», κατά τὸ όποῖον καταβάλλεται προσπάθεια ὡστε νά παραμένη έν συνοχῇ ὀλόκληρος ό τόπος. Ἡ έργασία γίνεται δι' ένός μεγάλου ψαλιδίου (προβατοψάλιδο). Ὁ πόκος ζυγίζει μία ὀκά περίπου. Ἡ πώλησις του γίνεται ὑπό τῶν ἰδίων τῶν κτηνοτρόφων εις τὰς έμποροπανηγύρεις (παζάρια) τὰ όποια διοργανοῦνται εις διάφορα μέρη κατά διαφόρους έποχάς.

4. Κόπρος. "Αν και αἱ ἀνάγκαι τῶν καλλιεργουμένων ἐκτάσεων εἰς πρόσθετα λιπαντικά στοιχεῖα εἶναι μεγάλαι εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην, ἡ ἀξία τῆς κόπρου δὲν ἔχει πλήρως κατανοηθῆ. Οὐδεμία πρόνοια λαμβάνεται διὰ τὴν συλλογὴν καὶ τὴν συντήρησίν της, ἐκτός μόνον ὅταν τοῦτο ἀποτελεῖ ἀνάγκην καθαρισμοῦ τοῦ σταύλου (ἢ μανδριοῦ), ὅποτε συλλέγεται καὶ μεταφέρεται εἰς τοὺς ἀγρούς. Βεβαίως τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς κόπρου χάνεται εἰς τὴν βοσκήν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται τὸ μεγαλύτερον χρονικὸν διάστημα τὰ πρόβατα. "Αν δὲ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι κατὰ τὸ «στάλισμα» ἑνὸς ποιμνίου ἐπὶ πέντε συνεχεῖς νύχτας ἑντὸς ἑνὸς ἀγροῦ ἀναλογεῖ ἕν πρόβατον κατὰ τετραγωνικὸν μέτρον, ἀποτίθεται κόπρος ἀντιστοιχοῦσα εἰς 100 χιλιόγραμμα λιπάσματος τύπου 8—3—10. Εὐκόλως ἀντιλαμβάνεται τις τὴν ἀξίαν τῆς κόπρου τοῦ προβάτου καὶ τὸ μέγεθος τῶν θυσιῶν αἵτινες δικαιολογοῦνται διὰ τὴν πλήρη καὶ λελογισμένην χρησιμοποίησίν της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ IV

ΑΣΘΕΝΕΙΑΙ ΚΑΙ ΕΧΘΡΟΙ

1. Ὁμφαλικὴ μόλυνσις. "Όταν δὲν γίνεται ἀπολύμανσις τοῦ ὀμφαλοῦ μετὰ τὸν τοκετόν, δύναται ὁ ἀμνὸς νὰ μολυνθῆ καὶ νὰ πάθῃ σηψαιμίαν, ἡ ὁποία ἑντὸς μιᾶς ἑβδομάδος προκαλεῖ τὸν θάνατον. Προλαμβάνεται διὰ ἀπολυμάνσεως τοῦ ὀμφαλοῦ μετὰ τὸν τοκετόν.

2. Μεταδοτικὴ βρογχοπνευμονία. Προσβάλλει τοὺς ἀμνοὺς μέχρι 3 μηνῶν. Ἐμφάνιζεται μὲ μικρὸν βῆχμα, ὁ ὁποῖος μεγαλώνει καὶ τὸ ἥμισυ τῶν ἀμνῶν ὑποκύπτει εἰς τὸ μοιραῖον. Ἀπαραίτητος ἡ ἀπολύμανσις τοῦ σταύλου ἢ τῶν μανδριῶν καὶ διαχωρισμὸς τῶν ἀρρώστων.

3. Τυμπανίτις. Ὁφείλεται εἰς τὴν ταχεῖαν ἀνάπτυξιν ἀερίου τινὸς προερχομένου ἐκ ζύμωσεως ὀρισμένων τροφῶν εἰς τὸν στόμαχον τῶν προβάτων. Τυμπανίτιδα προκαλοῦν ὀρισμένα χλωρὰ χόρτα πρὸ τῆς ἀνθήσεώς των καὶ κυρίως ἡ μηδικὴ καὶ τὸ τριφύλλι. "Όταν τὸ χόρτον ἔχη ὑγρασίαν, ἡ ζύμωσις γίνεται περισσότερον ταχεῖα. Μποροῦμε νὰ τὴν ἀποφύγωμεν ἂν πρὶν βγάλωμεν τὰ πρόβατα εἰς τὴν βοσκήν δώσωμεν εἰς αὐτὰ οἰανδήποτε ξηρὰν τροφήν. Ἐπίσης ἀποφεύγεται ἂν ἡ βόσκησις γίνεται τετράγωνον πρὸς τετράγωνον εἰς τὰ ἐπικίνδυνα μέρη. "Όταν ἀντιληφθῶμεν ὅτι τὰ πρόβατα φουσκώνουν πρέπει νὰ τὰ ἀπομακρύνωμεν ἀμέσως ἀπὸ τὸ ἐπικίνδυνον τοῦτο μέρος. Παίρνομεν ἕν συνεχεῖα τὸ πρόβατον τὸ ὁποῖον ὑπέστη τὴν τυμπανίτιδα, τὸ καθίζομεν εἰς τὰ ὀπίσθια του πόδια, τὸ ὑψώνομεν καὶ τὸ ἀφίνομεν νὰ πέσῃ πολλὰς φορές. Ἡμποροῦμε νὰ τοῦ χορηγήσωμεν καὶ εἰδικὸν καθαρτικόν. (Eau de Javel). Ἐὰν ἡ τυμπανίτις ἐπιμένῃ ἀκόμη ἀναγκαζόμεθα νὰ τρυπήσωμεν τὴν κοιλίαν ἀπὸ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν μὲ ἕνα Trocart ἢ ἕν

ανάγκη με ένα πολύ αιχμηρόν μαχαίριον, ίνα διευκολύνωμεν ούτω τὰ ἀέρια νὰ ἐξέλθουν τοῦ στομάχου. Ἐννοεῖται ὅτι τὸ τραῦμα πού προξενεῖται δυσκόλως ἐπουλώνεται.

4. Γαστροεντερικὴ στρογγύλωσις (τρίχα). Εἶναι μία ἀπὸ τὰς περισσότερον καταστρεπτικὰς ἀσθενείας αἱ ὁποῖαι προσβάλλουν τὰ πρόβατα καὶ προκαλεῖται ἀπὸ ἕνα εἶδος μικρῶν καὶ λεπτῶν σκωλήκων (τρίχες), τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται ἐντὸς τοῦ τετάρτου στομάχου (ἡνιστρον ἢ πυτῖα) καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν ἐντέρων. Ἀπὸ ἐκεῖ ἀπομυζοῦν τὸ αἷμα τῶν ἀσθενῶν προβάτων καὶ τοιουτοτρόπως τὰ ζῶα ἀδυνατίζουν, γίνονται ἀναιμικά, παρουσιάζουν διάρροϊαν καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν ὑποκύπτουν. Τὰ μεγάλα ζῶα ἀντέχουν περισσότερον, ἐνῶ οἱ ἀμνοὶ τοῦ ἔτους οἱ ὁποῖοι κρατοῦνται δι' ἀναπαραγωγὴν πληρώνουν τὸν μεγαλύτερον φόρον. Ἡ προσβολὴ γίνεται ἀπὸ μολυσμένην βοσκήν καὶ ἐννοεῖται ὑπὸ τῆς ὑγρασίας καὶ τῆς σχετικῶς ὑψηλῆς θερμοκρασίας (15°—20°).

Τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ συμπτώματα τῆς ἀσθενείας εἶναι ἡ ὠχρότης τῶν βλεννογόνων τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ στόματος. Ἐπίσης τὸ ἔριον εἶναι στεγνόν, ἀποσπᾶται καὶ θραύεται εὐκόλως. Ἡ ἀσθένεια ἀποφεύγεται ἂν προφυλάξωμεν τὰ πρόβατα ἀπὸ ὑγρᾶς μολυσμένας βοσκᾶς.

Θεραπεία : 5 δράμια φαινοθειαζίνης (ἴσον με 5 κουταλάκια τοῦ καφέ) εἰς 5 ἡμερησίας δόσεις διὰ κάθε πρόβατον.

5. Διστομιάσις (κλαπάτσα). Τὸ παράσιτον (*Distomon Hepaticum*) ἐγκαθίσταται εἰς τὸ ἥπαρ τοῦ προβάτου. Κατ' ἀρχὰς ἡ προσβολὴ οὐδὲν σύμπτωμα προκαλεῖ καὶ μόνον πεπειραμένος κτηνοτρόφος θὰ διακρίνη κάποιαν ἀδυναμίαν εἰς τὸ πρόβατον, τὸ ὁποῖον οὐδόλως ἀντιδρᾷ ὅταν συλλαμβάνεται δι' ἐξέτασιν. Τὰ προσβληθέντα πρόβατα γίνονται ἀναιμικά σὺν τῷ χρόνῳ καὶ κατὰ Δεκέμβριον—Ἰανουάριον ἀδυνατίζουν πολὺ, τρῶνε ὀλίγον καὶ πίνουν πολὺ νερό. Τὸν Φεβρουάριον ἀδυνατίζουν ἔτι περισσότερον καὶ κάτωθεν τῶν σιαγόνων ἐμφανίζεται ἕν σίδημα ψυχρὸν (γκούσα), τὸ ὁποῖον ἐξαφανίζεται κατὰ τὸ βάδισμα καὶ ἐπανεμφανίζεται πάλιν ἀργότερον. Ἀκολουθεῖ κατόπιν διάρροϊα, τὸ αἷμα γίνεται νερούλο καὶ εἰς τὸ τέλος ἐπέρχεται ὁ θάνατος ἐξ ἐξαντλήσεως. Ἡ ἀσθένεια δύναται νὰ προληφθῇ ἂν ἀποφεύγωνται αἱ ὑγραὶ καὶ βοστώδεις βοσκαί.

Θεραπεία. Ὑπάρχουν πολλὰ φάρμακα διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς (τετραχλωριούχος ἀνθραξ, Διστόλ, Δουβόλ, Ἀρνὸλ κ.λ.π.). Ταῦτα εἶναι συσ. ευασημένα εἰς εἰδικὰς κάψουλες (φοῦσκες), αἱ ὁποῖαι χορηγοῦνται ἀνὰ μία διὰ κάθε ἀσθενὲς πρόβατον.

Ἐπίσης δύναται νὰ δοθοῦν προληπτικῶς εἰς ὅλον τὸ ποίμνιον, μία τὴν ἀνοιξιν καὶ μία τὸ φθινόπωρον, ἢ ὅταν πρόκειται νὰ βοσκῆσιν τὸ ποίμνιον εἰς ὑγρᾶς μολυσμένας βοσκᾶς, τέσσαρας φορές τὸ ἔτος (Ἰανουάριον—Ἀπρίλιον, Ἰούλιον—Ὀκτώβριον).

Εἰς περίπτωσιν τοξικῆς ἐπιδράσεως τῶν φαρμάκων (κωλικόπο-

νοι, μεγάλη δίψα, τρεμοῦλες, παραλύσεις κ.λ.π.) δέον νά δοθῆ ἄλλο φάρμακον, τὸ γλυκονικὸν ἀσβέστιον εἰς ποσότητα 20 gr. δια-
λελυμένον εἰς 50 δράμια ὕδατος ἀνά πρόβατον.

6. Ἀπλὴ μαστίτις. Τὸ δέρμα τοῦ μαστοῦ τεντώνει καὶ εἶναι ἔρεθισμένον, τὸ γάλα μετατρέπεται εἰς ὕδαρες ὑγρὸν καὶ τὸ πρόβατον ἀδυνατίζει. Ὁ ἀμνὸς δὲν θηλάζει εἰς τὸν ἄρρωστον μαστὸν τὸν ὁποῖον πρέπει νά ἀμέλγωμεν καὶ ἐπαλείφωμεν με ἰωδιούχον πομμάδα. Ὅταν ἡ μαστίτις εἶναι σοβαρὰ χαράσσομεν τὸν μαστὸν εἰς τὴν βᾶσιν τῆς θηλῆς εἰς μίαν τομῆν. Τοιοῦτοτρόπως προκαλεῖται αἱμορραγία ἡ ὁποία ἀπαλλάσσει τὸν μαστὸν ἀπὸ τὸ μολυσμένον αἷμα καὶ ἡ φλόγῳσις ἐλαττοῦται. Ἡ μαστίτις δέον νά θεωρηθῆται ὡς μεταδοτικὴ καὶ τὸ ἀσθενὲς πρόβατον νά ἀπομονοῦται.

7. Γαγγραινώδης μαστίτις. Ἐξελλίσσεται ταχέως καὶ τὸ οἰδημα προχωρεῖ καὶ εἰς τὴν κοιλίαν. Ἐντὸς 24 ὥρων ἐπέρχεται ὁ θάνατος. Ὅλα τὰ φάρμακα εἶναι ἀνεπαρκῆ διὰ τὴν θεραπείαν τῆς. Ἐπιβάλλεται νά γίνῃ σταυρωτὴ τομὴ εἰς τὸν μαστὸν καὶ «πουδράρισμα» τῆς τομῆς με θεϊκὸν χαλκόν. Ἡ ἀνάρρωσις εἶναι βραδυτάτη, ἀλλ' ἐπιτυχάνεται ἂν ἡ ἐπέμβασις γίνῃ ἐγκαίρως. Εἶναι μεταδοτικὴ ἀσθένεια καὶ πρέπει νά γίνῃται διαχωρισμὸς τῶν ἀσθενῶν. Προλαμβάνεται με ἐμβόλιον Βrigote.

8. Στοματίτις. Εἶναι μεταδοτικὴ ἀσθένεια, κυρίως τῶν ἀμνῶν. Ἐντὸς τοῦ στόματος σχηματίζονται μικραὶ θηλαὶ καὶ ὁ σιέλως γίνετα ἄφθο-
νος. Πλύνεται τὸ στόμα με βρασμένον ὕδωρ καὶ ὑπερμαγκανικὸν κάλι 1°/₁₀₀ ἢ ὄξος.

9. Σπληνάνθραξ (Νταλάκι ἢ ἄνθραξ). Ἐκδηλοῦται κατὰ τοὺς θερινούς μῆνας εἰς ὠρισμένους βοσκοτόπους οἱ ὁποῖοι ὀνομάζονται ὑπὸ τῶν κτηνοτρόφων «στοιχειωμένοι» ἢ «ἰσκιωμένοι» ἢ «καταραμένοι» τόποι. Ἀπὸ ὄλας τὰς ἀσθενείας αἱ ὁποῖαι ἔνδημοῦν, ὁ σπληνάνθραξ ἐπιφέρει τὰς μεγαλύτερας καταστροφάς. Ὅφειλεται εἰς τὸν βάκιλλον τοῦ ἀνθρακος ὅστις παρουσιάζει μεγάλην ἀντοχὴν καὶ ἐκτὸς τοῦ ζώου, μεταβαλλόμενος εἰς τὴν μορφήν σπορίου καὶ δυνάμενος νά ἐπιζήσῃ οὕτω ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Εὐρίσκεται εἰς τὸ αἷμα καθὼς καὶ εἰς ὄλας τὰς ἐκκρίσεις τοῦ ἀσθενοῦς ζώου (οὔρα, κόπρον κ.λ.π.) κατὰ τὸ τελευταῖον στάδιον τῆς ζωῆς του, μολύνων τοιοῦτοτρόπως τὴν βοσκήν. Ὁ βάκιλλος οὗτος εἰσ-
ερχόμενος εἰς ὑγιὲς πρόβατον προκαλεῖ οἰδήματα εἴτε ἐξωτερικὰ εἴτε ἐσωτερικὰ, προκαλῶν ἐπίσης καὶ διεύρυνσιν τῆς σπληνὸς ἀπὸ τοῦ 2πλα-
σίου μέχρι τοῦ 10πλασίου. Ὁ θάνατος ἐπέρχεται ἐντὸς 15—30 ὥρων.

Θεραπεία. Παλαιότερον τὰ «ξόρκια» καὶ οἱ «ἀγιασμοὶ» τῶν «στοιχειωμένων τόπων» ἦσαν εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν. Σήμερον ὅμως εἰς ἐμβολιασμὸς με ἀντισπληνάνθρακικὸν ἐμβόλιον κατὰ τὸν μῆνα Ἀπρίλιον ἐξασφαλίζει τὸ ποίμνιον τοῦ κτηνοτρόφου δι' ὀλόκληρον τὸ ἔτος. Εἰς περίπτωσιν προσβολῆς γίνονται ἐνέσεις ἀντιανθρακικοῦ ὀροῦ. Τελευταίως ἐδοκιμάσθησαν εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἐνέσεις πενικιλλίνης με ἄριστα ἀποτελέσματα (1).

(1) Ὑπουργεῖον Γεωργίας: Πρόγραμμα γεωργικῶν ἐφαρμογῶν καὶ βελ-
τιώσεων 1949.

10. Ἀφθώδης πυρετός. Δὲν εἶναι καὶ πολὺ ἐπικίνδυνος. Προκαλεῖ πυρετὸν καὶ ἀδιαθεσίαν. Ἐμφανίζονται ἄφθαι εἰς τὸ στόμα καὶ εἰς τοὺς μεσοδακτυλίους χώρους καὶ τὸ πρόβανον κουτσαίνει Συνήθως ἡ ἀνάρρωσις ἐπέρχεται ἄνευ ἰδιαιτέρας θεραπείας ἐντὸς 15 ἡμερῶν. Γίνεται πλύσιμον τοῦ στόματος μετ' ὕδατος καὶ ποδόλουτρον μετ' ἐλάσμα θεϊκοῦ χαλκοῦ.

11. Στροβιλισμός. Προκαλεῖται ἀπὸ τὴν ἐγκατάστασιν ἐνὸς παρασίτου ἐντὸς τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ προβάτου· περισσότερον προσβάλλει τὰ ἀρνιά μέχρι 2 ἐτῶν. Τὰ παράσιτα ὠτοκοῦν καὶ ἀναπτύσσονται ἐντὸς τοῦ πεπτικοῦ συστήματος τοῦ κυνός.

Τὰ πρόβατα μολύνονται ἐκ τῶν ὠν τοῦ παρασίτου, τὰ ὁποῖα ἀποτίθενται ἐπὶ τῆς χλόης μετ' ἃ περιτώματα τοῦ κυνός. Ὅταν ἐκκολαφθῇ τὸ ἔμβρυον ὀδεύει πρὸς τὸν ἐγκέφαλον καὶ προκαλεῖ εἰς τὸ πρόβατον ἠλιθιότητα, ἀκανόνιστον βάδισμα κ. ἄ.

Τέλος τὸ πρόβατον «στροβιλίζει» καὶ ἐπακολουθεῖ ὁ θάνατος. Τὸ παράσιτον εὐρίσκεται εὐκόλως ὅταν γίνῃ τομὴ εἰς τὴν κρανιακὴν κοιλότητα. Θεραπεία δὲν ὑπάρχει. Ἐπιβάλλεται σφαγὴ τοῦ προβάτου. Ἡ κεφαλὴ δέον νὰ ἀπορριπτεται καὶ νὰ μὴ τρώγεται ὑπὸ τῶν κυνῶν, διότι ἄλλως οἱ θὰ διαιώνιζον τὴν ἀσθένειαν. Καλὸν εἶναι εἰς τοὺς κύνας πού πλησιάζουσιν τὸ ποίμνιον νὰ δίδεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καθαρτικόν.

12. Ἀκάρεια—Φθειρες—Ψύλλοι. Προκαλοῦν μεγάλας ζημίας εἰς τὰ ζῶα, εἴτε ὡς φορεῖς διαφόρων θανατηφόρων ἀσθενειῶν, εἴτε λόγῳ ἐξαντλήσεως τὴν ὁποῖαν ἐπιφέρουν, ἐλαττώνοντα οὕτω καὶ τὴν παραγωγὴν τῶν.

Θεραπεία. Διὰ μὲν τὰ ἀκάρεια γίνεται εἴτε ψεκασμὸς ἢ λουτρὰ τῶν ζῶων μετ' ἐλάσμα 2—4 % D.D.T. 50% εἰς τὸ ὕδωρ ἢ Γκαμιζάν εἰς ἐλάσμα 0,5% . Διὰ τὰς φθειρας καὶ τοὺς ψύλλους ἀρκεῖ ἐπίπασις μετ' κόνιν D.D.T. 10% διὰ τὴν ἐξολόθρευσιν τῶν.

13. Λύκος. Εἶναι ὁ σπουδαιότερος τῶν ἐχθρῶν τοῦ προβάτου. Δὲν εἶναι σπάνια αἱ περιπτώσεις καθ' ἃς ὀλόκληρα ποίμνια ἐκ 50 καὶ πλέον προβάτων κατασπαράσσονται ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν. Ὁ Παρνασσὸς δὲν διατρέφει λύκους Κατὰ περιόδους ὅμως οἱ κύνες τὴν ἐμφάνισιν τῶν, προερχόμενοι ἐξ ἄλλων περιοχῶν, διὰ νὰ ἐνοσπεύρουν τὸν τρόμον καὶ τὴν ἀγωνίαν εἰς τὸν κτηνοτροφικὸν κόσμον. Εἰς περίπτωσιν ἐμφάνισεως λύκου εἰς τὴν περιοχὴν, ὅλοι οἱ κτηνοτρόφοι εὐρίσκονται ἐν ἐπιφυλακῇ, μὴ ἐγκαταλείποντες οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τὸ ποίμνιον τῶν, καὶ ἐνῶ ἄλλοτε τὸ ποίμνιον ὀλόκληρον τὴν νύκτα ἔβασκε μόνου του, τώρα εἶναι ἠναγκασμένοι νὰ τὸ παρακολουθοῦν ἀγρυπνοὶ, νὰ φωνάζουσιν, νὰ σφυρίζουσιν, ἢ νὰ κτυποῦν διάφορα ὄργανα (κουρέλες) (1) διὰ νὰ φοβίζουσιν τὸν Λύκον ὥστε νὰ μὴ πλησιάζῃ τὸ ποίμνιον.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὅστις κατορθώνει νὰ φονεύσῃ λύκον παίρνει τὸ δέρμα του καὶ τὸ περιφέρει εἰς τὴν «στροῦγγες» διὰ νὰ λάβῃ ὡς ἀμοιβὴν τοῦ «ἄθλου» του ἐν ἣ περισσώτερα πρόβατα καὶ ἄλλα πολλὰ δῶρα. Μέγιστα εἶναι αἱ προσπάθειαι αἰτινες καταβάλλονται διὰ τὴν

(1) Ὅστρακα θαλάσσια παράγοντα ἦχον ἰδιάζοντα.

έξόντων των άμα τή εμφανίσει των και άπειρα τὰ τεχνάσματα άτινα σοφίζονται προς τόν σκοπόν τουτον οι ποιμένες. Άλλοτε στήνουν δόκανά (λυκοσάδρα) με διάφορα δολώματα, άλλοτε πάλιν στήνουν ένεδρας με ύπλα, αλλά τὸ περισσότερο πνευματώδες είναι αυτό τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποίηθη κατά τὴν ἐφετεινὴν περίοδον. Ἐσχηματίσθη ἐν μικρὸν ποιμνιον ἐκ 4 προβάτων, εἰς τὸν λαίμον των ὁποῖων ἔθεσαν μέλι και ἐπ' αὐτοῦ δραστικὸν δηλητήριον (στρυχνίνη), και ἀφέθη ἐλεύθερον εἰς τὸ δάσος. Ἐκρέμασαν ἐπίσης εἰς ἕκαστον πρόβατον και ἀπὸ ἑνα κουδούνι διὰ νὰ γίνουον ἀντιληπτά ὑπὸ τοῦ λύκου. Οὗτος δὲν χάνει βεβαίως τιαύτας εὐκαιρίας ἐγκαταλελειμμένων ποιμνίων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης οὐδεὶς ποιμὴν ἠνοχλήθη ἔκτοτε ὑπὸ τοῦ λύκου.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ἡ ἔκτροφή τοῦ προβάτου εἰς τὴν ἐν λόγῳ περιοχὴν ὡς αὕτη περιεγράφη εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην παρουσιάζεται ὑπὸ τὰς ἐξῆς συνθήκας ἐν συγκεφαλαίῳσι :

Α' Εὐμενεὶς διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς συνθήκαι

1) Αἱ ἔκτεταμένα θερμαὶ βοσκαὶ αἱ ὁποῖαι παρουσιάζονται ὡς ἀπόλυτοι βοσκαὶ προβάτου.

2) Ὑπαρξὶς πλεονάσματος ἐργατικῶν χειρῶν αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ χρησιμοποιηθοῦν εἰς τὴν κτηνοτροφίαν.

3) Ὑπαρξὶς ἀφθόνων ποσῶν πηγαίων ὑδάτων εἰς ὀλόκληρον τὴν περιοχὴν, δυνάμενων νὰ χρησιμοποιηθοῦν μετ' εὐκολίας ὑπὸ τοῦ προβάτου.

4) Ἡ ἀρίστη προβατοκομικὴ πείρα τῶν κτηνοτρόφων και ὁ ἀπαράμιλλος ζῆλος και ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἔκτροφήν τοῦ προβάτου.

5) Ἡ προτιμότερα χρησιμοποίησις βοσκῆς μετὰ δάσους ὑπὸ τοῦ προβάτου παρά ὑπὸ τῆς αἰγός, καθ' ὅσον ἡ τελευταία προξενεῖ μεγίστας ζημίας εἰς τοῦτο.

6) Ἡ ἀρίστη ποσότης τῶν παραγομένων γαλακτομικῶν προϊόντων.

Β' Δυσμενεὶς διὰ τὴν ἀνάπτυξιν των συνθηκαι

1) Ἡ στενότης χειμερινῶν βοσκῶν.

2) Ἡ ἔλλειψις ζωοτροφῆς προερχομένη :

α) Ἐκ τῆς στενότητος τῆς καλλιέργησιμου ἐκτάσεως, τῆς ὀλίγης τιαύτης χρησιμοποιουμένης διὰ τὴν κάλυψιν των ἀνάγκων διατροφῆς τοῦ ἀνθρώπου και οὐχὶ διὰ τὴν καλλιέργειαν ζωοτροφῶν.

β) Ἐκ τῆς ἔλλειψεως κεφαλαίων διὰ τὴν ἀγορὰν και ἀποθήκευσιν τοιούτων.

γ) Ἐκ τοῦ ἀπομεμακρυσμένου τῆς περιοχῆς και τῆς κακῆς καταστάσεως τοῦ ὀδικοῦ δικτύου. Τοῦτο παρεμβάλλει πλείστα ἐμπόδια εἰς τὴν εὐκόλον και οἰκονομικῶς συμφέρουσαν μεταφορὰν ζωοτροφῶν ἐξ ἄλλης περιοχῆς.

3) Ἡ ἔλλειψις και ἡ ἀδυναμία ἀνεγέρσεως σταυλικῶν ἐγκαταστάσεων λόγῳ ἔλλειψεως κεφαλαίων.

4) Χαμηλὸν πνευματικὸν ἐπίπεδον.

Γ. Άνοτεζοματα

1) Μερικη μόνον αξιοπονηρις της θερνιης Bookης δυναμηνς κδ δια-
 θρηνη πολλαπλάσιον τον ήθη ήπαρχοντος άρθιου προβάτων.
 2) Η άδυναμια αυήσεως του άρθιου των προβάτων του ποιηλιου
 κδς κτηνοπόφου πέραν όρου τιδς καθοριζομηνου εκ των άνωτέρω συν-
 θηκων.

Δ. Υποδείξεις

1) Αυήσις του ποσσου των καλλιεργουμενων εκτάσεων δια ζωο-
 τροφών, δια της άλλαγης του σουτήματος καλλιεργείας. Τα ήεν άρδευό-
 μενα και περισοδότερον γόνιμα εκάφη κδ μετατραπούν εις όπωρωνα, εις
 όδς κδ συγκαλλιεργηται ηηδικη ή άλλα εις ζωοτροφα.
 2) Επέκτασις και τελειοποιησις των οταλικων έγκκαταστάσεων δια
 κεφαλαίων Χορηγουμενων ήη ήπαρ ήη μεσοπροβέθμων δαυελων ήη της
 Α.Τ.Ε. μέφ του κτηνοτροφικου συσταρισμου.
 3) Μεταροπή της ποιηλικης ήη ημιομαδικης κτηνοτροφίας εις ένωτα-
 λιομηνη καιά την χειμηνιην περίοδον.
 4) Βελτιωσις της ήπαρχοντος φυλης δια βελτιώσεως της διατροφης
 της και γενικώς των όρων ή οφιδώσεως της.
 5) Αυήσις του άρθιου των εκτρεφομηνων κεφαλών πδς πληροτε-
 ραν αξιοπονηρις των θερνων Bookών.
 6) Νά κη δς κητα ζωοτεχνικη και βιβλων ή λοχρα κρταρις, τό-
 λιτοδίατον και ή άνοχη εις άνοηοιόποφον διατροφήν και εις βερε
 πεδουσαν ήη παρκαωη.

ΤΟ ΚΕΝΤΡΟΝ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΤΗΣ Α.Σ.Β.Σ.

σκοπόν έχει την έρευναν και μελέτην τῶν ἐν γένει προβλημάτων τῆς Χώρας μέ τήν φιλοδοξίαν νά συμβάλῃ εἰς τήν προαγωγήν τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου κλάδου τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας.

Τό Κέντρον Τουριστικῶν Μελετῶν τῆς Ἀνωτέρας Σχολῆς Βιομηχανικῶν Σπουδῶν διευθύνεται ὑπό Ἐπιτροπῆς ἐκ Καθηγητῶν, εἰδικῶν ἐπιστημόνων ἀσχολουμένων μέ τά ζητήματα τῆς τουριστικῆς οἰκονομίας, νομοθεσίας καί πολιτικῆς καί διακεκριμένων παραγόντων τῆς τουριστικῆς ζωῆς τοῦ τόπου.

Πρόεδρος τοῦ Κ.Τ.Μ. ἔχει ἐκλεγῆ ὁ Καθηγητής κ. Κ. Σημαντήρας, Γεν. Γραμματεὺς ὁ κ. Ν. Αἰγινήτης καί Εἰδική Γραμματεὺς ἡ Δίς Μ. Παπαστάμου.

Τό Κέντρον Τουριστικῶν Μελετῶν εἶναι ἐγκατεστημένον εἰς τὸ Παράρτημα τῆς Σχολῆς, ὁδὸς Ἀκαδημίας 84 (γωνία Ἑμμ. Μπενάκη).

«ΝΕΑ τῆς Α.Σ.Β.Σ.»

Διεύθυνσις : ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ-ΙΩΔΗ
Ὁδὸς Ἰωάνων 4

Ἐπιμέλεια : ΜΑΡΙΑΣ ΠΑΠΑΣΤΑΜΟΥ

Τυπογραφεῖον : ΚΩΣΤΑ Π. ΣΕΡΜΠΙΝΗ, Ὁδὸς Κωλέττη 31 — Τηλ. 615.501